Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
68
11 A
25

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

12
14
5
25

72 m
d
34

ALBERTI COGNOMENTO MAGNI,

De ſecretis mulierum, Liber I.

De virtutibus herbarum, lapidum, & animalium quorundam, Lib. I.

De mirabilibus mundi, ac de nonnullis effectibus cauſatis à quibuſdam animalibus, Lib. I.

Omnia iam recèns ſedulò recognita, ſcholiiſque illuſtrata.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

LVGDVNI,

Apud hæredes Iacobi Iuntæ.

1558.

68.11.A.25

PROOEMIVM.

SCRIBIT Philoſophus philoſophorum princeps, Homo eſt optimum eorum, quæ ſunt in mundo. & mundus ſumitur hîc pro omnibus contentis in ſphæra actiuorum & paſſiuorum, ſcilicet pro elementis & elementatis. Iſto præſuppoſito, probatur propoſitio: Illud eſt optimum, cuius generationis cauſæ ſunt nobiliſſimæ: ſed ſic eſt de homine: ergo &c. Maior patet, quia effectus ſortitur nobilitatem ex cauſis. Minor probatur de materia hominis. Vnde materia hominis ſecundùm Medicos, ponitur eſſe menſtruum mulieris cum ſpermate viri, quia illa ambo intrant compoſitionem hominis, ſicut lac coagulatur ſub materia caſei.

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

Sed philoſophi naturales ponunt, quòd menſtruum mulieris ſit materia, & ſemen viri ſit effectus: ita quòd ſemen viri ſe habet ad menſtruum mulieris, ſicut artifex ad artificium, vt atteſtatur Auerroys 7. Metaph. Digreſſionibus de Idæis. Item Phyſic. 5. Metaphyſi. cap. 10. dicit quòd ſperma viri ad cauſam effectiuam reducitur. & quocunque modo dicatur, ſemper patet quòd materia hominis eſt excellentiſſima, & inter omnia ſemina nobiliſſima. Secundò probatur: Illud eſt optimum, quod in ſuis partibus aſſimilatur corpori nobiliſſimo: ſed homo eſt huiuſmodi, ergo, &c. Maior patet: quia aſſimilatio ſequitur naturam rei. Minor probatur: quia homo aſſimilatur cœlo, quantum ad duodecim ſigna Zodiaci, quorum tria ſunt calida virtualiter,

tualiter,

tualiter, ſcilicet Aries, Gemini, Leo. Illis correſpondent tria membra in homine, ſcilicet, cor, epar, & teſticuli. Item tria frigida, ſcilicet Cancer, Taurus & Virgo: & illis correſpondent inteſtina, veſica, & diaphragma. Item tria ſunt humida, ſcilicet Scorpio, Aquarius & Piſces: quibus correſpondent cerebrum, ſtomachus & pulmo. Item tria ſunt ſicca, ſcilicet Capricornus, Sagittarius & Libra: quibus correſpondent ſplen, fel, & renes. Vnde dicit Philoſophus 12. Metaphy. quòd totum cœlum eſt ſicut vnum compoſitum contiguum. Igitur debemus eſſe inclinati ad notitiam præſentis libri, qui tractat de generatione humana. Cuius cauſa efficiens dicitur fuiſſe Albertus Magnus, qui fuit ſufficiẽter tritus ſiue literatus in experimentis, & à mulie-

ribus informatus. Et maximè in libro de animalibus, qui poſtquam totum mundum cum Alexandro circuiuit, librum de animalibus compoſuit. Et ſupponitur Philoſophiæ naturali, quia eſt vnus liber de paruis naturalibus, & non purè naturalis, ſed partim medicinalis.

Dilect

PROOEMIVM.

Ilecto ſibi in Chriſto ſocio & amico N. clerico de tali loco, veræ ſapientiæ & augmentum continuum vitæ præſentis.

SCHOLIA.

Iſtius libri ſubiectum eſt ens mobile, contractum ad naturam ſecretorum mulierum, vt ipſis infirmantibus poſsimus dare remedia: & ipſis confitentibus, ſcire dare pœnitentias debitas ad delictum. Et diuiditur primò in duas partes, ſcilicet procemialem & executiuam. Pars executiua ibi: Sicut ſcribitur, &c. Primò autor ſalutat perſonam cui ſcribit, dicens: Ego Albertus morans Pariſiis, Dilecto ſibi in Chriſto ſocio & amico. Ibi tangitur cauſa efficiens, mouens, & mota. Mouens fuit quidam ſacerdos, qui rogauit dominum Albertum vt ſibi ſcriberet librum de ſecretis mulierum. Et hoc ideo quia mulieres ſunt tempore menſtrui venenoſæ, ita quòd intoxicant animalia per viſum, inficiunt pueros in cunis, maculant ſpeculum bene terſum, & quandoque faciunt coeuntem cum ipſis leproſum fieri, quandoque cancroſum. Et quia malum non euitatur niſi cognitum, ideò neceſſe eſt volentibus abſtinere cognoſcere immunditiam coitus,

& multa alia quæ in hoc libro docentur, & ſic Albertus videns quod iuſtè peteret, conſenſit ei. & ſic tangitur cauſa efficiens, mota cùm dicitur ſcribo, &c. Sapientia eſt cognitio Dei & perpetuorum effectuum. Et ideò dicit philoſophus in proœmio Metaphyſic. De Deo propriè non eſt ſcientia, ſed ſapientia. Ita nihil melius eſt in hac vita, quia mediante iſta ſumus felices, teſte Auerrhoy in prologo quarti Phyſico. Ideo autor ſcribit augmentum vitæ præſentis, & bene ſcribit ſibi iſta, quia homo mediante ſapientia, redditur laudabilis Deo, & hominibus.

CVm veſtra fauorabilis & gratuita me rogauit ſocietas, vt quædam à nobis quæ apud mulierum naturam & conditionem ſunt occulta & ſecreta, lucidius manifeſtarem, viſa petitione veſtra nulla pigritia à compilatione breuis & compendioſi tractatuli impetrata materia me retraxit. Sed puſilla & iuuenilis mens, quæ ſecundum eius poſsibilitatẽ, & temporis opportunitatem ad aliena attrahitur, nihilominus veſtro cupiens ſatisfacere appetitui,

hanc

hanc præſentem epiſtolam in qua plurima de impetratis inuenietis, ſcribo vobis in parte ſtylo philoſophico, & in parte medicinali, prout materiæ competere videtur. Nam conſcripſi, rogans veſtram conſtantiam, vt in hoc opere ac negotio, cõſtans ac celans ſitis, ne aliquem puerũ tam in ætate quàm in moribus ad præſentiã peruenire permittatis. & ſi feceritis, promitto vobis plura de his & alijs manifeſtare: & cum præſenti opere & arte cauſa medicinali tranſmittere, quæ prolixiùs dabo, Domino concedente.

SCHOLIA.

Hic oſtendit cauſam, quæ poſſet ipſum excuſare à labore huius facti, & patet ſentẽtia ex textu. Nota quòd autor dicit quòd mens iuuenilis & puſilla ipſum retraxit, vbi euitat arrogantiam, quia mens dicitur parua, quæ paruis conditionibus cognitionis eſt imbuta. Vnde intellectus propriè non eſt paruus per ſe, nec per accidens,

quia intellectus non extenditur extenſione, nec minoratione. Nota quòd appetitus eſt triplex, ſcilicet naturalis, animalis, & intellectualis. Ad propoſitum dicit litera appetitui, gloſ. i. naturali intellectui. Vnde ille ſacerdos appetitu naturali, appetiuit cognoſcere naturas mulierum. Vnde homines natura ſcire deſiderant, 1. Metaphyſic. Item appetiuit appetitu intellectuali, quia vidit vtilitatem cognitionis earum.

SIcut ſcribitur Secūdo de generatione animaliū generabilium, generatio ſempiterna eſt circuitu. Cauſam autē ſempiternitatis in generatione animalium oſtendit Philoſophus 2. de anima, dicens: Naturaliſſimū operum eſt vnumquodq; ſibi ſimile generare: quatenus diuino eſſe & immortali participent, quòd omnia appetunt vt ipſa permaneant, nō idem in numero, ſed idē in ſpecie. Propter quod dicit Cōmentator 2. de anima, quòd ſolicitudo diuina non potuit ipſum hominē facere permanere idem in numero, miſerta eſt ei in dando

virtut

virtutem quæ potuit in ſpecie permane-re. Et ſubdit: Hoc enim non eſt dubium, quin melius eſt habere hanc virtutem, quàm non habere vel non eſſe.

SCHOLIA.

Hæc eſt pars executiua, qua autor proſequitur intentum ſuum, ponendo duas propoſitiones valentes ſibi ad propoſitum. Et diuiditur in tot capitula & partes quot patebunt per ordinem. Nota ꝙ generatio animalium perfectorum ſempiterna eſt, quia talia ſunt de perfectione vniuerſali, 1. Ethicorum. Sed dubium videtur, quia quædam animalia ſunt quandoque penitus corrupta, ſicut quidam vermes & muſcæ in hyeme. Dicendum eſt quod ſi corrumpantur in vno climate, tunc generantur in alio ſecundum Albertum, & in commento ſuper primo Poſte. Vel dicendum eſt, quod generatio animalium, quæ ſunt de perfectione vniuerſali, illa eſt ſempiterna, ſed ſtante prima ſolutione dubium eſt, an illa animalia ſint de perfectione vniuerſali, quia melius eſſet multa animalia non eſſe, quàm eſſe, ſcilicet ſerpentes, & animalia quæ intoxicant. Dicitur quod bonum eſt ea eſſe, vt abſorbeant immũditias terræ, quia ſi nõ abſorberent, inficerent aẽrẽ, & per cõſequens hominẽ. Vnde natura nihil ſuſtẽtat ſine cauſa rationabili. Ex textu illo

patet

patet, quòd caſtitas eſt peccatum naturæ, licet hominum ſit via mortis ex præcepto legis, quia per caſtitatem animal non generat ſibi ſimile. Nota,ꝙ per ſollicitudinē diuinam non poteſt intelligi Deus, quia ipſe non curat particularia, ſecundum Auer.XII. Metaph.ergo per ſollicitudinem diuinam intelligitur corpus cœleſte, quod de ſui natura appetitu naturali appetit conſeruare iſta inferiora, tamen mediante regimine intelligentiarum. Vnde Commen.XII.Metaph.Opus naturæ eſt intelligentiæ non errantis. Vtrum generatio animalium poſſet animalia conſeruare in eſſe ſpecifico ſemper? & dicitur ꝙ non, quia ſi ſic, ergo ſpecies eſſet generabilis, quod eſt falſum: falſitas patet, quia ſpecies eſt perpetua. Dico quando generatur indiuiduum hoc vel illud, tunc generatur natura ſpecifica ſub eſſe hoc ſignato, & ſecundum partem, licet non generetur ſecundum totum ambitum. Vnde nota quòd natura occultè operatur in vniuerſalibus, vt dicit Gilbertus Porretanus in ſuis ſex principijs, in c.1.ſ.in c.de forma. Et quia producere intendit naturam virilem, ſcilicet hominem in communi vel equum, & tamen producit particularem, vt Sortem,quod prouenit ex eo,quia inuenit materiam quandam,& ſignatā hoc loco determinato, & ideò ſi inueniret totam naturam ſimul, produceret omnem hominem ſimul: ſed quia inuenit vnā portionē menſtrui huius vel huius mulieris, ideò producit hūc vel hunc hominē particularē.

Cauſa

Cauſa autem quare iſta animalia & præcipuè homines, ſecundum eandem naturam & ſecundum materiam, & ſecundum numerum non durant, dicitur Secundo de generatione & corruptione. Quorum ſubſtantia corporalis nō durat, ſed eſt corruptibilis, non poſſet reiterare eadem in numero, ſed ſubſtantia hominis ſecundū principia indiuidui accepta eſt corruptibilis. ideo generatio hominis abiicitur, quare generatio hominum ſempiterna non erit ſecundum numerum, nihilominus tamen generatio hominum eſt perfectiſſima. quod probatur ſic: Quia homo eſt nobiliſſima creatura, quod patet ex intentione Phil. in multis locis Phil. & præcipuè in Secundo de anima, quia quanto plures operationes res habet, tanto nobilior eſt. Homo autem per ra-

tionem

tionem intellectiuã ſeparatur à numero viuentium, vt patet ibidem. Hoc etiã eſt de intentione omnium philoſophorũ, præcipuè Boëtij in Secundo de conſol. phil. vbi dicit, quòd homines Deo ſunt ſimiles mente. Hoc etiam patet in 2. phyſ. quia motus capit naturam & ſpeciem à termino ad quem, & ideo cùm ineſſe naturam humanam in Socrate vel Platone, vel in alio particulari homine exiſtente, ſit motus qui dicitur generatio perfectiſſima, erit ipſa inter omnium animalium generationem. Item generatio eſt motus de non eſſe ad eſſe. Eſſe autem maximè appetitur, & præcipuè ab hominibus, quia hic inter omnes motus excellens eſt in mobilitate. Et intellige de motu variante aliquid ſuper quod mouetur, per hæc excluditur primus motus qui eſt cauſa aliorum.

SCHOLIA.

Hic probat quod animalia non poſſent permanere eadem in numero, ſed bene eadem in ſpecie, & præcipuè homines. Dubitatur vtrum idem indiuiduum corruptum numero, poſsit regenerari? Et videtur quòd ſic, quia poſt trigintaſeptem mille annos, conſtellatio cœli erit eadem per totum ſicut iam, ſecundum Platonē, & Aſtronomos. Et ideo tunc nos erimus iidem in numero, & ſedebimus in hac vel in alia ſchola vel lectorio, ſicut nunc, ſcilicet in magno anno. Vnde Plato dixit, quod poſt magnum annum debet redire Athenas, & debet ibi legere. ratio eſt, quia tota conſtellatio veniet ita. Ideo redeunte eadem conſtellatione, iidem effectus redibunt. Dictum eſt ſtante ſententia Auerr. & Ariſtot. 5. Phyſi. & in lib. de generatione, non eſt poſsibile, ex quo generationes illius non poſſent eſſe tunc immediatè & corruptiones, ideo tempus mediaret. Et ideo vnum numero, vna mutatione perditur numero, quinto Phyſicorum. Sed ad dubium primum eſt dicendum, quod poſt annum magnum poſsibile eſt redire homines multum ſimiles, ſic quòd vix poſſunt cognoſci diſtincti, cùm non ſunt idem in numero. Sed diceres, ſtante eadem cauſa materiæ, effectus erit idem in numero. Reſpondetur quòd verum eſt ſtante eadem menſura & materia æquè diſpoſita, ſed ſic non eſt, quia tempus raptum tranſit, & non reuertitur idem numerò, ſed bene idem in ſpecie.

Et

Et poteſt dici, quòd reſolutio hodierna non ſit eadem numero cum reſolutione quæ venit poſt mille vel quadringentos annos, quia motus eſt ens ſucceſsiuum. Dubitatur ſecundò, vtrum vnum animal poſsit perpetuari ſemper? Et videtur quòd ſic, quia poſsibile eſt inuenire aliquod complexionatum in quo elementa ſunt reducta ad medium ſiue proportionem mediam, quia omnis corruptio eſt à contrario, & illa contraria ſunt proportionata in ſummo, ideo non corrumpuntur. Sed quòd illud ſit poſsibile, probatur ſic, quia vbi eſt maius ęquale & minus ęquale, ibi eſt æquale ſimpliciter. Dico quòd non eſt poſsibile illud dare, quod eſt miſtum, mouetur per naturam elementi prędominantis, id eſt cœli. Sed ad rationem vbi eſt maius æquale & minus, &c. reſponde quòd verum eſt prout æquale ſufficit, & prout eſt poſsibile. Vnde miſtum æquale in humore ſecundum iuſtitiam eſt ponendum, ſed non eſt dare æquale ſecundum quantitatem mobil. quia terra ſemper prædominatur pluribus miſtis. Aliter dictum, ſuppoſito quòd tale miſtum ſecundum omnem qualitatem elementorum ſic ponderes, adhuc eſſet corruptibile ab extrinſeco, ſcilicet, à virtute cœleſti, quia poſſet mediante aqua frigida infrigidari, & ſic redire ad hoc, ſcilicet ab æqualitate humorum, & hoc modo corrumpi. Nota quòd litera dicit, homines ſunt ſimiles Deo, mente. Illud patet, quia homo per ſcientiam fit diuinus. Seneca vir ſpecula

culatiuus eſt Deo ſimilis & amantiſsimus, patet illud 2. Metaphy. vbi dicit Ariſt. in hominibus eſt delectatio pauco tempore, quam intelligentiæ toto æterno perficiunt. Et intelligit per hoc cognitionem Dei in qua eſt maxima delectatio. Nota quòd omnis delectatio fit per quandam aſsimilitudinem ſiue aſsimilationem cognoſcentis ad cognitum, mediante forma exemplari cognoſcentis, ergo quanto plus homo cognoſcit de Deo, tanto plus vel magis aſsimilatur. Litera dicit, inter omnes motus generatio eſt nobilior, ſumendo de eductione animæ ſine formatione fœtus in vtero, quomodo fit motus videbitur. Pro quo nota quod motus eſt duplex, quidam eſt motus qui abiicit aliquid à ſubſtantia, ſicut calefactio aquæ abiicit frigiditatem, & mouetur de albo in nigredinem. Alius eſt motus qui non abiicit aliquam perfectionem à ſubſtantia motus, ſicut motus cœli qui non facit aliquid corrumpi à ſubſtantia cœli. Modò generatio eſt motus abiiciens aliquid à ſubſtantia rei, quia menſtruum quod mouetur ad formationem hominis, tranſmutatur. Vnde Auerr. primo Phyſicorum dicit: In generatione hominis pars ſpermatis non ceſſat corrumpi, & pars hominis generatur, donec tota forma compleatur.

DE GENERATIONE EMBRIONIS.

CAPVT I.

POSTQVAM ſermo noſter prę miſſus eſt de his, quæ intentionem auditoris ad ſtyli materiam inclinãt, opportunum eſt ad materiam operis deſcendere, & primò de embrionis generatione videre. Iuxta quod notandũ eſt diligenter, & memoriæ cõmendandum, quòd omnis homo, qui generatur naturaliter, ex ſemine patris & menſtruo matris generatur, ſecundùm intentionẽ omnium philoſophorum & medicorum. Et dico medicorum, quia Ariſtoteles non poſuit ſemen patris in ſubſtantiam fœtus cedere, ſed dicit fœtũ tantùm procedere ex menſtruo, & poſteà ponit ipſum vaporabiliter exhalare. Medici autem dicũt, totum ſemẽ, tam ex parte patris (quod ſperma dicitur) quàm matris (quod menſtruum dicitur) cedere in ſubſtantiam fœtus.

SCHOL

SCHOLIA.

Cap. primæ partis executiuæ, in quo vult aggredi materiam, ſcilicet ad oſtendendum generationem embrionis ſiue fœtus. Nam eſt controuerſia inter Medicos & Philoſophos. nam Philoſophi dicunt, quòd ſemen viri coniunctum menſtruo muliebri, habet ſe ad menſtruum mulieris, tanquam artifex ad artificium. Vnde ſicut carpentarius ſolùm eſt efficiens, & domus effectus, ita quòd materiam domus alterat ac diſponit: ſic etiam ſperma viri alterat menſtruum mulieris ad formam hominis. Et hoc ponunt ideo, quia vident quòd patre corrupto, fit generatio hominis, & tranſmutatio ſeminis mulieris. ergo eſt ponere efficiens, quòd patre corrupto, menſtruum mulieris tranſmutetur. Et quia finis & effectus non coincidunt, ideo ſperma viri non intrat materiam. Sed medici dicunt oppoſitum., videlicet quòd homo fit ex nobiliſsima materia, ideo ſemen intrare ſub materiam fœtus mulieris, quia menſtruum mulieris, ſuperfluum eſt ſecundæ digeſtionis, ſed ſperma viri eſt melius coctum & digeſtum, ideo oportet ipſum ſubintrare materiam fœtus & ſubſtantiam, quia videtur quòd fœtus aliquando aſsimilatur patri, in genitalibus & in multis aliis, & hoc non eſſet niſi intraret ſubſtantiam fœtus. Item medici dicunt quòd in ſemine viri fit quidam ſpiritus gignens, qui penetrat totam materiam ſeminum

coniunctorum, & ille ſpiritus eſt formatiuus omnium membrorũ tanquàm faber ferrum cum malleo diſponit, ſic ille ſpiritus diſponit & mollit omnia membra, & per ipſum ſpiritum ſaluatur principium efficiens. Sed philoſophi ponunt ſperma viri exhalari vaporaliter, quia matrix eſt membrum valde poroſum, & ſic poſt formationem fœtus, calor ſolis facit ſperma viri exhalare & recedere ex matrice per poros. Sed quòd ſit poroſum, patet, quia puer per poros ſumit nutrimentum. Etiam patet, quia eſt pellis, & quælibet pellis eſt poroſa in animali, quia aliter ſudor non poſſet exire ſine pœna, quod eſt falſum, quia in calore pori aperiuntur, & tunc ſudor exit, & tunc etiam exeunt pili per poros. Nota quòd embrio eſt quædam maſſa carnea, ex iſtis ſeminibus congregata, & iſta maſſa carnea alteratur ad formationem fœtus.

HIs viſis, & accepta vna parte opinionis Ariſtot. vel medicorum, videndum eſt per quem modum, & quomodo illa ſemina recipiuntur in muliere. Vnde mulier cùm in coitu fuit cum viro, ſimiliter in eodem tempore emittit menſtruum, in quo vir ſperma, ita quod iſta duo ſemina in vulua mulieris concurrunt ſimul, & vnum alteri incipit commiſceri, & tunc concipit mulier.

Conc

Concipere autem vocatur quando iſta duo ſemina in matrice, & in tali loco deputato à natura, ad fœtum recipiuntur. Poſtquam vero illa duo ſemina recepta ſunt, matrix mulieris clauditur tanquam burſa ex eius omni parte, ita quòd nihil de ſemine recepto poteſt perdere. Et cum matrix ſic vndique fuerit clauſa, fit retentio menſtruorum in muliere.

SCHOLIA.

Hic autor exequitur formationem fœtus, & primo facit hoc, ſecundo ponit notabile ibi. Iuxta quod notandum, ſi vir primus emittit ſperma quàm mulier menſtruum, tunc non fit conceptio. Item ſi ambo ſimul emittunt, & ſi ſemina non ſunt bene conformia, & bene diſpoſita, iterum non fiet conceptio, vt ſi ſemen viri non ſufficienter fuerit calidum. Et ideo qui raró coëunt, cito generant, quia ſunt calidi valde. Nota quòd vulua dicitur quaſi valua, quia eſt ianua ventris, & eius vltima pars dicitur membrana, quia membrum ani eſt finis vuluæ, & ita matrix clauditur ſicut vna burſa, ita quòd ſecundum Auicennam vna acus intrare non poſſet, quia gaudet ex calido recepto nolens perdere. Nota quòd mulier emittit menſtruum, & etiam recipit, & ſic magis delectatur in coitu ipſo viro. Sed oritur dubiuū, vtrum abſciſsis teſticulis

poſſet aliquis generare, & videtur quòd non, quia deficiunt vaſa ſeminalia, per quæ vaſa ſemen deferri debet. In oppoſitum expertum eſt, quia taurus abſciſsis teſticulis generat. Dico quòd imò adhuc generare poſſet, quia poteſt emittere materiam ſpermaticam, licet non æquè bene. Vnde ſi ſemen emiſſum ad terram, poneretur ad matricem, poſsibile eſſet quòd conciperet. Vnde ſæpius contingit, quòd in balneo vbi vir ſpermatizat muliere præſente, quòd ſine coitu ipſa concipit, quia vulua eſt maximè attractiua, & quia ſemen adhuc eſt vigoroſum & non exhalatum, ideo producere poſſet fœtum, & hoc expertum eſt. Nam ſi ſpermatizaret catus ſuper ſaluiam, & aliquis comederet de ſaluia, tunc ex illo ſpermate generarentur catti in ventre viri, qui catti per vomitum eſſent expellendi.

IVxta quod notandum, quod menſtruum in muliere nihil aliud eſt, quàm ſuperfluum alimentum quod in ſubſtantiam rei aliunde non recedit, ſicut eſt in viris ſperma. Et vocatur menſtruum in muliere ideo, quia fluit in quolibet mēſe ad minus ſemel, cum mulier tantæ ætatis fuerit, hoc eſt, XII. XIII. vel XIIII. annorum, & vt frequenter accidit in decimoquarto. Et incipit fluxus menſtruorum eſſe in quolibet menſe,

propter naturæ purgationem. Quibuſdam verò accidit iſte fluxus in nouilunio, quibuſdam poſtea, & ita non omnes mulieres in eodem tempore patiuntur iſtum dolorem, quia in illo fluxu omnes differẽter patiuntur, quædam plus, quædam minus, à quibuſdam verò tranſit diutius, & hoc ſecundum exigentiam, & complexionem naturæ mulierum.

SCHOLIA.

Hic autor ponit vnum notabile, vt patet in textu. Dubitatur quare fluxus ſpermatis non ſit menſtruoſus ſicut menſtruum? Reſpõdetur quòd ſperma ſiue ſemen viri, eſt magis decoctum & ſubtile, ideo natura non libenter reiicit, imò conſeruat ad generationem, ſiue ad nutritionem ſi indigeret fœtus. Dubitatur quare vrina & ſtercorizatio & ſudor non ſequantur motum lunæ ſicut menſtruum? Reſpondetur quòd vrina & immunditiæ fiunt omni die ex ſuperfluitate cibi, ſecundum magnam groſsitudinem & maiorem quantitatem, ideo opus eſt quòd quotidie debẽãt expelli. Nota, ꝙ iuuenes mulieres ſunt multũ humidæ, ideo libenter menſtruizant in principio menſis, & ſeniores in fine, quia minus humidæ ſunt. Nota quòd mulieres nigræ minus habent de menſtruo quàm mulieres albæ, quia omnes mulieres ſunt phlegmaticę complexionis, tamen

vna magis alia. Et quantò magis mulieres vtuntur cibariis delicatis & bene piperatis, tantò magis ſubtile emittunt menſtruum. Et oppoſitum eſt de pauperibus mulieribus, groſsis cibariis vtentibus. Nota, autor ponit quòd in XII. XIII. vel XIIII. anno mulier incipit mēſtruizare. Ratio eſt, quia tunc calor ætatis pueritiæ deficit, gratia cuius non poteſt bene conſumere humidum nutrimentale. Vnde verſus: Adde decem ternis, ſic mulierū menſtrua cernis, Ad quinquaginta durat purgatio tanta. Nota quòd mulier mediante menſtruoſitate purgatur, quia humidū ſuperfluum recedit, à quo groſsi humores reſoluerentur ſi maneret. Ideo mulier non eſt apta ad diſciplinam, propter groſsitiem ſpirituū cerebri, oppilantium & hebetantiū. Et nota quòd coitus mulieribus pro tanto eſt proficuus, quia ſuperfluum frigidū emittitur, & calorem recipiunt, qui temperat earum frigiditatē, oppoſitum eſt in viris. Vnde mulieres multum coëuntes, non ſunt breuioris vitæ adeò ſicut viri. hoc atteſtatur natura paſſeris, qui propter ſæpe coire moritur.

SEd ex his quę dicta ſunt oriuntur plura dubia. Primum eſt, vtrum ille fluxus fiat per colorem ſanguineum vel per aliquem alium? Iuxta quod notandū, quòd in omnibus mulieribus præterquàm in corruptis, color menſtruorum eſt ſanguin-

guineus, vt in pluribus. Et dico in corruptis, malis & viſcoſis humoribus. In his enim ſunt ſępe menſtrua liuidi, id eſt, plumbei coloris. Et non loquor de corruptione caſtitatis, quia indifferenter ſiue virgines fuerint, ſiue corruptæ, ſi tantæ ætatis fuerint, fluxum patiuntur, & ſigna ad hanc partem ſcilicet quod menſtrua fluunt, ſunt plura, de quibus poſteà dicetur.

SCHOLIA.

Hic autor mouet quatuor quæſtiones ſecundum ordinem, vt patet in textu. Nota quòd fluxus menſtruorum eſt ſanguinei coloris. Cauſa huius eſt, quia menſtruũ eſt ſuperfluum ſecundæ digeſtionis, ſcilicet hepatis, ſed hepar eſt organũ rubeum ſummè calidum, & ideo aſsimilatur ſibi idipſum in colore, & in forma inquantum poteſt. Sed contrà, videtur quòd menſtruum debeat eſſe album, quia eſt ſummè frigidum, & frigiditas eſt mater albedinis. Reſpondeo ſecundum Albertum, quantum eſſet de natura menſtrui, eſſet album, ſed quia eius producens eſt rubrum, ſcilicet hepar, ideo ſibi aſsimilatur. Tũc eſt dubium, quare ſperma viri non eſt rubeum, cùm tamen ſit calidũ & bene digeſtum? Dicitur quòd ſperma viri de ſe eſt rubeũ, quia eſt ſanguis

tertiæ digeſtionis,ſed in teſticulis dealbatur propter frigiditatem teſticulorum, ideo non ſpermatizat niſi per motum teſticulorum calefiat. Nota, ꝙ calor rubeus generatur ex eo,quia in humido terreſtri, humiditas per aduſtionem humidi conſumitur, vt patet in latere rubeo. Vnus later ante combuſtionem non eſt rubeus, ſed efficitur rubeus per conſumptionem humidi à calido, ita quòd terreſtre ſiccum prædominatur. Sic eſt de menſtruo mulieris, eo quòd in hepate humidum calore hepatis non conſumitur in ſicco terreſtri, ideo quodammodo fit rubeum. Sed in mulieribus valde groſsis & terreſtribus, tantum eſt de humido inconſumpto,& de terreſtri,quia earum menſtruum eſt liuidum, id eſt, nigrum. Terra enim nigra eſt, & quia earum mēſtruum eſt summè terreſtre, ideo ſequitur colorem terræ. Quia color eſt qualitas ſecunda, derelicta à primis qualitatibus. Exemplum,ſicut videmus quando calidum agit in humidum,& non conſumit ſufficienter humidum,relinquitur color viridis,ſicut in pyris & in pomis. Et ſi frigidum prædominatur, color eſt albus, ſed ſi calidum prædominatur,relinquitur color niger, vt patet in pipere,& ſic de aliis ſimilibus.

SEcundum dubium poteſt eſſe, vtrum menſtruum fluat per anum, & hoc more ſeceſſus: aut per vuluam, modo eiectionis vrinæ? Ad hoc breuiter eſt dicend

cendum, quòd per vuluam fluit in ſpecie crudi ſanguinis & tenuis.

SCHOLIA.

Hic autor ponit ſecundum dubium, vt patet in textu. Et reſpondetur ad dubium, quòd mulieribus multum corruptis, quarum anus & vulua ſunt vnum foramen, tamen menſtrua fluere per anum, ſed ſtante ſanitate & bona digeſtione, tunc non fluunt per anum, ſed per vuluam.

TErtiò dubitatur, quare in mulieribus fluunt menſtrua, quæ ſunt ſuperflua alimenti, & non in viris ſperma, quod etiam eſt ſuperfluum alimenti? Ad hoc dubium dicendum eſt, quòd mulier eſt frigida & humida à natura: vir autem eſt calidus & ſiccus: modo de natura humidi eſt fluere. 4. Meteoro. & maximè humidum quod eſt in mulieribus, eſt aqueum. Sed in viris humidũ eſt aëreũ, & ideo cùm calor ſemper agat in humidum, & calor eſt naturalis: Sed tamen natura nihil facit fruſtra, vt dicitur primo de Cœlo & Mundo: & quia calor in mulieribus ſemper eſt debilis, reſpectu illius qui eſt in viris, & cùm totum alimentum in mulieribus non poteſt conuenire

uenire in carnem, ideo natura facit quod melius eſt, prouidet naturæ de neceſſarijs, & reliquum dimitit in locum quendam, in quo ſeruantur in muliere menſtrua. De illo quidem in tantum dictum eſt, quia maioris inquiſitionis eſt, quàm præſens expoſcit negotium.

SCHOLIA.

Hic mouet tertium dubium, & per ſe ſoluit, vt patet in litera. Nota, quòd frigidiſsimus virorum eſt calidior calidiſsima mulierum, ſtante eadẽ regione, digeſtione, & cibali nutritione, & ſic de alijs. Hoc dico notãter, quia mulier in Æthiopia viuens delicate, eſſet calidior pauperculo viro in Occidente ſemper vtente cibarijs frigidiſsimis. Sed contra videtur, quòd mulier calidior ſit viro, quia calor fundatur in ſanguine, ſed in muliere plus eſt de ſanguine, quàm in viro, aliâs ſanguis non flueret quotidie & continue in muliere, ſed ſic non eſt in viro, ergo, &c. Reſpondetur, quòd vbi plus eſt de ſanguine bene digeſto & decocto, ibi eſt & maior calor, ſed ſic non eſt in mulieribus, ergo, &c. Nota litera dicit quòd natura facit quod melius eſt. Ratio, quia natura regitur ab intelligentia non errante, expellit humidum groſſum mulieris mediante fluxu. Et videmus experimentum quando fuerit in corpore animali aliquis humor groſſus, nociuus

corpori, illum natura vertit in partes officiales corporis, faciendo ſcabioſos pedes & manus, ne illud humidum edat membra principalia, ſcilicet cor, hepar, & alia.

QVartò dubitaret aliquis, vnde veniret menſtruum in muliere, quando eſt in coitu cum viro, quia dictum eſt ſuprà, quando mulier concipit, retenta ſunt menſtrua: ergo ſi retenta fuerint, mirum eſt vnde tunc fluant in coitu. Ad hoc dicendum eſt quod quando mulier concipit, retenta ſunt menſtrua propter hanc cauſam finalem, vt de menſtruo retento, fœtus in vtero mulieris exiſtens, poſsit nutriri. Quando autem mulier eſt in coitu cum viro, tunc propter magnam delectationem quam habet, quia per virgam virilem exiſtentem in vulua, nerui & venæ exiſtentes in vulua, confricantur & mouentur, & ſic vulua dilatando ſe, menſtruum emittit, & hoc eſt naturale reſpectu coitus, quia ille coitus eſt naturalis. Eſt tamen quaſi violentus reſpectu fluxus naturalis menſtruorum. Item omni die de nutrimento ſumpto,

fit

fit materia, quæ apta nata eſt ad expellendum in coitu. Ex illo ſoluitur dubitatio, quare mulieres imprægnatæ maximè appetunt coitum, quia appetitus coitus eſt propter abundantiam materię ſuperfluæ ab alimento. Et ideo cùm menſtrua ſunt retenta, & omni die aliquid aliud generatur, mulier maximè appetit coitum, quia ex eius materiæ abundantia, vulua mulieris caleſcit, & ſic coitum appetit.

SCHOLIA.

Hic mouet quartum dubium, & ſic ſoluitur per ſe, ſed dubium eſt circa dicta, & circa dicenda à quibus membris in viris ſperma abſcindatur, & ſimiliter menſtruum in mulieribus, ſumendo menſtruum pro ſemine quod emittitur in coitu. Et videtur quòd ab omnibus membris, quia fœtus aſsimilatur parentibus in omnibus membris. Sed contrà, ſi ſic, ſequeretur quòd imperfectus in membris generaret in membris imperfectum, quod eſt falſum Falſitas patet per experientiam, Si pater eſſet cæcus, claudus, vel mutilatus in digito, non ſemper generaret ſimile ſibi. Conſequentia patet de ſe. Dicendum quòd in coitu illa ſemina diſcinduntur à quatuor membris principalibus, ſcilicet à cerebro, corde,

hepa

hepate,& matrice in mulieribus,& à teſticulis in viris, & ex conſequenti ex alijs membris, ſed non ab alijs partibus corporis principaliter, & per hoc ad inſtantiam dicitur, quòd fœtus aſſimilatur parentibus. Dico quòd ſufficit à principalibus, prout iſta influunt alijs membris, & maximè à cerebro diſcinduntur & diſtinguuntur. Vnde videmus multum coëuntes caput dolere, & maxime exſiccari in membris, & maxime debilitari in viſu.

DE FOETVS FORMATIONE. CAP. II.

VIſis iſtis ad formationem fœtus in matrice eſt redeundum. Prima materia recepta in matrice habet naturam lactis ſex primis diebus. Ad hunc colorem lactis, operatur calor naturalis in ſpermate viri emiſſus, & calor matricis, ita quòd iſta materia dealbatur ſicut lac. Deinde illa materia tranſmutatur ad naturam ſeu colorem ſanguinis ſpiſsi, & aliqualiter bene cocti,& hoc per ix.dies, poſtea tunc ab iſto tempore fit conſolidatio in membris fœtus, in duodecim diebus.

SCH

SCHOLIA.

Iſtud eſt capitulum ſecundum partis executiuæ, in quo reuertitur ad formationem fœtus. Oritur dubium, vtrum calor ſpermatis ſit ignis elementalis, vel ſit calor cœleſtis, ſimiliter de calore matricis, &c. Hic ſunt diuerſæ opiniones, ſed cum Ariſtotele ſecundo de animalibus dicendum, quod iſte calor ſit animalis, ſiue cœleſtis. Ratio eſt, quia calor elementalis eſt deſtructiuus, ſed calor cœleſtis eſt ſaluatiuus animalium, ſecundum Auerr. XII. Metaphyſi. XII. commento. Sed tamen dicendum, quòd iſte calor ſit partim igneus, & partim animalis ſiue cœleſtis. Vnde calor igneus conuertitur ſimpliciter in ſe, ſicut in contrarium. Sed calor animalis ſiue cœleſtis eſt permiſtus cum humiditate & temperatus, & ille cõſeruat miſtum. Vnde quodlibet animatum viuum viuit in calido radicali & humido temperato. Dubium eſt quæ membra primò formantur & generantur in fœtu. Hic dicunt quidã, quod hepar, quia in hepate fit nutritio prima, & vegetatio ſpirituum, & quia ab hepate diſcinditur prius ſemen, quàm in corde, ideo videtur hepar primo generari. Sed cum Ariſtotel. dicamus, quod primo cor generatur, quia eſt primum viuens & vltimum moriens, poſtea hepar, poſtea cerebrũ, poſtea teſticuli, ſic de aliis. Sed quando dicitur quod in hepate fit prima nutritio, dicitur quod eſt verum ex conſequente, ſed primo in corde habet fieri, &c.

Iuxta

IVxta quod notandum, quod ſecundum Philoſophũ vnumquodq; viuentium conſurgit ex quatuor elementis, ideo quia in tali materia eſt materia terrea, quæ cedit in ſubſtantiam oſsium: ſimiliter aquea cedit in ſuum ſimile, & ſic de aliis. Poſteà verò ſolet facies formari à natura, & diſpoſitio corporis ſecundum trinam dimenſionem, ſcilicet longum, latum, & profundum, & hoc fit per 18. dies. Ab iſto verò tempore incipit natura fœtus confortari vſque ad egreſſum. Nota quod fœtus mulieris conficitur in 14. diebus. Et illud quod per ſermonem longũ dictum eſt, ſolet dici per quatuor hos verſus:

Conceptum ſemen, ſex primis crude diebus.
Et quaſi lac, reliquíſq; nouem fit ſanguis abinde.
Conſolidat duodena dies, bis nona deinceps.
Efficiat, reliquum tempus producit ad ortum.

SCHOLIA.

Hic autor ponit vnum notabile, vt patet in textu. Nota, litera dicit quòd quodlibet viuentium eſt ex quatuor elementis. Hoc probatur, quia ex quibus aliquis nutritur, ex illis eſt conſtitutus, ſecundo de Anima, ſed ex eiſdem nutrimur & ſumus, ergo &c. Minor patet, quia nutritio fit per calidum & humidum, ſiccum & frigidum, principaliter per calidum & humidum. Sed contrà, quædam animalia viuunt ex puris elementis, igitur ſolum vnum elementum eſt in ipſis. Antecedens patet per hunc verſum,

Quatuor ex puris vitam ducunt elementis.

Dicendum quòd ſimpliciter eſt impoſsibile ſecundum Ariſtotelem. Vnde halec eſt miſtum ex quatuor elemētis, & nutritur in aqua miſta, mediante calore ſolis. Vnde halec in aqua pura viuere non poteſt, quia illa non eſt nutrimentalis. Et ideò videmus piſces panē comedere in aqua. Item in quolibet miſto viuente requiritur terra, quæ facit miſtū conſtare & durum eſſe, aliâs cito diſſolueretur. Item requiritur ignis, vt calorem habeat in quo vita ſaluatur Etiam requiritur humidum in quo agat calidum. Et requiritur humidum aëris, quia ſpiritus generatur ex ſanguine aëreo. Item oſſa ſunt ex menſtruo, quantum ad groſsiores partes menſtrui, quia oſſa materiā hominis in eſſe conſeruant. Si enim non eſſent oſſa, homo cito diſſolueretur. Poſtea de parte mēſtrui magis aquea generatur cerebrū & medulla. De

partib

partibus magis aëreis, generatur ſpiritus, & de partibus magis igneis hepar, ita quòd quælibet membra in homine, ſunt in ſua ſtructione ex adiunctione alicuius elemẽti. Nota, ꝙ fœtus ſic formatur, quòd quãtitas materiæ præexiſtentis condenſatur, vel rareſit ad quantitatẽ ſiue extenſionem debitæ formæ, in longũ, latũ, & profundm. Et quãdo res generabilis maior erit in quãtitate recorrumpenda, tũc ſit rarefactio materiæ. quando verò erit minor, tunc ſit condenſatio. Sic eſt quãdo ex ſemine mulieris ſit homo, quia tunc ſi materia ſeminis eſt maior recipiẽte formã hominis, tũc primo calor naturalis & virtus formatiua materiã condenſat, & facit indureſcere, donec apta ſit formæ: & tunc homine generato, materiã augmentat interim cum elemẽtis, vſq; ad quantitatem competentẽ ſibi. Et omnes illæ diuerſificationes quæ præcedunt animã in inſtanti generatam, debẽt eſſe indeterminatæ ante illud inſtans: quãuis omnes ſint determinatę non per formam corrumpendam, ſed per formam menſtrui, tamen adhuc expectant aliam terminationẽ à forma generanda. Secundũ hoc gloſatur litera, quæ dicit, Poſteà verò ſolet facies formari ſecundum trinam dimenſionem, ſcilicet indeterminabile.

SVnt autem quidam, qui penes quodlibet tempus ſignatũ, ponunt regnare aliquẽ planetarũ. Et quia ſcire hoc multum confert, ad ea quæ hic ſcribuntur,

ideo ne ignorãtiæ meæ illud neglectum aſſcribatur, ex his aliqua declarabo. Notandum primo, vt dicit Auicenna, accidentia ſunt in triplici genere, quædam enim materiam conſequuntur in compoſito, & ei attribuuntur: quædam formæ, quædam compoſitum ex materia & forma conſequuntur. Et cum hoc ſit naturale compoſitum ex materia & forma, tripliciter denominabuntur accidentia in ipſo. Ex parte autem animæ ſunt quædam accidentia, virtus eundi & mouendi, & quia ſecundum intentionem quorundam, qui dignè locuti ſunt de natura, omnes virtutes quas anima in corpore complectitur, illas contrahit à ſuperis & corporibus cœleſtibus.

SCHOLIA.

Hîc autor incipit determinare, dè ſucceſsiua fœtus formatione, ſecundum influentiam planetarum. Et primò præmîtit quædam, ſecundo exequitur intentum ſuum ibi, Ab vltimo enim. Nota, illa concluſio formatur ex litera. Fœtus formatur ſucceſsiuè per planetas. Idem probatur ſic extra literam. Penes illud formatur fœtus, quod diuerſimodè influit fœtui eſſe & viuere,

re,ſed planetæ ſunt huiuſmodi, ergo,&c. Minor patet,quia huic influit viuere longo tēpore, huic paruo tempore, vt patet per Ptolomæū in Centiloquio ſuo,& per eius Commentatorem Haly.

Nota tunc planeta dicitur regnare, quādo eſt in maiori vigore,ſcilicet quādo eſt in domo ſua, hoc eſt,in ſigno ſibi cōformi,& quæ ſint domus planetarum , infra patebit. Nota, anima mouet corpus per hunc motum,anima primò mouetur ab alio,ſcilicet appetibili, & ſic mota mouet ſpiritus, quibus motis , ipſi mouent muſculos , qui moti mouent membra. Et ſic patet, quòd appetibile eſt principale mouens. Sed dubium eſt, vtrum aliquod accidens poſſet eſſe principium alicuius ſubſtantiæ principale. Reſpondet Galterus Burbalij ſuper quarto Sententiarum quòd ſic,probamus ſic, quia illud eſt agens,quod corrumpit vnum, & generat aliud. Talis autem eſt humoris indiſpoſitio, ſiue diſproportio elementorum, quæ corrumpit formam hominis , & generatur forma cadaueris,quod eſt ſubſtantia,igitur,&c. Reſpondetur , quòd humor notificās eſt quædam ſubſtantia. Non enim ſumitur humor pro accidente , ſed capitur pro materia humida peccante, ita quòd accidens non corrumpit hominem,niſi virtute ſui ſubiecti. Sed quando dicitur, Subſtantiæ nihil eſt cōtrarium, dicitur quod verum eſt,de contrarietate perfecta, tamen bene cōtrarietate diminuta, quæ ſufficit ad corruptionem vnius,& ad alterius generationem.

AB vltimo enim orbe, qui motu diurno omnes ſphæras inferiores recipit, influuntur materiæ principaliter & radicaliter virtutes eſſendi & mouẽdi ab orbe ſtellarũ fixarum, fœtus recipit virtutem, quæ diſtinguitur in eſſe ſecundũ diuerſas figuras & accidentia. Et illud conuenit, & inquãtum eſt forma, ſed etiam contrahit aliamvirtutẽ ab hoc orbe, quę dat eſſe, & ſecundũ diuerſas naturas huius orbis, poſt ſphærã ſtellatam ponitur ſphæra Saturni ſecũdum Aſtronomos, & ab illa influũtur animæ virtutes diſcernendi & ratiocinandi. Et poſteà ſphæra Iouis, & ab illa influitur animæ magnanimitas, & plures animæ paſsiones. Et à ſphæra Martis influitur animæ animoſitas, & virtus iraſcibilis, & alia deſideria animæ. Et à Sole influitur virtus ſciendi & memorandi. A Venere motus concupiſcentiæ & deſiderij. A Mercurio virtus gaudendi & delectandi. A Luna quæ eſt radix omnium virtutum naturalium, virtus vegetandi: quamuis hæc & plura alia, ab anima procedunt: & cum iſta ſequuntur

quuntur ex diuerſis partibus corporum cœleſtium,tamen hæc omnia animæ attribuuntur, & non ſolùm animæ, ſed toti compoſito, quod ſimplex non poteſt ſuſtentare accidens.

SCHOLIA.

Hic oſtendit quomodo animæ influuntur diuerſa accidentia à corporibus ſupercœleſtibus. Nota ꝙ ab vltimo orbe, anima capit eſſe in omnibus, quantum eſt ex parte ſui, ſed ſphæra cœli ſtellati dat eſſe diſtinctum animæ ab aliis entibus, quia propter multitudinem ſtellarum influit diſtinctum eſſe, & diſtinctionem. Vnde ſecundum hoc quòd ſtella ſpecialis reſpicit vnam animam plus quàm aliam, ideò diſtinctum eſſe influit cuilibet animæ humanæ, cui correſpondet diſtincta ſtella.

Not, ꝙ Saturnus eſt prima ſtella erratica, & gratia ſuæ influentiæ dat animæ virtutem diſcernendi & ratiocinandi. Et dicitur Saturnus, quaſi ſatur in aruis, per contrarium. Vnde cum ſit frigidiſsimus & ſiccus, influit cariſtiam ipſo regnante. Sed Iuppiter influit magnanimitatem. Vnde Iuppiter fuit quidam vir, qui expulit patrem ſuum à regno ſuo. Et dicitur quaſi iuuans patrem, per contrarium. Et illud attributum eſt vni planetæ, qui magnanimus eſt per influentiam, ita quòd puer natus eo regnante, ſit

magnanimus. Et in Venere naſcuntur luxurioſi. Sed Mars eſt malignißimus planetarum, & dat virtutem iraſcibilem. Sol eſt optimus planetarum, influens ſcientiam & memoriam. Vnde ſub Sole nati ſunt fœlices & amabiles. Sed Mercurius dicitur quaſi mercatorum Kyrios, id eſt, dominus: ſicut enim mercator dicitur eſſe gaudioſus & affabilis, ſic & ille planeta eſt beneuolus, gaudium & delectationem infundens: ſed Luna influit virtutem vegetandi & nutriendi, quia eſt infimus planetarum, ideo immediatius agit.

Item litera dicit, accidens in ſimplici eſſentia non ſuſtentatur, cauſa eſt quia accidens egreditur de natura ſubiecti, non ſolùm magnitudinem ſubiecti, ſiue cauſæ materialis, ſed etiam magnitudinem cauſæ efficientis. Ideo compoſitum ſecundum vnam partem eſt cauſa materialis, & ſecundum aliam partem eſt cauſa effectiua, & quia in ſimplici non eſt exponere, ideo ſimplex non eſt ſubiectum accidentium, & maximè accidentium realium, quamuis tamen eſſentia ſimplex poſſet eſſe ſubiectum ſuorum modorum eſſendi, ſicut materia prima eſt ſubiectum ſuæ potentiæ, quæ eſt ſuus modus eſſendi proprius & formalis. Ex quo patet, quòd accidentia potentiæ non ſunt accidentia ſolius animæ, ſed ſunt accidentia totius compoſiti. Sed dicuntur animæ ſic, quia inſunt corpori per animam principaliter.

Nunc

NVnc verò ex parte corporis conſimiliter eſt notandum, & primo de creatione vel formatiōe corporis, quod ex embrione creatur & formatur per effectus & operationes ſtellarum, quę planetæ dicuntur. Primò enim materia embrionis vel hominis generandi, compreſſa & coagulata per frigiditatem & ſiccitatē Saturni diſponitur, & huic materiæ à Saturno virtus influitur vegetatiua, & motus naturalis aſſcribitur, & tunc patebit in tali materia operatio aliqualiter debita. Et ideo medici dicunt, quod poſt lapſum ſpermatis in matrice, primi menſis in generatione, & in temporis ſucceſsione, ſecundum exigentiam naturę ſeminis, Saturno aſſcribitur, quia ſua frigiditate & ſiccitate ſemen conſtringit & conſolidat.

SCHOLIA.

Poſtquàm autor poſuit accidentia propria animæ, mediantibus corporibus cœleſtibus, conſequenter exequitur de accidentibus corporis. Nota, frigidi eſt ſtringere & condenſare, vt patet in experimento. Vt ſi accipitur olla plena aquæ, & ponatur ad locum frigidum, aqua

minoratur, ſic quòd comprimitur. Sed calidi eſt extendere, vt calor ferri facit ferrum extendere. Item calor in aqua bulliente ipſam extendit & rarefacit in dimenſionibus, ſed quia Saturnus eſt frigidus & ſiccus, ideo aſsimilatur terræ, ideo materiam condenſat & comprimit.

Vnde verſus:

Eſt frigidus ſummè Saturnus, ſiccus & aſper.

Nota dubium, vtrum aliquis planetarum poſſet influere frigiditatem? & videtur quòd non. Quia ſecundo de Cœlo dicitur, Stella influit motum & lumen, ſed tam motus quàm lumen calefaciũt, ergo &c. Reſpondeo quòd omnis planeta influit calorem, ſed vnus plus, alter minus. Vnde Saturnus & Luna minimè influunt calorem, reſpectu aliorum planetarum.

SEd ex iſto ſtatim oritur dubitatio, quia alicui poteſt eſſe dubium, vtrum Saturnus regnet in cuiuſlibet embrionis conceptione. Et ſi non, tunc mirabile eſt quod dictum eſt.

SCHOLIA.

Hic mouet dubium, & eſt illud, ſi dictum eſſet verum, ſequeretur quòd Saturnus ſemper regnaret, & hoc eſſet mirabile. Conſequentia non probatur in litera, ſed de ſe patet, quia omni die fiunt conceptiones puerorum,

Circa

CIrca quod notandum eſt, quod materia prima ſubiecta eſt corporibus ſupercœleſtibus, & eorum motibus. Et hoc eſt quod dicit Philoſophus Primo Meteoro. quòd omnia inferiora cauſata ſunt à ſuperioribus, & ab ipſorum motibus gubernãtur. Et ideo neceſſe eſt quod iſta inferiora particulariter & vniuerſaliter reſpiciantur à ſuperioribus, intelligẽdo de virilitate corporis totius ſupercœleſtis: vniuerſaliter enim iſta inferiora reſpiciuntur à ſuperioribus, quia nihil fit de materia elementari, niſi ex virtute corporum ſuperiorum. ideo dicit Commentator 2. Metap. quod natura non agit niſi gubernetur à corporibus ſupercœleſtibus, hoc eſt ab intelligentijs. Particulariter enim aliquid fit in iſtis inferioribus à cauſatione ſuperiorum, quia vna pars cœli apta nata eſt introducere talem formam determinatam & ſpecialem, alia verò aliam formam, & illud totum videtur eſſe de intentione Commentatoris in Primo de generatione & corruptione. vbi vult quòd generatio

tio elementorum & partium ipſarum adinuicem ordinantur & conſeruantur per motus corporum ſupercœleſtium, & per motus elementorum qui concurrunt generaliter ad generationem miſtorum. Addit autem Commentator, quod indiuidua animantium & planetarum ſunt determinatarum cauſarum, & ſunt determinata ad eſſe. Et ita tam eſſe vniuerſaliter quàm particulariter inferiora à ſuperioribus reſpiciuntur.

SCHOLIA.

Hic autor ſoluit quæſtionem motam, & primo ponit ſolutionem quandam, ſecundo applicat eam ad propoſitum, ibi: Et ideo cum natura, &c. Nota, materia cœleſtis reſpicit determinatè elementum, quia in vna parte generat ignem, & in alia corrũpit aquam, ſicut videmus, quia ſigna hyemalia faciunt generare aquam plus in Septẽtrione, ſed ſigna æſtiualia plus faciunt generare aërem vel ignem in æſtate. Nota litera dicit, corpora ſimilium partium, vnde illæ partes dicuntur ſimiles, quarum quælibet ſuſcipit prædicationem totius, hoc intelligendo de partibus quantitatis, ſicut quælibet pars ignis, & etiam ignis habet partes diuerſarum rationum, ſicut materia ignis & forma. Modò generatio partium ſimilium corporum, quod ſunt in elemen-

tatis & elementis reguntur, & determinata ſunt per motum corporum cœleſtium. Idem eſt dicendum de planetis & indiuiduis animantium. Et ideò contingit quòd in vna parte terræ homines moriuntur, & ſi eſſent in alia, ibi poſſent reuiuere vitam eorum. Quia ſi aliquod miſtum fuerit nimis calidum in regione nimis calida, illud debet poni ad regionem frigidam, vt eius calor obtemperetur, & tunc illud ſanitati reſtitueretur.

ET ideo cùm materia primo ſit ſubiecta corporibus ſupercœleſtibus, neceſſe eſt quod capiat formam alicuius ſpeciei determinatam ab aliqua parte ſpeciali cœli, ita quod non poteſt eam recipere à corpore cœleſti in communi, eò quod tale corpus reſpicit iſtam materiam vel iſtam formam indifferenter: nam qua ratione daret illam formam, eadem daret & alias, quia omnes formæ quæ ſunt in potentia in materia prima, & in primo motore, ſunt in actu, vt dicit Commentator 12. Metha. ergo cùm materia ſufficienter diſpoſita eſt, neceſſe eſt eſſe aliquam determinatam partẽ in primo motore, primo ſpecialiter reſpicientem

tem materiam ad huius determinatè ſuſceptionem, & ideo non ſufficit agens particulare phyſicum ſtante communi influentia, & communi actione corporũ cœleſtiũ. Et illud patet ex eo, quia poſtquàm ſemen eſt deciſum, gerit in ſe vim illius, à quo eſt deciſum. Et illa virtus non gubernatur à corporibus ſupercœleſtibus vniformiter,ita quod non magis gubernatur ab vna parte cœli, quàm ab alia, imò hoc modo deſtitueretur in ſua propria actione, & per cõſequens à fine. Et illud eſt de intentione Ariſt. Secundo de generatiõe & corrupt. vbi dicit,quòd adueniente Sole redibunt animalia, & recedente Sole animalia peribunt. Illud autem apparet ex intentione Commentatoris Secundo Metap. vbi vult quòd materia prima, primò non recipit omnem formam indifferenter, ſed primò formas elementales, & mediantibus iſtis omnes formas miſtorum. Ille autem ordo formarum non poteſt eſſe, niſi ab aliquo ſpecialiter materiam gubernantium, ad receptionem formarum.

SCH.

SCHOLIA.

Hic autor applicat ad propoſitum iſtam ſolutionem, & primo in generali, ſecundo in ſpeciali, ibi, Et per hunc modum. Nota, ꝙ motor primus eſt duplex. Quidam eſt motor primus, vt ipſe Deus glorioſus, & præter illum motorem eſt ponere alium motorem primo coniunctum. Vnde Philoſophi ponunt octo ſphæras, & nouem motores, ideò quia quælibet ſphæra habet ſuum proprium motorem, Et præter illos motores eſt dare vnum motorem ſimpliciter immobilem, qui non mouetur immediatè, ſed mediantibus aliis motoribus coniunctis. Modo litera autoris ſic intelligitur: Omnes formæ in materia compoſitæ ſunt de primo motore ſemper ſimpliciter, & in actu. Vnde Licomen ſuper primo Poſteriorum dicit, quòd effectus primo habet eſſe in ſuis cauſis maximè effectiuis, ſed in ſe habet eſſe virtualiter. Nota, ꝙ particulare agens ſub influentia communi poteſt educere formam determinatam, quia omnis cauſa prima determinata reſpiciens aliquam formam, plus influit quàm pater vel mater. Et ideo agens particulare non producit ſine determinato agente. Item litera dicit, ꝙ ſemen deciſum habet vim illius à quo eſt deciſum. Ex quo dubitaret aliquis vtrum ſemen deciſum eſſet animatum: & videtur quod ſic, quia ſemen inquantum eſt in patre, tunc eſt viuum vitam patris habens, & ſi habet eandem naturam in matrice, ibi erit viuū.

Hic

Hic reſpondeo, quod ſemen fuſum in matrice non eſt viuum formaliter,quia nec eſt planta,nec animal ſed eſt viuum naturaliter, quia mediante ſpiritu ſibi interueniente operatur vitam. Sed diceres, cum ſit inanimatum quomodo producit animam? Dicendum quòd mediante matrice quæ eſt animata, & mediantibus virtutibus proprijs animæ, penes ſtellas & planetas ſpiritualiter repræſentantes ſpiritualem influentiam, diuerſificantur imagines hominum ſecundum Albertum, & ideo quandoque contingit quòd homo cum capite vnius porci generatur, quia aliqua ſtella tunc dominatur, quæ influit talem diſpoſitionem, & ſic eſt expertum quòd in lapide aliquo eſt facta imago ſcorpionis vel ſerpentis, quia aliqua ſtella vel conſtellatio reſpexit ipſum, & ſibi impreſsit illam figuram, & ex hoc contingit quòd imagines aliquorum ſignorum ſculptæ in lapidibus habent curare quaſdam infirmitates, ſicut recitat Hali in Centiloq. Ptolomæi, & vidit quòd imago ſcorpionis ſculpta curauit læſionem factam in ſatellico à ſcorpione animali, & ſic videmus quòd quandoque aliqua corpora mortua ſepulta, ſcilicet, homines centum annis vel amplius iacent ſine incineratione, & hoc fit per naturam ſtellarum reſpicientium illud cadauer, quod conſeruatur ſine incineratione & combuſtione, præterea ex hoc patet quòd quandoque optimi amici fiunt inimici, vna cauſa agente particulari, & hoc accidit per influentiam

tiam

tiam planetarum repugnantium, quibus ipſi ſunt ſubiecti.

ET per hunc modum manifeſtatur eſſe de Saturno propoſitũ, ſcilicet, quòd habet diſponere materiam & introducere talem formam: ſed quòd Saturnus ſic ſemper dicitur regnare in embrionis conceptione, ſic intelligitur, quòd ſuum regnare in hoc loco non ſumitur pro alio quàm influere talem diſpoſitionem quę ab alia parte cœli non eſt nata influi. Et ideo ſi in tali hora noctis vel diei non dicatur regnare Saturnus, hoc eſt ex eo quod ceſſat virtus ſua, ſed aliquis alius planetarum, vel ſtella apta nata eſt influere talem diſpoſitionem in materia, quam Saturnus influere non potuit, quia actus actiuorum ſunt in patiente bene prædiſpoſito. Etſi aliquis quæreret, cur ita fit quod omnia tali curſu currant? Reſpondeo quòd ſic ſunt ordinata apud Deum, qui primò originaliter omnia diſponit ſecundum ordinationem ſublimẽ, & cuilibet virtutem propriam ſecundum exigentiam ſuæ naturæ miniſtrat.

SCHOLIA.

Hic applicat ſolutionem ad propoſitum ſuum in ſpeciali Nota, ꝙ per textum ſoluitur dubitatio directe in forma, quando arguebatur. Si primus menſis attribueretur Saturno, ita ille regnaret in principio conceptionis, & tunc ſemper regnaret Saturnus. Dico Saturnum regnare intelligi dupliciter, vno influentia generali, alio modo influentia ſpirituali. Modo dicit quòd Saturnus regnat omni die influentia generali, ſed regimen ſpirituale Saturni eſt quando fuerit in domo ſua, & tunc habet maiorem influentiã. Nota, ꝙ Saturnus eſt frigidus & ſiccus, ideo habet influere ſemini humidum & calidum, quæ ſibi contrariantur virtualiter; vnde omnis actio fit gratia contrarietatis, quia ſimile additum alteri, non agit ipſum, vnde agens & patiens in principio actionis ſunt diſsimilia, ſed in fine ſunt ſimilia, quia omne agens aſsimilatur ſuo paſſo inquantum poteſt mediante ſua virtute, quia omne agens naturale agit in ſuum contrarium, ſecundum vltimum ꝙ ſuæ potentiæ, vt patet in primo de Cœlo. Nota ꝙ litera dicit actus actiuorum, &c. Hoc patet ex ſignis manifeſtis: eſt enim quidam piſcis generalis qui vocatur Scorpio, ille inficit manus piſcatoris per rete, & non inficit rete, quia rete non eſt diſpoſitum ad hoc, &c. Item ſol calefacit aërem, & non orbes ipſos, ſcilicet inferiores ſe, quamuis ſint ſibi propinquiores, hoc eſt, propter indiſpoſitionem ma-

teriæ,& ideo peccauerunt dicentes, Quòd licet fieri ex quolibet, hoc non videlicet, quia primus actus proprius habet fieri in propria materia ſibi diſpoſita. Item nota quòd propriæ diſpoſitiones non corrumpuntur in aduentu formæ. Et ex hoc deſtruitur opinio quæ ponit quòd poſtquàm materia menſtrui eſt diſpoſita, & quando hominis forma introducitur, tunc diſpoſitiones primæ corrumpuntur, hoc non valet, quia tunc diſpoſitiones fruſtra præceſſerunt. Vnde diſpoſitiones ſunt medium recipiendi illud quod fit de potẽtia materiæ. Nota, quòd autor in litera oſtendit ſe eſſe catholicum, in hoc quòd ponit Deum primordialiter omnia diſpoſuiſſe. Vnde Philoſophi meré naturaliter loquentes, ſic habent dicere, quòd ab æterno ſic Deus diſpoſuit planetas & ſtellas, & non de nouo, & ideo Commenta. Secundo de Cœlo, ꝙ totũ cœlum periret propter illam inordinationẽ quæ fieret per illam ſtellam, & oporteret quòd cœlum non moueretur.

POſt hæc quæ dicta ſunt, Iuppiter aduenit, qui ſua gratia & virtute ſua materiam diſponit ad ſuſceptionem formæ membrorum, & caliditate ſua virtuali & cauſali materiam fœtus confortat, & ſua humiditate replet quæ fuerunt deſiccatà à virtute Saturni in primo menſe, & ſic Ioui attribuitur ſecundùs menſis.

SCHOLIA.

Hic autor exequitur de aliis planetis quantum ad formationem fœtus, videtur quòd planetæ non formant ſic materiam fœtus, quia inter cauſam & effectum dicitur eſſe proportio: & ſi ſic, ſequeretur quòd embrio generatus eſſet perpetuus cùm ipſi planetæ ſint perpetui. Dicendum, licet cauſæ propinquæ ſunt corruptibiles, ideo corrumpitur fœtus.

TErtiò aduenit Mars, qui ſua caliditate & ſiccitate format materiam, diuidens à lateribus brachia, & diuidit collum à brachiis, & caput format, & huic operationi attribuitur tertius menſis.

SCHOLIA.

Nota, Mars eſt calidus & ſiccus, & ideo ipſe habet formare crura & brachia, quæ ſunt ſicca. Oportet enim quòd calor ſufficiens congreget partes terreſtres ſiccas, ſi debent fieri crura & brachia. Nota, quòd ex litera habemus, quòd caput formatur prius à Marte, quàm cor à Sole. Huius cauſa eſt ſecundum medicos, quia in capite ſunt omnia principia vitæ, ergo primò formatur. Sed Ariſtoteles ponit quòd cor primò formatur, quia cor fluit ex omnibus membris.

Quarto

QVarto menſe virtus Solis aduenit, formas imprimit, cor creat, & animæ ſenſitiuæ motum dat. Et hoc eſt verum ſecundum intentionem medicorum & quorundam Aſtronomorum, tamen ſecundum intentionem Ariſtot. cor inter omnes partes generandas generatur primo, & virtute eius omnia membra naſcũtur, addunt enim quidam ad iſtam partem dicentes, quòd Sol eſt radix totius virtutis vitalis, & tali operationi quartus menſis aſſcribitur.

SCHOLIA.

Item Phil. propter illum textum aſcribunt generationem hominis Soli, dicentes homo generat hominem & Sol, vt dicitur 2. Phyſic. quia à Sole virtus radicalis dependet. Contrà, ſi ſic, ſequeretur quòd homo deberet dici ſolaris & cœleſtis creatura, quía effectus ab eodem denominationem ſumit à quo habet entitatem. Dicendum quòd Sol eſt cauſa remota, ideo non ſumit denominationem effectus à Sole.

QVintò tempore quædam exteriorum membrorum Venus ſua virtute perficit, & quædã exteriora format, aures, nares, os, & virgam virilem in ma-

ſculis, & pudibunda, ſcilicet vuluam, mammillas, & alia membra in fœmellis: manuum & pedum ſeparationem facit & digitorum, & iſti quintus menſis aſsignatur.

SCHOLIA.

Nota, ꝙ Venus eſt beneuolus planeta, & eſt vir tualiter calidus, ideo perficit membra exteriora, ſcilicet, os & aures, & teſticulos. ſed videtur quòd teſticuli debeant primo generari, quia ſunt principalia membra ſicut cor & caput mediantibus quibus ſe natura continuè ſaluat. Dicitur quòd teſticuli non ſunt ita principalia membra, ſicut cor & caput, quia videmus teſticulis ablatis adhuc viuere hominem, ſed capite abſciſſo & corde ablato, vlterius ibi vitam non videmus.

SExto tempore influentia & regnatio Mercurij inſtrumenta vocis format, ſupercilia componit, oculos fabricat, capillos creſcere facit, & vngues producit. Et iſti operationi ſextus menſis attribuitur, vnde verſus:

Inſtrumenta nouem, ſunt guttur, lingua, palatum.
Quatuor & dentes, & duo labra ſimul.

SEptimo tempore Luna operationi finem imponit: replet enim ſua humiditate anguſtias carnis, & aurigenas carnes in ſuperficie complet. Venus verò & Mercurius humiditatem tribuentes toti corpori, nutrimentum dant. Et iſti operationi datus eſt ſeptimus menſis.

SCHOLIA.

Itē nota, ꝙ Luna replet poros carnis, & facit fœtum eſſe planum in ſuperficie, ſcilicet in cute. Item ſi aliquis puer naſceretur in ſeptimo menſe, ille moreretur, quia non eſt adhuc debitè formatus & conſolidatus ergo, &c.

POſtea influentia Saturni, cui octauus Menſis aſtribitur. Et ille Saturnus multum infrigidat & ſiccat, & per conſequens ſtringit fœtū, & ideo aliqui Aſtronomi ponunt fœtum generatum in octauo menſe moribundū vel mortuum eſſe, vt in ſequētibus manifeſtabitur. Deinde in nono menſe dominatur Iupiter, qui ſua caliditate & humiditate fœtum lætificat: & fœtus qui generatur in iſto mēſe, eſt fortis, & bene diſpoſitus, & lōgæ vitę,

&eſt fortis gratia caloris, & longæ vitæ gratia humiditatis.

SCHOLIA.

Hic autor ponit in quo menſe Saturnus habet ſuum dominium,& dicit quòd Saturnus in octauo menſe habet influere. Et nota, quod ſi in aliquo membro deficientes pueri naſcuntur vel generantur cum quatuor digitis in manu, vel cum tribus,hoc eſt propter defectum materiæ. Similiter ſi generaretur cum ſex vel cum ſeptem digitis,hoc eſſet ex abundantia materiæ.

Est autem adhuc notandum, quòd membra corporis organici duodecim ſignis Zodiaci áttribuũtur. Primum ergo ſignum totius ſphæræ cœleſtis eſt Aries,in quo quidẽ ſigno, Sole exiſtente temperato,fit calidum & humidum,& tunc eſt motus ad generationem,& ideo motus Solis in Arietem dicitur principium vitæ, & radix virtutis vitalis, propterea Arieti attribuitur caput in homine & eius conditiones. Nam Aries in cœlo eſt dignior pars cœli, quia principium diuiſionis ſphæræ per duodecim ſigna, ſicut caput in homine vocatur dignior pars corporis, & ideo merito Arieti

Arieti eſt aſsignandum, & quia Sol currens in hoc ſigno calidum & humidum naturæ mouet, & caput in homine dicitur principium ſpiritus vitalis.

SCHOLIA.

Poſtquam autor oſtendit influentiam planetarum & ſtellarum reſpectu fœtus, nunc conſequenter proſequitur de effectu ſignorum. Nota, Aries eſt calidus & humidus, & correſpondet Veri. Ver enim eſt calidus & humidus, & tunc animalia maximè appetunt coitum, quia tunc augmentatur calidum & humidum gratia Solis exiſtentis in Ariete, & maximè in viris tunc eſt appetitus. Propter hoc etiam mater eccleſia ſtatuit ieiunium magis in illo tempore, quàm in alio tempore, propter luxuriam illo tempore reſtringendam, quia tunc homines conſtricti hyeme reuertuntur ad vigorem.

Vnde verſus,

Marte mares, Februóq; canes, Maio mulieres.
Nota, Aries habet dominari ſuper caput in quo vigent omnes potentiæ animæ, pro tanto, quia ipſe Aries eſt principium vitalis operationis, ſic & caput in quo vigent omnes potentiæ animæ, & ideo medici dicunt quòd virtus vegetatiua corporis eſt in capite principaliter determinatè, ſed in corde originaliter. Sed dubium

eſt, vtrum vita magis conſiſtat in corde, quàm in capite? Et videtur quòd in capite. patet per Auicennam, qui dicit quòd vidit Arietem ambulantem corde extincto, hoc eſſe non poſſet, niſi vita haberet principium de capite. Sed contra hoc eſt Auerrhoys in 6. Phyſic. qui ipſum deridet dicens ſe vidiſſe Arietem currere hincinde abſciſſo capite. Vnde Auerroys vult, quòd vita principaliter & originaliter ſit in corde, ſed ex cõſequenti in capite. Sed medici ſunt multum ſenſuales: & hoc ideo, quia vident in capite eſſe ſenſus virtutum, ideo dicunt vitam conſiſtere in capite principaliter, ſed non eſt ita, imo in corde. Sed quid dicemus ad autorem in litera, qui dicit quòd caput eſt nobilior pars corporis? Dicendum quòd hoc verum eſt ſecundum apparentiam & maiorem operationem ſpirituum vitalium, quia in eo apparẽt magis operationes vitæ, quàm in corde. Vnde non dubito quin natura nobiliorem & meliorem partem corporis collocarit in medio corporis, nam cor eſt primum viuens, & vltimum moriens. hoc vero non eſſet niſi cor eſſet principaliſsimum membrorum corporis.

TAuro quidem collum, humeri & ſcapulæ Geminis attribuuntur, Cancro manus & brachia, Leoni quidem pectus & cor & diaphragma, Virgini ſtomachus & inteſtina, & coſtæ, & lacerti attribuuntur

tur. Et hoc videtur eſſe medietas corporis ſecundum curſum medietatis cœli, videlicet vt à parte Septentrionali eſt annotata. Libra verò ſecundam partem corporis reſpicit, ſcilicet renes, & eſt principium cæterorum membrorum. Scorpio verò loca libidinis reſpicit, tam ex parte viri, quàm ex parte mulieris. Sagittarius nares, & ea per quæ natura ſeceſſum dimittit, & poſteriora reſpicit. Capricornus verò genua & alia inferiora reſpicit. Aquarius verò tibias reſpicit. Piſcis verò quòd eſt vltimum, formationes pedum reſpicit & plantas, & ſic breuiter habitum eſt iudicium ex parte duodecim ſignorum.

SCHOLIA.

Hic autor oſtendit de aliis ſignis dicens, vt patet in textu. Nota, ꝙ litera vult in tantū quòd Luna exiſtente in talibus ſignis quæ reſpiciunt illa membra, vt patet in litera in illis membris, non debt fieri minutio ſanguinis Luna exiſtente in aliquo ſignorum.

ET non opinetur aliquis illa ficta fore. Nam fides huius in multis experiment

mentis, valet inueniri. Noſcat ergo experimentum quiuis, quòd malum & venenoſum eſt tangere aliquod membrũ Luna exiſtente in tali ſigno illius membri, & cauſa iſtius, eſt quia natura Lunę auget humiditatem, quod experimur ad ſenſum, quod ſi carnes recentes ponantur de nocte ad radios Lunæ, ibi generantur vermes in carnibus, & illud non ſemper apparet eodem modo, ſed pręcipuè in ſpeciali ſtatu Lunæ.

SCHOLIA.

Hic autor confirmat dicta ſua per experimenta. Nota ſi carnes in plenitudine Lunæ ponerẽtur ad radios Lunæ tunc conuerterentur in vermes, & tunc magis quàm in alio tempore, quia tunc Luna eſt multum humida. Et ideo dicit autor in ſpeciali ſtatu Lunæ, & hoc patet ſi aliquis vulneratus poneretur ad radios Lunę, hoc noceret ſibi, quia omnes humiditates conuenirent in locũ vulneris, & Luna augmentat humiditates, & ſic humiditas nimis ſiet intenſa, ſed ſi ponatur ad radios Solis, nõ eſt nociuũ, quia radij Solis faciũt humiditatem exhalare, & ſic ex iſtis patet quòd ſemper in plenilunio menſis maioratur humiditas ſcilicet cerebrũ, medulla & menſtruum.

ſtruum. & ideo tunc difficile eſt ſtudere propter humiditatem cerebri nimis intenſam.

VT illud ſanè intelligatur eſt aduertẽdum, quod quatuor ſunt ſtatus Lunæ ſecundum Albertum in tracta. de ſtatu Solis & Lunæ. Luna verò in prima eius intenſione eſt calida & humida vſquequo eſt ſemiplena, poſt hoc nũc dicitur calida & ſicca quouſque ſit plena. Deinde eſt frigida vſque eſt ſemiplena in decremento, vltimo vero eſt frigida vſque ſoli adiungitur, & in hoc ſtatu maximè humectat humida putrefaciendo, ideóque cùm Luna augeat in omnibus membris humiditatem, tunc lędere mẽbrum ferro eſt idem quod grauiter vulnerare, quia malum eſt humiditatem addere humiditati, & ſic per conſequens augmentatur nocumentum.

SCHOLIA.

Hic confirmat dictum ſuum. Nota quòd prima quadra correſpondet aëri, qui eſt calidus & humidus, & qui generantur in iſta quadra, fiunt ſanguinei. Secunda quadra eſt ſimilis igni calido & ſicco, & tunc in illo ſigno generantur cholerici. Tertia quadra correſpondet terræ,

quæ

quæ eſt frigida & ſicca,& tunc naſcuntur melā-cholici. Quarta quadra correſpondet aquæ, quæ eſt humida & frigida, & tunc naſcuntur phlegmatici. Et ſecundum hoc dicunt aliqui, quod ſi carnes ponerentur ad radios Lunæ cùm fuerit in quarta quadra,tunc citius conuerterentur in vermes quàm in plenitudine lunæ, quia maximè eſt Lunæ humiditas vigoroſa.

Nota ꝙ ſi aliquis doluerit in quarta quadra,tūc non debet trahere ſanguinem,nec vulnerari, & maximè in cerebro. Ratio eſt,quia tunc per illā vulnerationem humiditas augmentaretur nimis,& ideo fieret nociuum in membro.

SCiatis autē ſocij mei, ꝙ quanuis quędam mulieres cauſam rei huius occultam ignorant,tamen quædam mulieres bene effectum cognoſcunt, & plura mala ex iſto operantur,vt cum vir eſt in coitu cum eis; accidit quandoque viris magna læſio & grauis infectio ex infectione membri virilis per ferrum appoſitum per eas,prout quædam mulieres vel meretrices doctæ ſunt in illa nequitia & in alijs. Et ſi fas eſſet dicere,hoc quidē deſcriberem. ſed quia proprium meum creatorem timeo, ideo de illis occultis ad pręſens nihil manifeſtabo.

SCHO-

SCHOLIA.

Hic ponit quædam notabilia, vt patet in litera. Nota quod quædam mulieres ſunt ita cautæ & aſtutæ, & accipiunt ferrum, & apponunt vuluæ, & iſtud ferrum lædit virgam, ſed vir nõ percipit propter nimiam delectationem & dulcedinem vuluæ, poſtea tamen ſentit, ideo maximè cauendum eſt ne ſiat coitus cum menſtruoſis mulieribus, quia exinde homo poſſet incidere in lepram, & quandoque in magnam infirmitatem: quia venæ tranſeunt à ſingulis membris ad teſticulos, ideo teſticulis læſis cito poteſt lædi totũ corpus. Vnde dicit Dya. Si mulierem menſtruoſam ſcienter acceſſeris, totum corpus tuum infectum erit & multum debilitatum, quod vix infra menſem verum colorem & fortitudinem re habebis, & ſicut liquidum veſtimentis tuis adhęret, ſic ille fœtor omnia interiora hominis corrumpit. Dicit venerabilis Hyppocrates de naturis hominum: Mulierem menſtruoſam non accedas, quia ex iſto fœtore aër corrũpitur, & omnia interiora hominis confunduntur. Nota ꝙ autor timet Deum ſcribendo ſecreta vſque ad vltimum, ne aliquis expertus forte malũ operaretur per illa ſecreta.

Item de quarto ſtatu Lunæ præcipuè poſſumus effectum declarare prædictum alio experimento, quod ſumitur, quod radij Lunę de nocte ſubintrãtes &

peruc

peruenientes ad caput dormientis, faciunt dolorē capitis & fluxum rheumatis. Et cauſa huius dicta eſt prius.

SCHOLIA.

Hic ponit aliud experimentum de quarto ſtatu lunæ, nota quòd cauſa huius eſt, quia tunc luna eſt multum humida, & quia rheuma cauſatur ex ſuperfluitate humiditatis, ideo facit catarrhū, Vnde verſus:

Ieiunes, vigiles, faciens ſic rheumata cures.

Et quia humiditas lunæ perturbat humiditatem cerebri, & augmentat ipſam, gratia huius augmentationis fit fluxus per nares, & ſi tunc illi radij inuenirent vulneratum vſque ad mortem læderent ipſum, ideo vulnerati præſeruādi ſunt à radiis lunæ.

DE INFLVENTIIS PLAnetarum. CAP. II.

POſt hoc verò ad influentias planetarum (quos antiqui vocauerunt deos naturę ſuper hominem ex parte corporis et animæ) nunc reuertamur, &c.

SCHOLIA.

Poſtquam verò autor oſtendit quomodo per planetas habet formari fœtus, hic oſtendit quomodo iſti planetæ ſe habent ad fœtum ex

parte

parte animæ, vel corporis, vel ſimul. Nota quòd planetæ bene dicuntur dij naturæ. Ratio, quia natura regitur ab ipſis, ſicut regnum à rege. Vnde totus ille mundus ſenſibilis contiguus eſt à ſuperioribus lationibus, vt tota virtus eius inde gubernetur. Sed diceres, ſi planetæ ſunt dij naturæ, quid tunc facit cœlum ſtellatum? Dicitur quòd hoc eſt cauſa vniuerſalis naturæ & vniformis, ſed planetæ diuerſificant effectum ſecundum eorum motum, vnde planetæ dicuntur à planos Græcè, quod eſt planum, ſiue error Latinè, non quòd in ſe errent, ſed quia ex eorum motibus fiunt diuerſi errores in mundo & in effectibus.

SAturnus, qui eſt ſuperior, obſcurior & grauior & tardior aliis planetis cœleſtibus, facit natum qui ſub eô naſcitur, fuſcum in colore ex parte corporis, & planum in capillis nigris & duris, & caput turbidum & benè barbatum, & talis homo continet ſubtile pectus, & habet ſciſſuras in calcaneis figuraliter, & hoc eſt ſecundum diſpoſitionem figuralem. Secundum verò animam malus eſt, multum perfidus & malitioſus, iratus, triſtis, & malignæ vitæ, fœtida diligens, & turpia veſtimenta ſemper induens, &

non eſt luxurioſus, & in pluribus Venerem minime diligens, imò naturaliter abhorret: vnde breuiter notandũ, quòd ſecundum intentionem magiſtri mei in illa ſcientia experti, quicunque natus fuerit ſub Saturno, habet omnes malas diſpoſitiones corporis.

SCHOLIA.

Hic autor proſequitur intentum ſuum. Et diuiditur in ſeptem partes, ſecundum quod ſeptem ſunt planetæ. Nota quod Saturnus eſt ſupremus planeta, & complet curſum ſuum in xxx. annis, ita quòd redit ad eundem punctum Zodiaci à quo incipit. Et ſecundum Ptolemæum, & magiſtrũ Rabbi Moyſen, Saturnus eſt planeta ſupremus, & maximè diſtat à terra, ita quod ad illam partem vbi tangit ſphæram Iouis, homo veniret à terra in quinque millibus annorũ, & in ſeptingentis, & trigintaquatuor annis, & in ſeptuaginta ſeptem ſeptimanis, & in tribus diebus, ſuppoſito quod dieta hominis eſſet decem miliaria. Et ſecundum aſtronomos Saturnus eſt tantæ magnitudinis, quia eſt nonageſies maior quam tota terra. Item dictum eſt in litera quòd Saturnus eſt multum tardus in motu ſuo, hoc debet ſic intelligi, quod in tempore longiori complet curſum ſuum. Vnde Saturnus eſt bene trigeſies maior

maior Sole quantum ad ſuum orbem, & ſicut Sol pertranſit ſuum orbem motu proprio per zodiaci ſigna in vno, ſic Saturnus in xxx. annis, & ſic mouetur ita velociter ſicut Sol. Verbi gratia, Si duo homines ambularent, vnus per triginta dies perambularet triginta miliaria, alter vnum miliare, tunc alter qui ambulat vnum miliare, ambulat citius, non tamen velocior eſt in motu, eo quòd in æquali tempore pertranſit de ſpacio ſecundum Philoſophum ſexto Phyſicorum. Item nota quòd litera dicit, Saturnus facit natum ſuum fuſcum in colore. Ratio eſt, quia Saturnus eſt ſimilis terræ, quia eſt frigidus & ſiccus, obſcurus & niger, & virtualiter facit natum obſcurum. Item facit natum pilis duris, quia eſt terreſtris complexionis, & ideò in fœtu humores multos cauſat & groſſos, à quibus generantur groſsi pili. Item, natus eius eſt triſtis, quia melancholicæ complexionis virtualiter, & melancholici ſunt triſtes, quia ſemper inclinant ſe ad terram. Item, natus eius eſt piger in inceſſu: quia ipſe eſt grauis ſicut terra, & ideo difficulter mobilis. Item, ipſe non appetit coitum, quia eſt ſiccus: & ſi vult appetere, poſſet vti calidis bene conditis, & humidis cibariis. Item ille natus ſemper eſt inuidus & perfidus: quia nullum habet gaudiũ, ſed ſemper melancholizat, & eius ſomnia vt plurimũ fiunt vera: ſicut videmus fatuos, qui prædicunt ſæpe futura per phantaſias & melancholias, & ipſe

ſemper cupit ſedere in angulo ſolitariè. Item nota, litera dicit, quòd ipſe habet ſciſſuram in calcaneis, id eſt, diuiſiones in pedibus circa anteriorem partem, ſicuti equi: & calcaneus eſt vna pars pedis in anteriori parte, qua primò terram calcamus.

IVpiter verò ſtella regalis exiſtens, pia, dulcis & lucida, temperata & proſpera, facit natum optimum: quia nato ſub eo dat faciem pulchram, oculos claros, & barbam rotundam. Et figurat duos dentes ſuperiores magnos, & æqualiter diuiſos: & dat homini colorem album rubeo permiſtum in facie, & facit longos capillos. Secúndùm animam verò facit natum bonum & honeſtum ac modeſtum, & erit longæ vitæ, diligens honeſtatem, diligénſque veſtimenta pulchra & ornata, & delectabiles ſapores: odores ei placent. & erit miſericors, largus, iucundus, virtuoſus, & verax in ſermonibus, incedens honeſtè & multùm proſpicit terram.

SCHOLIA.

Ponit de ſecundo planeta, qui dicitur Iupiter, vnde ſecundum Aſtronomos complet curſum

ſum ſuum in XII. annis, ita quòd ſub quolibet ſigno moratur ad vnum annum. vnde ſecundum Aſtronomos Iupiter multùm diſtat à terra; quia ad illam partem vbi eſt propinquior terræ, homo veniret de terra in duobus millibus annorum, & in DXXVI. annis, & IIII. ſeptimanis, & quinque diebus, ſuppoſito quòd dieta eſſet decem miliaria: & magnitudo eius eſt talis, quòd quinquageſies eſt maior terra. Item Iupiter dicitur fuiſſe ille, qui expulit patrem à regno. ſic Iupiter expellit operationẽ Saturni: quia ſibi contrarius eſt per totũ, vt patet in litera: quia ſecundùm Aſtronomos, qui naſcitur ſub Ioue, perueniet ad multos honores, facit faciem pulchram, & facies eſt nobilior pars corporis. Vnde Iupiter plus laborat in facie, quàm in aliis membris, & facit hominem album rubedine permiſtum: quia ille color eſt pulchrior inter alios, quia eſt ſanguineus. Item facit barbam rotundam, quia rotunda figura eſt nobiliſsima figura, ex Secundo de Cœlo. Et ideo caput pueri rotundum eſt diligendum: ideò nutrices ſolent comprimere & rotundare facies & capita puerorum. Item facit capillos longos, quia facit natum calidum & humidum: humiditas enim cum calore eſt cauſa longitudinis pilorum. vnde pilus eſt ſuperfluum & reſiduum humiditatis quod exit per poros. Et qui citò barbeſcunt, ſunt bonæ complexionis.

Item natus ſub Ioue, eſt bonus ſecundum animam, fidelis & addiſcens, & coitum appetens,

& benè appetens gratiâ caloris, potens in opere gratia humiditatis ſufficientis, & bene capit ſingula quæ audit: quia habet ſpiritus habiles & ſatis humidos: quia humidus bene recipit, quia calidus bene delectatur. Et non eſt piger: ideo ſpiritus ſenſuum exteriorum deferunt ſpecies ſenſibiles ad virtutes interiores animæ, ſcilicet ad virtutem imaginatiuam, cognitiuam & ratiocinatiuam.

MArs cùm ſit intemperatus in caliditate & ſiccitate, ſecundùm hoc facit natum ſuum rubei coloris cum quadam aduſtione & obſcuritate: ſicut videtur in his qui paſsi ſunt à Sole, & habet paruos capillos, & paruos oculos, totum corpus habet curuum & groſſum aliqualiter. Secundùm animam verò fallax, inconſtans, inuerecundus, iraſcibilis, proditor, diſcordias & bella ſeminans, & ſuperbus erit.

SCHOLIA.

Hic exequitur de tertio Planeta, qui dicitur Mars. Nota, quòd Mars mouetur taliter ſub Zodiaco, taliter quòd cõplet curſum ſuum in duobus annis: & diſtat à terra ſic, quòd ad illam partem vbi propinquior eſt terræ, homo veniret in c c c c. & xc. annis, & x 1. ſeptimanis,

&

& quatuor diebus: ſuppoſito quòd dieta eius eſſet nouem miliaria. Item nota quòd caliditas & ſiccitas ſunt cauſa aduſtionis & criſpitudinis crinium. Vnde nota quòd nati ſub Marte habent paucos crines cauſa ſiccitatis, & habent curuos ſeu criſpos crines gratia aduſtionis. Iſta apparent: quia videmus quòd calamiſtro ſummè calefacto crines criſpantur. Patet etiam quòd criſpitudo crinium arguit iracundiam.

Item natus ſub Marte, eſt rubei coloris, cum quadam obſcuritate: quia color rubeus cauſatur ex eo quia calidum agit in humidum, & conſumendo humidum relinquit ſiccum, ſicut videmus quando debent comburi lateres, quòd ante combuſtionē non ſunt rubei, ſed poſteà conſumpto humido efficiuntur rubei. Et iſti nati habent paruos oculos, quia oculus eſt membrum in quo viget humiditas, quia oculus eſt aqueæ naturæ ab extrinſeco: vt conſtat ex ſecundo de Anima. Quod patet, ſi læditur, exit aqua & Mars eſt calidus & ſiccus, ideo non poteſt formare magnos & pulchros oculos. Item Mars inducit bella, quia exſiccat cerebrum, & cor incendit, & ſic ira generatur circa cor. Vnde ira eſt accenſio ſanguinis circa cor, & ideo Mars ſecundùm antiquos vocabatur deus belli. Item eſt fallax. Ratio, quia eſt ſiccus & calidus, & ſic ſemper eſt iracundus, & cogitat de malo, vt fallat homines & prodat. Item ſatis appetit coitum, quia calidus, & modicum poteſt, quia caret humiditate.

SOl quidem regalis ſtella exiſtens, lumen mundi & oculus vocatus, natum ſub eo facit carnoſum, & faciem pulchram, & oculos magnos, colorem album cum quadam rubedine, bene barbatum, & longos capillos. Secundum animam verò, vt quidam ſcribunt, facit hypocritã & malum, iuſtum in exteriori parte apparẽtem, & facit homines multùm ſcientes ſecundum aliquos. Sed inueni aliquos dicentes, quòd natus ſub illo planeta eſt regularis religioſus, profundę deuotionis, ſapiens, diues, diligens bonos, deprimens malos.

SCHOLIA.

Sequitur de quarto planeta, qui dicitur Sol. Vnde Sol de ſua natura eſt planeta calidus, & ideo influit, nato ſub eo calorem, & eſt ſiccus, ſed temperatè. Sed dices, ſi Sol eſt ſiccus ſicut Mars, quare non influit eundem effectum? Dicendum, quòd propter caliditatem & ſiccitatem Sol virtualiter eſt humidus, & non ſiccus, niſi temperatè. Item, Sol ſecundùm antiquos dicebatur pater deorum, quia Sol eſt principiũ vitæ, id eſt, influens eſſe omni rei, ita quòd Sol per eius acceſſum ad hemiſphærium noſtrum influit fertilitatem, & generationem: & poſt

eius

eius receſſum videmus flores areſcere,& terram fieri aridam , & in quolibet ſigno manet quadraginta dies , & curſum ſuum perficit in vno anno , motu proprio & naturali. Et ſecundùm Aſtronomos tantum diſtat à terra , quòd ad illam partem , quæ propinquior eſt terræ , homo veniret in cccc.& xxx. annis , & xxvj.ſeptimanis, & duobus diebus , ita quòd dieta eius eſſet decem milliaria.Item natus ſub ſole eſt hypocrita:& dicitur ab hypo, quod eſt ſub, & cryſos,id eſt,aurum:quaſi habens malum ſub auro, id eſt, ſub bona apparentia. Vnde verſus:

Omnis hypocrita facie tenus eſt heremita,
Mēte licet tacita latēs anguis aconita.

Item ſol calefacit temperatè: & ideo facit natum ſub eo magnæ ſapientiæ : quia calor ſaltem moderatus eſt inſtrumentum operandi virtutes animæ,quia calor facit ſpiritus agiles & promptos. Item dicunt quidam,Natus ſub ſole libēter vult mitti in exilium , quia amabilis eſt & iucundus: ideo Deus prouidet ſibi de omni bono.Item ſol, ſecundùm Ptolemæum in Centiloquio ſuo, dicitur eſſe octies maior quàm tota terra.

VEnus eſt ſtella beneuola , & facit natum pulchrũ, & maximè oculis & ſuperciliis carnoſum , mediocris ſtaturæ, ſecũdum animã verò blandum,facetum,

eloquentem, muſicalia diligentem, voluptatem, gaudium & choream deſiderantem, ornatum corporis diligentem, & ſuauiter incedentem.

SCHOLIA.

Proſequitur de quinto planeta, qui dicitur Venus. Vnde Venus habet plura nomina. Primò dicitur Venus à venerando, quia antiqui venerabantur eam cauſa amoris. Etiam dicitur Lucifer, quia de mane lucem indicat, quando Solem præcedit, ſecundo de veſpere dicitur Heſperus, quia veſperū de nocte indicat ſolem tamen ſequendo; & habet colorem candentem & fulgentem inter ſydera, & complet curſum ſuum in c c c. & trigintaocto diebus, & Venus eſt in magnitudine ſicuti vna pars de vigintiocto partibus terræ: & ſecundum Aſtronomos tantum diſtat à terra, quòd ad illam partem, vbi propinquior eſt terræ, homo veniret in ſexagintaquinque annis, & xix. ſeptimanis, & vno die: ſuppoſito quòd dicta hominis eſſet decem miliaria. Nota, quòd Venus eſt planeta calidus & humidus virtualiter, & facit natum luxurioſum & pulchrum: quia gratia humiditatis facit ipſum poſſe in opere. Item facit natum diligere muſicalia, quia muſica eſt vtilis pro cantantibus & amatoribus, quia carmina confortant amorem. Item nota, quòd ſuppoſito quòd Venus & Saturnus venirent ſecundum oppoſitum, tunc natus

tus

tus illo tempore non eſſet omnino malus, nec omnino bonus,ſed medio ſe haberet modo: quia bonitas Veneris retardat malitiam Saturni, quantum poteſt, & ſic facit medium.

MErcurius, quem Aſtronomi ſolent aſſequi,aſſerunt,& eius radios contrahi, facit natum corpore gracilem,ſatis paruæ perſonæ, barbæ pulchræ & raræ. Secundùm animam verò erit ſapiens & ſubtilis, philoſophiam diligens & ſtudium, & erit bonorum morum & perfecti ſermonis, & ille multos acquirit amicos, & tamen non multùm fortunatus. In eo bona conſilia vigent, verax, & nullius perfidiæ, expers infidelitatis, & inſcius, & non conſcius, id eſt, ſocius in malo.

SCHOLIA.

Hìc exequitur de ſexto planeta, qui dicitur Mercurius. Nota quòd Mercurius ſemper graditur cum Sole,& nunquàm ab eo diſtat ampliùs quàm triginta gradibus. Colorem habet radiantem, rarò propter vicinitatem Solis videtur: ſed tamen in meridie mediante ſpeculo videtur. Et dicitur Mercurius, quaſi Mercatorum kyrios, id eſt, dominus, quia mercatores indigent

eloq

eloquentia. vnde Mercurius dicitur Deus eloquentiæ,& complet curſum ſuum in trecentis & trigintatribus diebus, ita quòd modicum minus quàm per annum, & quantitas Mercurij eſt ſicut vna pars de vigintiduobus millibus partibus terræ, ideo ſtella eſt parua.

Litera dicit, quod Mercurius contrahitur à radijs Solis. Ratio eſt, quia continue mouetur ſub ſole & propter radios Solis videri non poteſt, quia maius lumen offuſcat minus. Item natus ſub eo, diligit philoſophiam, quia facit natum ſubtilem ſecundùm animam, ideò diligit ſubtilia. Item Mercurius facit hominem loquacem, multas patitur infirmitates, eſtque ipſe boni conſilij.

LVna, cùm ſit velocioris motus, facit natum vagabundum, ſermone verum, nullius ſeruitij, iucundum, & mediocris ſtaturæ, & habet inæquales oculos, ſcilicet vnum altero maiorem.

SCHOLIA.

Exequitur de vltimo planeta, qui Luna dicitur. Septimò nota, quòd Luna eſt velociſsimi motus, ideò natus eius eſt vagus, nec poteſt durare in aliquo officio vel ſeruitio. Et quòd Luna eſt velociſsimi motus, patet: quia quanto planeta eſt inferior, tanto citius mouetur: quia Luna complet curſum ſuum in vigintiſeptem diebus, & ſeptem horis. Secundùm Aſtronomos tantum

tum diſtat à terra,quòd ad eam partem, vbi propinquior eſt terræ,ad concauum orbis Lunę homo veniret in XII. annis, & 58 ſeptimanis,& tribus diebus, ſuppoſito quòd dieta eius eſſet X. miliaria cum dimidio. Nota quòd Luna habet lumen à Sole, & quando currit cum Sole, habet maiorem vigorem & vim, & in nouilunio,& in quolibet menſe anni complet curſum ſuum per XII. ſigna. In Luna videmus maculam, & cauſa huius eſt per Commentatorem II. de Cœlo, quia Luna eſt corpus rotundum & rarum,& denſum ex nubibus, & ideo in medio propter raritatem non poteſt reuerberare lumen Solis, & penetrat ipſum in medio, & per hoc patet obſcuritas.

ET ſciendum quòd omnes ſtellę & alię partes corporis ſupercœleſtis illa officia diuinitus exequuntur, & ſemper ſic agunt,& ſic nunquàm impediuntur quantum ex parte eorum, & ideo fas eſt dicere ſecundum ea quæ dicta ſunt, ꝙ omnia inferiora à ſuperioribus reguntur: & ideo illa quæ diuino ſacrificio & beſtiali immolatione,& alia quę in mundo ſunt, non poſſunt remouere actionem corporum ſupercœleſtium dantium vitam & mortem.

SCHO

SCHOLIA.

Hic autor ponit vnum notabile, quod priùs dictum eſt, quòd natus ſub diuerſis planetis, diuerſimodè regitur & producitur. Diceret aliquis, quomodo, quare, vel per quem ſunt ſtellæ ſic ordinatæ? Reſpondetur, quòd per diuinam naturam talis ordinatio facta eſt. Deus enim ſic ordinauit dominia planetarum, & illud patet duodecimo Metaphyſicorum. Et autor vult, quòd per ieiunium & ſacrificium beſtiarum, non poteſt remoueri planetarum curſus. Illud probatur, quia motus cœli ſemper eſt vniformis & regularis, ſeptimo Phyſicorum, & ſemper inuariabilis. Sicut ergo Deus inſtituit ab æterno, ſic ab æterno, vel in æternum permanebit. Sed contrà, Sapiens dominabitur aſtris, ſecundum Ptolemæum & Theologos. & hoc non eſſet, niſi curſus planetarum & effectus impediri poſſent. Reſpondetur, quòd ſapiens ſic dominatur aſtris, Quando videret aliquem effectum Saturni de neceſsitate vt frigiditas, tunc poteſt ſe cauere à nocumento, ſed non poteſt impedire eorum effectum ſimpliciter, quando ita ſemper agant. Et autor loquitur naturaliter, cum dicit quòd per ſacrificia non poteſt remoueri effectus planetarum, quia Theologus tenet ibi oppoſitam partem, quia omnia ſunt in potentia Dei, & Deus agit liberè, & ſæpe exaudit orationes fidelium.

Ex

EX iſtis verbis ſic fortè aliquis crederet me ſic cadere in duplici peccato. Primò quidem, quia ſtatim viſa ſuperficie verborum concluderet ex eis verbaliter, omnia de neceſsitate venire. Secundò, quòd me occultorem Chriſtianæ fidei vellet dicere: ſed quia declaratio amplior eſt in hac parte, ideo eam omittimus. Et de illis planetis [illegible] vniuerſaliter de ſuperioribus corporibus cœleſtibus, quo ad influentiam reſpectu inferiorum, in tantum dictum eſt. Eſt autem notandum, quòd aliquando plures fœtus naſcuntur in matrice, hoc autem eſt per diſgregationẽ ſeminis in ipſa matrice: quia matrix habet cellulas in ſe: cùm autem in quamlibet cellulam recipitur materia fœtus, ibi fiunt multi.

SCHOLIA.

Hîc reſpondet cuidam quæſtioni, quia aliquis poſſet contradicere autori. Ex dictis nanque patet, quòd omnia ex neceſsitate veniunt, quia eueniunt iuxta curſum planetarum, & ille non poteſt impediri, ſecundum autorem. Vnde omnia benè eueniunt ex neceſsitate conditionata, ſed non abſoluta: hoc declarat, quia quilibet effectus

de

de neceſsitate euenit, ſtantibus ſuis cauſis neceſſarijs & infallibilibus, vt dicit Ariſtoteles 1 1. Poſteriorum, ſed quia maior quandoque eſt indiſpoſita, ideo eorum effectus impediuntur per accidens: & ſic ſuppoſito quòd virtus planetarum tali in ſigno inducat mortem, tamen adhuc homo per remedia poteſt conſeruari: & ſic materia non eſt diſpoſita ſeu apta ad talem effectum. Ex illo patet error illorum, qui dicunt omnia euenire de neceſſitate conſtellationis.

DE GENERATIONE ANIMALIUM imperfectorum.

CAP. IIII.

VT autem ea, quæ dicta ſunt, lucidiori lumine cognoſcantur, & quomodo aliquando plures fœtus fiunt in matrice, & plures pueri naſcuntur, ſicut duo gemelli, opportunum eſt modicùm tranſgredi ab hominis generatione, & videndum eſt de generatione animalium imperfectorum, quę non ex ſemine, ſed putrefactione generantur. Iuxta quod notandum eſt, quòd illa animalia imperfecta, ſicut muſcæ & ſimilia, non ſemper eodem modo generantur, ſicut perfecta anim

animalia: quia per deciſionem ſeminis non generantur, ſed ex putrefactis, vt patet IIII. Metaphyſ.

SCHOLIA.

Caput quartum, in quo autor agit de formatione fœtus in vtero, & primò facit digreſſum à propoſito. Secundò, regreditur ad propoſitum. vbi reſpondeamus, quòd muſcæ & araneæ ſunt animalia imperfecta: non ſunt de perfectione vniuerſi, non tamen ſunt omnino fruſtra, quia natura ipſa ordinauit, vt malos humores abſorbeant, vt eò melius homines à malis humoribus preſeruarentur.

VTrum autem animalia eadem ex ſemine vel ſine ſemine generentur, dubitatio eſt apud plures. Opinio enim Auicen. lib. de diluuijs, eſt, quòd eadem animalia ex ſemine & ſine ſemine generantur, & hoc declarat, quia diluuium fieri poteſt adhuc vniuerſale, & in tali diluuio corrumperentur omnes viuentes corruptis autem omnibus viuentibus fierent influentiæ in cadauera mortuorum, quę putrefacta ſunt, & tũc ex virtute cœli generabuntur eadem, quę priùs fuerunt, ita quòd vnum generabitur ex putrefa-

ctis, & aliud per deciſionem ſeminis ſibi ſimile generabit in ſpecie: igitur eadem ex ſemine & ſine ſemine generabuntur. Et declarat poſsibilitatem huius ad ſenſum, dicens: Capiantur capilli mulieris menſtruoſæ, & ponantur ſub terra pingui, vbi iacuit fimus tempore hyemali, tunc in Vere ſiue Æſtate quando caleſcent calores Solis, generabitur ſerpens longus & fortis: ille vltra generabit ſibi ſimilem in ſpecie, per deciſionem ſeminis. Et illud idem declaratur in mure: quia tempore ſuo quidam mus erat factus ex putrefactione, & ille vltra ſibi generauit ſimilem in ſpecie ex ſemine. Plures poſſent adduci rationes, ſed prædicta ſufficiunt, quia longum eſſet omnia accidentia ad illam materiam enarrare.

SCHOLIA.

Hic autor mouet dubium. Primo ponit opinionem Auicennæ & rationes eius. Secundò reprobat illam ibi breuiter. Ad illam opinionem nota, quòd Auicenna poſuit datorem formarum, vt per Commentatorem XII. Metaphyſicorum, & IIII. & ideò ipſe vltra poſuit quòd virtus diuina mediante motu planetarum poſsit infun

inſundere formas, & dare eſſe, tunc vltra ex putrefactione rebus generatis, illa vtraq; generant ſibi ſimilia, ſicut poſuit, ſi virtus ſolis in terra producit plantam, quòd illa mediante fructu & ſemine poſſet producere aliam plantam. Nota quòd crines mulierum menſtruoſarum ſunt multùm humidi, groſsi & venenoſi, & ideò ſi ponantur ſub pingui terra in hyeme, generabuntur humiditates, et venenoſitas per ſolis virtutẽ, et poſſunt verti in ſerpentes. Sic dicitur baſiliſcus fieri artificialiter in fimo ex ouo. Vnde fimus eſt terra pinguis, aruinata, humiditate repleta, ideo facit aliquid fructificare, vnde in terra arida & ſicca illud nõ habet veritatem. In hyeme fimus ab infra eſt humidus & calidus ſufficiẽter, quia frigus circunſtans non permittit calorẽ innatum exhalare & recedere. Nota quòd mus qui generatur ex putredine terræ, eſt groſsior alio mure generato per deciſionẽ ſeminis, & ille habet caudam maiorem, & eſt multùm venenoſus: quia materia fuit putrida valde, ex qua productus eſt. Itẽ Auicenna poſuit quẽdam vitulum cecidiſſe de cœlo, quem dixit generatum fuiſſe in aëre ex putrefactione.

SEd breuiter ad illam opinionem dicendum eſt, quòd ipſa non eſt vera. Et ratio eſt, quia ſecundum Philoſophum 8. Phyſic. ſicut aliquis habet propriam materiam, ſic proprium habet agens, quia tali materiæ eſt talis forma, quia

alius eſt actus materiæ, & alius eſt actus formæ, vt dicitur 8. Metaph. & cùm illa animalia habent diuerſas formas, ergo & materias, & per conſequens diuerſa agentia & generantia habebunt. Intentio enim Philoſophi 8. Phyſic. eſt, quòd eadem animalia, ſaltem ſecundum ſpeciem, poſſent fieri ex ſemine & ſine ſemine, ſicut ſanitas quandoque fit ab arte, quandoque à natura. Sed in hoc differt ab Auicenna, qui ait, quòd nunquã animalia perfecta ſine ſemine fiant: ſecundum autem Philoſophum, hoc non eſt verum: differt etiam ab eo, quia ſecundum doctrinam Philoſophi 1. Meteor. Diluuiũ vniuerſale eſt impoſsibile apud naturam tam per ignem quàm per aquã. Et hanc rationem ponit Albertus, quòd diluuiũ fit ex cõſtellatione humectante: ideo ſi cõſtellatio humectans reſpicit vnã partẽ terræ, tunc alia oppoſita terræ reſpicit aliam partem, ſcilicet conſtellatio deſiccans. Et quantum vna humectat in vna parte, tunc alia deſiccat in alia parte, ideo impoſsibile eſt quod dicit Auicẽna.

SCHOLIA.

Hic improbat opinionem Auicennæ. Et nota rationem Cõmentatoris, probando quòd generatum ex ſemine, & ſine ſemine, differunt ſpecie, ſic quòd agens eſt diuersũ, & recipiẽs diuerſum, & ſic receptũ erit diuerſum, ſed à propagatis, & à putredine generatis, ſic eſt quod materia eſt alia, ſcilicet ſemen, & putredo, igitur &c. Item agentia ſunt duplicia, ſicut virtus Solis & ſtellarum cũ calore incorporata in putrefactis ab vna parte, & agentia à quibus ſemina deciduntur ab alia parte, ſcilicet in propagatis: ſic illi duo mures differunt ſpecie, & ſi ſerpens ſit, generatur à crinibus, & vltra alius generatur per deciſionẽ ſeminis, illi differunt ſpecie. Nota, quòd impoſsibile eſt fieri diluuiũ viuerſale: quia planetæ non poſſunt ſic concurrere, ſed bene ſit diluuiũ particulare. Vt ſi omnes planetæ frigidi concurrerent in hoc frigido ſigno piſciũ, quia illud ſignum eſt ſummè frigidum, ideo contingere poſſet, quòd diluuium tunc generaretur in vna regione, quam illud ſignum reſpicit, & ſic non poſſet fieri niſi miraculosè vniuerſale diluuium. Legitur enim quòd factum fuit diluuiũ vniuerſale propter malitiam hominum, de illo nihil hic ad propoſitum, cùm naturaliter loquamur. Ex dictis nota, quòd per experientiã videmus, quòd tempore hyemali in vna regione plus generatur de aqua, & in regione oppoſita vbi eſt æſtas, plus generatur de aëre & igne, ſecundum curſum planetarum.

RESpondeamus & dicamus , quòd quædam ſine ſemine generantur, & cauſam huius generationis reddit Philoſophus IIII.Meteororum dicens : Calor diſgregans corpus miſtum, facit per hoc quod ſubtile extrahit, & relinquit groſſum:& non eſt abſolutè calor,ſed eſt virtus conſtellationis cœleſtis. Et Philoſophi intentio eſt , quòd materia , ex qua animal ſine ſemine naſcitur , eſt aliqua humiditas ſubtilis , in qua quidem calor naturalis ſæpe agit ex parte cœli , qui dum proportionatus eſt materiæ,in quã quidem materiam forma talis animalis debet introduci , hanc humiditatem calor cœleſtis iam dictus,ſegregat à qualibet parte groſsi terreſtris. Et ſecundum intentionem Philoſophi VII. Meteororum hæc generatio eſt vniuoca , ſaltem virtualiter , non autem formaliter. Per hoc ſoluitur dubitatio,quam quidam faciunt dicentes : Omne quod generatur vniuoce , ex ſibi ſimili generatur in ſpecie. Verum eſt,aut formaliter aut virtualiter , vt iam dictum eſt. Circa hoc nota, quòd

quòd ex eadem materia plura animalia imperfecta naſcuntur, vt ex equi ſtercore naſcuntur muſcæ, veſpæ, & plura alia, & diuerſi coloris & figuræ, & ſimiliter ſcarabæi.

SCHOLIA.

Hic ſoluit dubitationem, & reſpondet ſecundum intentionem ſuam. Nota, quòd ſecundum Albertum talis eſt modus generationis animalium ex putredine, quia calor ſolis quando protenditur, vſque ad materiam putridam, tunc extrahit humidum ſubtile ab illa materia, & generātur quædam pelliculæ, ita quòd calor interior non permittitur exire, & tunc virtute ſolis ille calor, qui eſt in materia putrida, petit exitum, & impeditur, & ex tali motu ſurſum & deorſum penetratur quidam ſpiritus pulſans, mediante quo ſpiritu vita producitur in tali materia. Et ſi quæratur, vtrum ille ſpiritus pulſans ſit ſubſtantia vel accidens? Dicendum, quòd eſt ſubſtantia, quia mediante virtute formatiua ille ſpiritus agit, & quia agens non niſi mediante ſpiritu ſubſtantiam producit, ideo neceſſe eſt illum ſpiritum eſſe ſubſtantiam, & ille ſpiritus eſt corpus ſubtile, generatum ex ſubtiliori parte materiæ mediante putredine. Sed dubitatur, vtrum ille ſpiritus ſit animatus vel inanimatus? Dicendum eſt, quòd ille ſpiritus non eſt formaliter

animatus, ſed virtualiter, quia educit animam viuentis effectiuè de illa materia putredinali. Et ideo Auicenna in x i i. Metaphyſicorum, in illa digreſsione, vbi improbat Auerrhoym, Platonem, & Themiſtium, quòd ex putredine generantur ranæ. Sed autor dicit, quòd calor ſolis attrahit humidum à putredine. Probo per experientiam. Accipio vnum murem putredinalem, & pono in locum vbi ſunt radij ſolares in vigore, inuenio quòd calor ſolis facit exhalare totam materiam muris, ita quod nihil remanet ibi niſi pellis. Nota, quòd generatio v i i. Metaphyſicorum diuiditur, & quædam eſt vniuoca, quædam æquiuoca. Aequiuoca eſt, quando formaliter generans & genitum differũt ſpecie, vt ſi generatur mus de terra, &c. Vniuoca eſt, quando generans & genitum conueniunt in ſpecie, vt homo generat hominem, vel equus equum. Et ex illo ſoluitur dictum Philoſophi v i i. Metaphyſ. quando dicit, Omne quod fit, à ſimili ſuo in ſpecie fit. Verum eſt de generatione vniuoca, ſed nõ æquiuoca. Nota, quòd animalia generata ex putredine, non habent ſemper eundem colorẽ, ſpeciem, vel figuram Ratio eſt, quia iſta animalia differunt ſpecie, modò quæcunque differunt ſpecie, etiam dicuntur differre figura, & in colore naturali, quia iſta conſequuntur formam,

CAuſa autem diuerſitatis illorum animalium, eſt diuiſio ſeminis in matrice

ce,& illud eſt verum principaliter in animalibus perfectis. Et eſt notandum, quòd in matrice mulieris plures ſunt cellulæ, quando tunc ſemen deciſum à patre ſic colligitur, quòd in vnaquaque cellula matricis pars ſeminis ſic recipitur, tunc eſt modus generationis pluriũ fœtuum, & ille modus generationis reſpectu animalium imperfectorum accipitur ſimile, ita quòd ibi ineſt aliquid loco matricis, & aliquid ſeminis. Et ideo talis humiditas diuiditur per loca eductionis fœtus in putrefactis, & ideo mul tiplicantur talia animalia. Et cauſa ſimilitudinis talium animalium, ſimilitudo humidi educti de corpore in partes homogeneas, & diuerſitas ſpeciei talium animalium ſumitur per oppoſitum, ſcilicet per humidum eductum in partes heterogeneas.

SCHOLIA.

Hic autor infert cauſam, quare aliquando plures pueri naſcuntur? Vnde plures ſunt cauſæ plurium fœtuum particularium. Prima eſt diuiſio ſeminis in cellulas, & non eſt ſufficiens,

quia expertum eſt per obſtetrices, quòd ſemel vna domina peperit vnam maſſam carneam, continentem ſeptuaginta figuras hominum: modò certum eſt quòd non ſunt tot cellulæ matricis. Secunda cauſa eſt, abundantia ſeminis, & tunc diuiditur, & ſpargitur, & fiunt plures fœtus. Tertia cauſa eſt, quia quando mulieres in coitu nimis mouent ſe, & tunc circum diſpergitur ſemen, & fiunt plures fœtus.

QVòd autem quædam animalia generata ſunt longa & ſtricta, & quędam breuia, hoc eſt ex diuerſitate complexionis humidi, quia ex cholerico calido & ſicco generatur corpus longum, ſtrictum & gracile, eo quòd calor in eo multum extenditur. Ex phlegmatico frigido & humido generatur animal breue & latum: quia humor aqueus eſt multum dilatabilis, & frigiditas non multùm extendit ipſum. Sed ex ſanguineo calido & humido generatur animal medium inter longum & breue, propter calidum & humidum temperatum. Sed ex melancholico generatur animal ſtrictũ & breue: quia frigiditas non permittit ipſum extendi, & ſiccitas non permittit ipſum

dilat

dilatari. Ex cholerico autem accidentali & aduſto, generatur animal longum & valde gracile: quia feruor caloris eius multùm extenditur, & ſiccitas mediata & moderata attenuatur. Et eſt notandũ, quòd cholericus eſt crocei coloris, vt frequentius, & ſanguineus rubei coloris, melãcholicus nigri coloris, & phlegmaticus albi coloris. Et quorum natura permiſta fuerit, horum & qualitas & color neceſſariò permiſtus erit. Sic ergo in hoc capitulo habemus modum generationis animalium imperfectorum ad ſimilitudinem perfectorum, & quomodo plures fœtus ſimul fiunt, tam in perfectis, quàm in imperfectis, & quare aliquod animal eſt longum & aliquod breue, aut quare talis coloris vt frequẽtius.

SCHOLIA.

Hic autor oſtendit cauſam quare quædam animalia generata ſunt longa, & quædam breuia, vt ſatis patet in textu. Nota, quòd nullus homo eſt purus cholericus, phlegmaticus, ſanguineus, vel melancholicus, ſed omnes ſunt miſti, ſed vnus bene plus habet de ſangune quàm alter, quia nullum eſt animal, in quo elementa æqualiter

domin

dominatur, vt probat Auerrhoys 1. de Cœlo, quia ſi hoc eſſet verum, homo vbicũque poneretur, quieſceret, quod eſt impoſsibile. Et tantum de generatione animalium imperfectorum.

DE EXITV FOETVS DE vtero. CAP. V.

NVnc autem ad ſuperius dicta de generatione & formatione embrionis in vtero materno, ſermonem noſtrũ conuertamus, & de modo exitus dicamus. Et primò videndum eſt, quomodo iſtæ tres potentiæ animæ, ſcilicet vegetatiua, ſenſitiua, & intellectiua, veniunt ad materiam fœtus, ſiue quo ordine. Iuxta quod eſt notandum, quòd illud eſt alterius negotij, quam præſens materia requirit, quia reſpicit ſcientiam lib. de Animalibus. tamen aliquantulum de ipſo breuiter tangamus.

SCHOLIA.

Primò pręmittit quædam neceſſaria. Litera dicit quo ordine, quia inter iſtas potentias eſt ordo perfectionis & communitatis, ideo dicit Cõmen. 1 metaphyſic. in de erroribus, quia primò recipiun-

recipiuntur,& accipiunt formas vniuerſales, & poſtea minus viriles vſque ad determinatas,ergo ſemper eſt ordo.

SPerma verò collectum in matrice mulieris,augmentatur ſtatim, quando infuſum eſt ei,& quando matrix eſt bene clauſa,ſed alimentum ſiue augmẽtum eſt à potentia animæ vegetatiuæ, quia ſpermate deciſo à patre vel generãte demiſſa, eſt iſta potentia vegetabilis, & hoc patet.II. de Anima. Vbi dicitur, quòd potentiæ vegetatiuæ ſunt duo opera, ſcilicet generare & alimento vti: quia planta generat plantam, animal vero animal. Vnde videtur, quòd ab illa anima fluat virtus generatiua proficiẽs ſeu competens generationi embrionis: poſtea vero tempore ſubſequenti ſecũdum exigentiam naturæ ſuperadditur materiæ anima ſenſibilis, & poſtea anima illius ſpeciei vel illius. Et illæ virtutes, ſcilicet vegetatiua & ſenſitiua, diſtinguũtur per operationes, quæ vltra differunt per obiecta, & non differunt illæ duæ potentiæ,ſcilicet vegetatiua & ſenſiti-

ſenſitiua, ita quòd ſunt duæ potentiæ di ſtinctæ ſecundum eſſentiam. eſt enim vna & eadem eſſentia vegetabilis, quam uis non eodem modo, & hoc dicit Philoſophus xvi. de anima: Embrio primò viuit vita plantæ, ſecundò vita animalis, tertiò vita huius ſpeciei vel huius. Etiã additur in homine virtus intellectiua, quæ non generatur à materia, ſed à cœlo, & eſt de formis infuſa. vnde eſt finis & perfectio omnium formarum exiſtentium inferius. Iam conſueuit apud medicos dici, quòd prima vita eſt latens & occulta, media apparens & manifeſta, vltima verò excellens & glorioſa. A prima eſt ſenſus naturalis, à ſecunda ſenſus animalis, à qua eſt ſenſus, viſus, auditus, & etiam motus voluntarius, à tertia verò eſt ſenſus ſpiritualis, à quo importatur diſcretio & perſecutio; & ſic de alijs.

SCHOLIA.

Hic autor oſtendit intentum ſuum, oſtendendo, quomodo iſtæ tres potentiæ veniunt ad materiam. Nota quòd ſpiritus & ſemen viri eſt

quodam

quodammodo vitalis, quia viuit vita hominis. Et quando iſtud recipitur in matricem viuam, & calidam, tunc operatur in ſemine mulieris, & virtus vegetatiua & formatiua primò generat pelliculã ſecundinam, cui ſemen inuoluitur, & ſic continuo ſe mouet ac ſemen mulieris & penetrat in materiam longam, latam, & profundam. Et incipit ibi virtus formatiua, & generat ſpiritus pulſantes, & pulſatiles, & in eo generat illos ſpiritus pulſantes, facit materiam viuã: & format venas & neruos, in quibus currunt illi ſpiritus. Vnde ſpiritus & venæ pulſatiles, vel ſaltem proportionabiles eius inueniuntur in arboribus & in plantis, & tunc materia ſic viuente vita ſpirituũ qui vegetant illã materiam, tunc anima ſenſitiua recipitur in illa materia. Et tunc in homine materia ſtante ſub anima cognitiua quæ eſt vltima forma naturalis, per virtutẽ Dei & cœli intellectus infunditur & introducitur Vnde loquendo tam Phyſicè, quàm Theologicè intellectus nõ educitur de potentia materiæ, quia intellectus nõ eſt corpus nec virtus in corpore, per Commentatorem Tertio de anima, commento quinto & quarto. Sed theologicè loquendo, tunc anima eſt forma ſubſtantialis corporis humani, dans ſibi eſſe ſubſtantiale. Sed Auerrhoys ponit quod intellectus copulatur nobis ſolum à generatione, & per copulationem phantaſmaticam. ſicut nauta naui per nauigationẽ, & ponit ꝙ ſit vnus in omnibus hominibus, & ille articu

lus eſt ab eccleſia condemnatus, qui enim hoc credunt, ſaluari non poſſunt. Et per hoc tenent potiſsimè Ariſtotelem eſſe damnatum, quia in illa opinione videtur mortuus fuiſſe. Ita quòd ad minus dubitauit ſic, quod non firmè credidit quemlibet hominem habere diſtinctum intellectum à Deo creatum, ſicut videtur in II. de anima. Nota quod illa forma dicitur educi de materia quæ extenditur extenſione materiæ, ita quod tota eſt in toto, & pars in parte extenſiue vt anima ſenſitiua in corpore pedali eſt pedalis & in ſemipedali ſemipedalis, licet ſit tota in toto virtualiter. Nota, quod autor videtur ponere illud quòd potentia vegetatiua, ſit pro aliquo tempore in materia, pro quo non eſt ſenſitiua. Illud eſt verũ manifeſtatiuè, ita quòd prius manifeſtantur opera huius potentiæ, & prius apparet fœtum nutriri & augmentari antequam ſentiat & ſe moueat.

TEmpus verò egreſsionis fœtus ab vtero materno, vt frequentius eſt in nono menſe, quibuſdam tamen in octauo, quibuſdam in X. & quibuſdã in XI. & etiam non vltra. Quædam vero mulieres ſolent parere in VI. menſe & abortiuè: ideo naturam hominis non producunt, ſed aliquam materiam carneam &

lacteam

lacteam. Illud autem accidit eis propter plura, vt patet: quia materia menſtruorum corrupta eſt, vel per nimium motum per quem rumpitur matrix, vel propter alia mala. Et ideo meretrices & doctæ mulieres vel lenæ in hac arte, quando ſentiunt ſe impręgnatas, mouent ſe de loco ad locum, de villa ad villam, ducunt choreas, & multa alia mala, & frequentius multum coëunt, & luctantur cum viris, vt per motũ liberentur à conceptione, & cupiunt coitum: vt per delectationem obliuiſcantur dolorem qui generatur ex deſtructione fœtus.

SCHOLIA.

Hic autor exequitur intentum ſuum de egreſſu fœtus. Nota quòd omnis fœtus qui egreditur in nono menſe, vt ſæpius viuit, quia ille fœtus eſt bene maturus, & ſatis fortis, quia nonus menſis correſpondet Ioui. Iupiter verò eſt beneuolus planeta, ſcilicet calidus & humidus. Ideo eſt miniſtrator & nuntius vitæ, vita autem conſiſtit in calido & humido. Autor dicit, quandoque in x i. menſe fit egreſſus, & illud non eſt verum, ſed mulieres decipiuntur in computatione, quandoque concipiunt vnam maſſam ſeminis, & poſt aliam quindenam imprægnan-

tur,& tunc putant ſe concepiſſe prius, vnde illa maſſa prius concepta eiicitur, & emittitur tempore conceptionis. Nota quòd quando puer primo egreditur, tunc ponit digitum ad os, ex ſuæ naturæ exigẽtia. Ratio, quia puer exit de matrice tanquàm de balneo calido, & tunc veniens ad aërem ſentit frigus, ideo ponit digitum ad os calidum, vt calefaciat ipſum. Item quando naſcitur tunc ſonat, quia patitur ab aëre frigido. Et ſi facit clamorem in ventre, ſignum eſt quod non erit viuus, quia aliunde non faceret clamorem, niſi à quadam læſione vel preſſura.

EST autem notandum quòd iuuenes ex timore & ex ictu tonitrui ſæpe diſponuntur, quòd fœtus vitam habens moritur, & ſi vitam non habuerit, poſsibile eſſet quòd ſemen motu naturali à forma hominis deſtrueretur. Cauſa autem huius primo accidit ex parte timoris, à quo totum corpus immutatur & diſponitur ad ægritudinem, & per eius aduentum fœtus læditur & extinguitur. Secundo ex parte fulminis, quod penetrat vſque ad interiora, & ea deſtruit, & cõbuſtionem facit, tamen nullum ſignũ aduſtionis extra apparet, propter vaporis illius ſubtilitatem. Et eſt etiam vapor ille fortiſsim

tiſsimus ; qui etiam quandoque interficit hominem , eò quod penetrat ad membra vitalia interiora, & propter ſub tilitatem non apparet aduſtio , eò quòd magis lædit ictu quàm calore. Et tunc vt frequentius ſecundum diſpoſitionem naturalem interiorem , vbi fœtus inuenitur diſpoſitus, tunc conſumit totũ humidum radicale & complexionale ipſius fœtus,& tũc fœtus extinguitur.Et ſciendum,quod illa non ſunt ficta . quia ſicut recitat Albertus , de operatione & effectu fulminis , quòd in ictu tonitrui quãdoque videtur comburi calceum pede illæſo , & econuerſo. Et quandoque pili iuxta loca libidinis membris illæſis. & quòd ictus fulminis pertingit ad interiora per hunc modum quem dixit , fides huius eſt , quia venenoſus ſerpens percuſſus à fulmine , per paucos dies vermiculat & putreſcit. Et eſt ſerpens à quo tollitur venenũ per huiuſmodi impreſsionem. Item ſignum fidei eſt dolium pertuſum , cuius vinum ſtetit per aliquod tempus non exeundo. . De his

autem & de eorum cauſis ſuperfluum eſt hic determinare.

SCHOLIA.

Hic autor ponit quædam notabilia. Et primo nota quòd tonitruum quandoque ex calore fit, ſcilicet quando exhalationes calidæ recipiuntur inter nubes, & ibi per frigus nubium exagitantur, & tunc ſcindunt nubem, & ex tali forti motu fit tunc incenſio illarum exhalationum, & ſic per conſequens fit coruſcatio. Et ideo omnes illi grauiter peccant, qui dicunt quod fiat in tertia regione aëris, quia fit intra nubes. Et duo ſunt motus tonitrui, ſcilicet ictus & fulmen, modo ictus ille quandoque ſcindit arbores, & ille eſt ſonus, & ictus non ſcindit, ſed fulmen, quia eſt valde ſubtile, quia generatur ex exhalatione ſubtili & calida, & illud fulmen ſæpe comburit calceum pede illæſo. Quia quandoque fulmen ita cito recedit, quòd pedem non tangit, & quandoque comburit pedem, calceo manente illæſo. Ratio, quia calceus eſt ſubſtantia poroſa, ſicut omnis pellis, ideo fulmen tranſit per omnes poros calcei, & inuenit pedem reſiſtentem, ideo illum comburit.

SEd de his quæ dicta ſunt in textu quędam dubia moueri poſſent, quorum ſolutiones & determinationes vobis cõmitto. Primum eſt, vtrum poſsibile ſit in illo

illo tempore, quando vir eſt in coitu cum muliere, ſi effectus fulminis per tempus illius motus fuerit, ſi ſemẽ receptum hora eiectionis poſsit recipere aliquam nouam impreſsionem, per quam diſponatur ad aliquid aliud, quàm ſua natura particularis intendit?

SCHOLIA.

Hic autor mouet quædam dubia quæ non ſoluit, ſed remittit ea nobis ſoluenda, & primum dubium ſoluitur ſic, & dicitur quod fulmen in hora eiectionis ſeminis poſſet impedire ſemen à forma, quam agens particulare intendit. Quia poſsibile eſt quòd fulmen faciat materiam venenoſam, & ſic facit ipſam ineptam ad generationem hominis, ita quod ex illa materia generantur buffones & alij vermes, & ſic patet ſolutio primi dubij.

SEcundum dubium, vtrum in hora eiectionis ſeminis, id quod influitur à planetis poſſet prohiberi ab ipſo fulmine & tetigiſſe materiam ſeminis ex parte patris & matris.

SCHOLIA.

Hic mouet ſecũdum dubium, & poteſt ſic ſolui quòd virtutes planetarum poſſunt impedire

fulmen, ideo quia planetæ quidam influunt vitam, & eſſe tale hoc fulmen deſtruit. Tunc vltrà dubitatur, quare hoc potius fit in principio eiectionis ſeminis, quàm tempore ſequenti? Dicendum quòd tempore eiectionis tunc ſemen eſt adhuc tenue, & cito poteſt impediri. Secundo dubitatur, quia dictum eſt quòd ſuperiora non poſſunt impediri, quia ſemper agunt naturaliter. Dicitur quod bene poſſunt impediri in illis, quæ ſequuntur opera breuia illorum.

TErtium dubium, vtrum per ictum fulminis tangentem materiam ex vtraque parte, poſſet influi ſemini virtus, per quam procedit ad formam maſculi, ita tamen quod materia prius diſpoſita fuerit ad fœmellæ formã vel diſpoſitionem, & econuerſo.

SCHOLIA.

Mouet tertium dubium, & ſoluitur ſic, ſi materia eſſet diſpoſita ad formã fœmellæ, tunc per ictum fulminis in maſculum diſponi poſſet, & econuerſo. Quia poſsibile eſſet quod per ictum fulminis inferretur aliqua virtus, per quam ſemen viri eſſet vigoroſius ſemine mulieris, & econuerſo. Et idem cõtingere hoc poſſet, & illæ ſolutiones ſunt probabiles. Et vult autor dicere quod illa dubia ſunt multum occulta, ideo in litera non ſoluit ea.

Quia

QVia fœtus in ſeptimo menſe, vt frequentius bene habet, ita quòd motus eius naturalis eſt. Si autem permanſerit vſq; ad octauum menſem, tunc naturaliter tendit ad ortum, & incipit laborare ad egreſſum, ideo in ſeptimo menſe habet bene, ita quòd motus eius naturalis eſt, ita quòd in octauo menſe exit libenter, & ſubitò morietur. Quia multum in ſeptimo menſe laborauit, & ſic debilitatus eſt. Si verò nono menſe exeat, eſt ſanus, quia requieuit per octauum menſem à laboribus habitis in ſeptimo menſe.

SCHOLIA.

Hic autor exequitur de exitu fœtus in ſpeciali. Nota, quòd fœtus in octauo menſe male ſe habet. Hoc probatur extra textum ratione, quia Saturnus tunc dominatur, & ille eſt contrarius vitæ animalis, quia et frigidus & ſiccus. Alia ratio patet ex textu. Tamen ſi fœtus eſſet valde fortis, & haberet amplum foramen per quod exiret, ſic poſſet euadere & ſanus exire, ſed hoc rarò contingit. Sed quod in nono menſe ſanus exeat, patet, quia nonus menſis correſpondet Ioui qui eſt calidus & humidus, & eſt principium vitæ.

VBi ſciendum quòd in quibuſdam mulieribus eſt maior dolor quàm in aliis, quia in quibuſdam accidit quod fœtus quandoque prætendit manum, & quandoque pedem, quæ omnia ſunt nociua. Tunc obſtetrices fœtum diligenter retrudunt, & ex illo generatur magnus dolor, ita quod plures mulieres, niſi fuerint valde fortes, debilitantur vſque ad mortem. Accidit quandoque etiam in partu mulieris, quòd rumpitur vulua vſque ad anum, ita quod illa duo foramina vnum fiunt. Et tunc obſtetrices diſcretæ vtuntur quodam vnguento, vngentes vuluam, & diligenter retrudunt matricem: quia matrix ſæpe læditur & vulneratur in vulua. Ideo neceſſarium eſt, vt in partu mulierum habeantur diſcretæ mulieres, & in hoc opere expertæ. Hoc autem didici à quibuſdam mulieribus, quod quando fœtus prætendit caput in exitu, tunc bene valet negotium, quia tunc alia membra faciliter ſequuntur, & fit partus leuis.

SCHOLIA.

Hic autor ponit vnum notabile, & eſt ſatis notum ex textu. Sed notandum quod quando fœtus præponit pedem vel manum, non poteſt bene exire, quia tunc iacet oblique in vno latere, & maximè ſtimulat, & tunc mulieres retrudunt, & retrudendo fit maximus dolor. Et quando vulua mulieris eſt arcta, & fœtus eſt magnus, tunc poteſt fieri ruptura vſque ad anum, & iſtud maximè contingit in mulieribus pinguibus, quia pinguetudo earum facit ſtrictum & arctum meatum.

SEd circa ea quæ dicta ſunt dubitatio oritur omnibus mirabilior, ſcilicet vnde veniat puero iacēti in matrice nutrimentum, cùm matrix ſit vndique clauſa. Iuxta quod notādum quòd fœtus eſt clauſus in matrice mulieris, virtute naturali in tali complexione occulta. Primò inter omnia naſcitur quædam vena vel neruus, quæ perforat matricem, & à matrice procedit vno tramite vſq; ad mammillas. Modo quando fœtus eſt in vtero mulieris, tunc indurantur mammillæ mulieris, quia tunc ſubſtantia menſtrui fluit ad mammillas propter clauſuram

matricis, & ideo ſubſtantia menſtruoſa fortiori decoctioni coquitur vſque ad colorem albedinis, & appellatur flos mulierum, & ideo vſque ad colorem lactis dealbatur, & illud lac mulieris dicitur. Et ſic illo modo decoctum mittitur per talem venam ad matricem, & ex hoc fœtus nutritur tanquam de proprio & naturali nutrimento. Et hęc eſt vena quę in exitu fœtus ab obſtetricibus abſciditur in vmbilico, & ideo videtur in puero noviter nato, quòd vmbilicus eius ſit ligatus cũ aliquo ferro, ne aliquid exeat de corpore eius per hanc venã quę abſciſſa eſt matrice in vtero mulieris, quæ vocatur vmbilicus, & pendet in vtero materno cum pendicula ex parte matricis annexa.

SCHOLIA.

Hic autor mouet vnum dubium, vt patet in textu. Nota quòd ſecundum Ariſtotelem in v. Metaphyſicorum, tunc iſta vena & vmbilicus debent eſſe adnaſcentia vel connaſcentia, quia matrix mulieris, & vmbilicus pueri coniunguntur, mediante illa vena, ita quòd cibus tranſit à mammillis mulieris ad vmbilicum, mediante

te

te illa vena. Nota quòd vmbilicus directè eſt in medio corporis, in homine benè formato, & mediãte ipſo cibus æqualiter influitur omnibus membris à mammillis mulieris. Et dicitur vmbilicus ab vmbo,onis, quod eſt media pars clypei, & ycos cuſtos, quaſi cuſtos vmbonis medij in corpore.

Item dubium eſt, quare in mulieribus mammillæ ſunt ſupra, & in alijs animalibus infra? Dicendum quòd duplex eſt cauſa. Prima, ſi mammillæ mulierum eſſent infra, impedirent tranſitum, ideò natura ſagax ſic ordinauit. Sed vacca, capra, & alia animalia habent quatuor pedes, ideò mammillæ non impediunt tranſitum. Secunda cauſa, quia in mulieribus à corde dependet calor, & ille calor extendit ſe vſque ad mammillas, ideò habent eas in pectore iuxta cor. Sed in brutis maximè dependet calor ab hepate, & ideò influitur calor ad mammillas, ideò ſunt infra, & ideò ſic etiam melius mulgentur & lactantur à fœtu. Sed dices, quare viri non habent mammillas? Ratio eſt, quia viri non patiuntur menſtrua, & non nutriunt pueros, ideò non eſt neceſſarium. Sed habent ſummè paruas, ſicut mulieres habent teſticulos valde paruos. Sed dicis, vtrum melius valerent paruæ mammillæ quàm magnæ? Dicendum eſt quòd mediocres ſunt melius valentes, vnde magnæ non ſunt vtiles, quia in ipſis eſt calor diffuſus hincinde, & non habent multum de calore, & ibi mala eſt

dig

digeſtio. Etiam paruæ non valent, quia ibi eſt modicum nutrimentum.

Item nota quòd fœtus in vtero materno ſecundum nutrimentum diſponitur, & ideò mulieres impregnatæ prohibentur, vt caueant ſe à fortiſsimo potu, ſicut forte vinum, quia non poſſunt bene digerere illum fortem potum, & potus fortis non competit fœtui, cum adhuc ipſe ſit multum tener & debilis.

DE MONSTRO IN NATVRA. CAP. VI.

SIcut dicit Ariſtoteles ſecundo Phyſicorum, quòd ſicut peccatum eſt in natura, ſic etiam in arte. Cuius declaratio ad præſens negotium multum valet, & ad manifeſtationem intenti inquantum nũc expedit. Vnde ſciendum quòd monſtra ſiue peccata in natura vocantur illa indiuidua alicuius ſpeciei, quæ in aliqua parte corporis curſum communem illius ſpeciei excedunt, ſicut contingit videri in hominibus habentibus niſi vnum pedem, vel tantum vnam manum, & ſic de alijs. Notandum eſt autem quòd iſtud miraculum quod Philoſophi monſtrum naturæ appellant, accidit multis

mod

modis, aut enim ex diminutione materiæ, aut ex ſuperabundantia. Ex diminutione verò contingit pluribus modis. Primo modo diminutio attribuitur materiæ in ſe, & tunc cum membra principalia primo puero debent formari & ordinari, natura ſagax & ingenioſa facit vt completius poteſt, & ea quæ ſunt principalia format, & iſtis formatis & diſpoſitis ad formationẽ cæterorum membrorum ſtudet, & ibi ex materia quam habet facit quod poteſt, & format partem diminutã quando diminutio eſt in materia, & ideo contingit error, & ideo contingit caput aliquando eſſe maius vel minus quàm natura requirat illius indiuidui particularis ſic generati, quia ſi diminutio in materia parti præiacenti formatione non obfuiſſet, caput ſic formatum ſub diminutione materiæ eſſet proportionabile naturæ indiuiduæ in ſe & in omnibus alijs membris, & illud etiam de alijs principalibus concludi poteſt, cum iſtis principalibus debetur ordo, vt Philoſophi naturales, & medici teſtantur. Alio quidem modo

dimi

diminutio materiæ attribuitur parti alicui generandæ ſpecialiter.

SCHOLIA.

Hic autor exequitur intentum ſuum de modo generandi monſtra in natura,& adducit ſimilitudinem,& vult quòd natura aſsimilatur arti, quia ſicut aliquis artifex primo format & ædificat bonum fundamentum, poſtea ſtudet ædificare ſuper illud fundamentum.Sic ſimiliter natura prius membra principalia & magis neceſſaria format, ſcilicet, cor, hepar, cerebrum, & teſticulos, & poſtea minus principalia, ſcilicet, manus, pedes, & brachia, & ſic ſi defectus eſt in materia, tunc melius eſt eſſe magis principalia quàm minus principalia. Nota quòd duplex eſt natura, quædam intendens, alia producens. Modo natura intendens nō errat, quia quod melius eſt ſemper intendit. Sed producens quandoque errat, quia quod melius,eſt ſemper intendit. Sed producens quandoque errat,ſed hoc ex parte materię abundantis vel deficientis, ita quòd monſtra fiant ſecundum defectum materiæ.Et hoc dupliciter,aut ſecundum quantitatem diſcretam, ſic quandoque vnus generatur cum vno pede, vel cum quatuor digitis in vna manu. Aut ſecundum quantitatem continuam, ſic generatur aliquis cum nimis magno capite,vel cum nimis magna manu. Si verò per abundantiam fuerit, hoc etiam dupliciter, aut ſecundum quantitatem diſcretam, ſic quandoq

doque generantur homines habentes duo capita, vel ſex digitos in vna manu,& ſic de aliјs,aut ſecundum quantitatem continuam, ſic generatur aliquis cum maximo capite, præter curſum communem illius ſpeciei. Nota quòd monſtrum dicitur eò quòd monſtrat ſe viuentibus, quia omnes diligimus videre monſtra, propter admirari. Vnde monſtra ſunt ſic intenta à natura per accidens & non per ſe: vnde, ſi natura non poſſet producere quinque digitos in manu,producit quatuor vel tres, ſecundum exigentiam materiæ illius. Sed dices quare tunc fiunt monſtra? Ad hoc dicunt Philoſophi quòd fiunt ad exornationem vniuerſi. Nam dicunt ſicut diuerſi colores in pariete exiſtentes decorant ipſum parietem, ſic etiam diuerſa monſtra ipſum vniuerſum exornant mundum. Item monſtra etiam maximè fiunt per influentias cœleſtes,quia quandoque regnat ſpecialis conſtellatio,& ab illa diuerſæ figuræ influuntur. Vnde expertum eſt quòd generati ſunt duo gemelli tam vicini vel ramifici in dorſo, habentes diſtincta capita vel membra, & diſtinctas manus, & non pedes, &c.

IVxta quod notandum eſt, quia ſecundum intentionem Philoſophi, omne miſtũ conſurgit ex quatuor elemẽtis, & ideo quod eſt naturę igneę, cadit in ſuũ

ſimi

ſimile, & quòd eſt de natura terræ, cadit in ſuũ ſimile, & ſic de alijs. Ex iſto aliquis crederet & opinaretur me velle dicere, quòd elemẽta formaliter eſſent in miſtis: hoc enim eſt contra intentionem Philoſophi 1. de Generatione, vbi vult, quòd ſolùm virtualiter ſint in miſtis: modò ex iſtis poſsibile eſt aliquando ſemen habere proportionem diminutam ex parte alicuius impedimenti ſpecialis, & ſi ex parte terrę fuerit, contingit diminutionẽ fieri in oſsibus, eò quòd ex terra radicaliter formantur, & ſic de alijs. Contingit etiam aliquando diminutio corporis indiuidui generari cum vno pede, aliquando in brachijs, aliquando vnius digiti, & ſic de ſimilibus. Si verò ex altera parte miſcibiliter eſt, tunc poſsibile eſt in ſimili parte generati monſtruoſitatem apparere, vt frequentius contingit in his, qui habent octo digitos in manibus, vel in pedibus, vel duo capita, vel aliquod aliud.

SCHOLIA.

Hic autor declarat dictum ſuum ſecundum

intenr

intentum Philoſophi 1. de Generatione. Nota, quòd autor eſt iſtius opinionis, quòd elementa maneant in miſtis virtualiter, ita quòd ex elementis corruptis generatur forma miſti, in qua reſeruantur qualitates elementorum, ſicut videmus in mellicrato, quod eſt mel, & virtualiter, ſed non formaliter. Illud probatur, elementa ſunt contraria, illa autem quæ ſunt contraria, in eodem fundari non poſſunt, vt eſt mens Ariſtot. in IIII. Phyſic. & autoris ſex principiorum, ſcilicet Gilberti Porretani, & Ariſt. in Poſtprædicam. & Petri Hiſpani, & Boëtij in libro de diuiſionibus. Item elementa ſunt corpora diſtincta, non compatientia ſe in qualibet parte miſti, ideò virtutes earum manent.

Est igitur notandum quòd monſtruoſitas non ſolum ex parte diminutionis materiæ accipitur vel contingit, ſicut iam dictum eſt, ſed etiam aliquando ex malitia matricis, quæ ſi fuerit lubrica & vitioſa, vel malitioſa, totum ſemen non retinebit, ſed diſpergit aliquando antequàm totum ſemen in maſſam colligitur tunc vi occupatur, matrix clauditur, & ſic modicum ſeminis recipitur à quo debet formari fœtus, & illud habet ſpeciales modos ſub ſe, qui plures ſunt. Sed de

his narrare longum eſſet, & ideò hæc omittantur. Et quando iſti modi contingunt, tunc & diminutio effectiuè à matrice procedit. Quidam verò procedunt ex parte coitus cum fœmella, ſic quòd ad monſtruoſitatem multum operatur inor dinatus coitus, ex eo quod aliquando maſculus eſt in coitu cum fœmella, ſi tunc maſculus tempore coitus inordinatè iacet cum fœmella, monſtrum facit in natura. Narratur enim de quodam qui lateraliter iacuit ſuper fœmellam tempo re coitus, & femella generauit puerum in vno latere curuum, & in pede claudum, & cauſa huius ex inordinatione coitus proceſsit.

SCHOLIA.

Hic autor oſtendit alium modum monſtrorum ſiue monſtruoſitatis. Vnde matrix quandoque eſt cauſa monſtruoſitatis, vt ſi fuerit lubrica. Vnde lubricum dicitur illud, quod vix poteſt retineri, ſicut anguilla, vel aliud tale. Item coitus inordinatus & vehemens maxime eſt cauendus, propter fœtum debitè producendum, ne ſemen peruerſe recipiatur in matrice. Et nota quòd pro tanto coitus ſtando eſt irregularis

in natura, quamuis rudes non curant, quia ſemen ita debitè recipi non poteſt ſicut debet. Ex illo patet quòd multa ſunt peccata, quæ non ſolùm peccant in lege, ſed etiam in natura, quia natura debitè & regulariter intendit producere.

PEccatum verò in natura aliquando cõtingit ex ſuperabundãtia materiæ quæ diminutioni opponitur, & illud habet in ſe multos caſus ſiue modos ſpeciales. Quando enim ſuperabundantia materiæ eſt in omni parte eius, vel ſecundum exigentiam naturæ & ſecundum eius formam, & ſic multæ tortuoſitates & tumores apparẽt in membris: & huius eſt ratio, quia ſi natura abundat in parte ſeminis deputati ad corpus vel ad caput, tunc natura facit illud quod naturaliter poteſt, ſcilicet aliquando duo capita, aliquando duos pedes, quorum vnus multum maior eſt alio, & ſecundum communem curſum, & aliquando facit gibboſum in pectore, aliquando in dorſo.

SCHOLIA.

Hic autor oſtendit quomodo ex ſuperabundantia materiæ fiunt monſtra. Vbi valet pro ſen-

tentia, ſi ſemen nimium in abundantia ſit infuſum, & quia matrix eſt clauſa, & quia tunc eius tota materia tranſmutatur in materiam fœtus, & ſi tunc pars ex qua debet fieri caput, fœtus eſt nimis abundans, tunc ſiunt duo capita vel tria, & ſic de aliis partibus aliis membris deputatis.

SEd in omnibus iſtis mirabilior eſt iſte caſus & effectus, quem Albertus recitat, de vno cui nata fuerunt duo membra libidinis, vnum ex parte viri, aliud ex parte mulieris, ita quòd potuit ſuccumbere, id eſt, ſubiacere, & incumbere, id eſt, actiuè coire. Et cauſa huius originaliter trahitur ex ſuperabundantia materiæ, quia materia fuit principium ſufficiens generandi vtrunq; membrum. Ex ſuperflua autem parte ſeminis ex qua talia membra ſolent generari, recitāt Auicenna & Albertus, vt patebit in textu inferius.

SCHOLIA.

Hic ponit mirabilem euentum de Hermaphroditis, & dicit Albertus de Hermaphrodito, qui vtrunque membrum habuit, & potuit agere & pati, non quodammodo in ſeipſum, ſed reſpectu alterius: & hoc prouenit ex eo, quòd materia fui tanta, quod virile membrum fieri potuit. Et

memb

membrum virile eſt ſemper ſuperius, & fœmineum inferius. Sed dicis quare natura non producit duo membra virilia,& duo fœminea? Ratio eſt,quia natura de contingentibus facit quod melius eſt: ſed melius eſt ſic ordinari, quia alterum ſemper ſuperflueret, ſi faceret duo virilia, quia quicquid vnum faceret, hoc etiam alterum. Præterea ſæpe accidit, quòd generatur gallina, quæ habet membrum indiſpoſitum ad coitum, ita paruum ſicut gallus, & illud prouenit ex defectu materiæ. Item ſi contingat quòd generatur fœmella ſine apparentia membri muliebris, tunc pellicula eſt ſuprapoſita, quam oportet remoueri. Nota, ꝙ ſi hermaphrodita magis apparet in ſpecie viri,ſic ſe tenebit in tali ſpecie.Si autem in ſpecie fœmellę,tunc iterum ſe ſic tenebit.Et non licet ſibi ambo opera exercere, ſecundum præcepta legis.

ET nota ſecundum Auicennam, ſi ſemen cadit in latere ſiniſtro matricis, generatur fœmella: ſi in dextro,generatur maſculus, ſed in medio Hermaphrodita, participans naturam vtriuſque, ſcilicet maſculi & fœmellæ. Et à viro tanquam à digniori recipit ſpeciem ſecundum naturam, licet hæ naturæ ſiant in ipſo. Recitat enim Albertus quòd ſicut quædam talia monſtruoſa corpora con-

tingunt, ſic etiam ſpiritualia. Dicit enim de duobus gemellis: buorum vnus habuit in dextro latere virtutem, vt vbicunque portabatur à parte illius lateris, aperiebantur omnes ſeræ & clauſuræ. Et alius habuit virtutem in ſiniſtro quòd vbicunque portabatur, erant clauſæ quæ prius fuerant apertæ. Et loquor de apertione & clauſura ſerarũ in oſtiis domorum. & cauſa huius non prouenit ex materia, ſed ex ſpeciali conſtellatione cœli, & non ſolùm ex conſtellatione ſpeciali, ſed etiam ex ſpeciali materiæ diſpoſitione ad talem effectum, quia actus actiuorum ſunt in materia bene prædiſpoſita, vel in patiente diſpoſito, vt dicitur Secundo de anima.

SCHOLIA.

Hic autor ponit vnum notabile, vt ſatis patet in textu. Nota, quòd in latere dextro eſt maior calor quàm in ſiniſtro. Cor enim iacet in ſiniſtro, & influit calorem in dextrum. Et ideo in dextra generantur maſculi, gratia caloris, & ideo dextra pars corporis eſt fortior & vigoroſior, quàm ſiniſtra. Vnde à dextro fit motus, Secundo de Cœlo. Vnde dexter pes eſt modice maior

ſiniſt

ſiniſtro. Similiter de dextera,& ſic de aliis. Alio modo patet quomodo fiat generatio duorum ramificatorum in dorſo. Quia quandoq; contingit ſemen recipi in duabus cellulis matricis, & tunc poteſt contingere quòd pellicula diuidens cellulas, corrumpatur, & tunc coniungunt illa duo ſemina ſe inuicem dorſo, & habent diſtincta capita,& diſtinctas manus, & diſtinctas animas, & debent baptizari pro duobus hominibus. Nota,quòd virtus cœleſtis mirabiliter operatur, & occultè in inferioribus. Vnde poſsibile eſt de duobus gemellis, quòd virtus cœleſtis reſpicit gemellum in latere dextro, ſecundum talem virtutem ſecundum quam influit ſibi virtus aperiendi ſeras ſine contactu, quia iſta pars dextri lateris forte alterat aërem, & ille vltra ſeram, vſque ad apertionem. Et qui ſic ſe habent ſæpe ſunt fures,quia ſeras poſſunt aperire. Nota,quòd diuerſitatis eſt hæc cauſa, quia ſecundum quod virtus cœleſtis inuenit materiam diſpoſitam ſic operatur in illam.

ET nullus credat quòd quædam dicta ſunt ficta, quia in ſimili contingit videri in lapidibus quibuſdã, in quos ſpecialis conſtellatio agens imprimit ſpeciem & formã hominis vel alterius ſpeciei,ſecundum exigentiã agentis,ſicut viſum eſt ſæpe quãdo lapides diuiduntur,

quod fit ex cōſtellatione ſpeciali. Et non eſt mirum in gemellis, cùm etiam in quibuſdam aliis accidat, vbi eſt poſsibile inuenire, & omnes modi ſpeciales in monſtris poſſunt reduci ad duos modos principales, ſcilicet propter inobedientiam vel inſufficientiam materiæ, ſecundum Auicennam in ſecūdo Metaphyſicorum, & Ariſtotelem tertio Meteororū, & per inobedientiam intelligo indiſpoſitionē, quando materia non eſt bene diſpoſita, ideo non obedit agenti, & per inſufficientiam intelligo diminutionem vel impedimentum ex parte matricis.

SCHOLIA.

Hic autor reſpondet tacitæ quæſtioni, dicens, Diceret ergo aliquis, hæc ſunt ficta quæ ponuntur hic, & ideo non credantur.

Nota, quòd hæc poſſunt fieri, mediante enim virtute cœleſti in lapidibus multiplex eſt virtus, vnde Albertus recitat, quòd in Colonia in quadam feneſtra vidit quendam lapidem habentem ſpeciem regis, & tunc debet naſci magnus rex, vnde in multis lapidibus vultus humanus figuratur, & per illos lapides fiunt diuerſæ medicinæ. Vnde ſi quis Sole exeunte in piſcibus inſculperet

rec

ret ſpeciem piſcis in lapide, ille poſſet conuocare omnes piſces in aqua, hoc eſt, tempore determinato, vnde Hali in centiloquio Ptolemæi recitat diuerſa ſigna & miracula, de inſcriptione, ſeu ſculptione lapidum.

ET ſi quis diceret & argueret ſic: Si monſtra poſſent fieri, ſequeretur quòd natura poſſet priuari fine, quia ſemper intendit agere regulariter. Dico ſecundum Auicennam, quòd non ſemper poſsibile eſt ex parte particularis naturæ omnẽ materiam ad ſuum finem moueri, nec etiam eſt concedendum quod priuationes ſuarum actionum habeant fines, & ideo de ægritudine & morte non eſt inſtantia, quia hæc non ſunt intenta à natura particulari, ſed ab eo qui hanc regit, & illa appellata eſt intelligentia ſecundum manifeſtationem philoſophorum, qui dignè locuti ſunt de natura. Et tantum de his dictum eſt.

SCHOLIA.

Hic autor ponit obiectionem ſeu inſtantiam, & ſoluit in textu. Pro quo nota quod regulariter intendens producere, poteſt impediri per natu-

ram particularem, & ideo patet quod monſtra non ſunt intenta à natura niſi vel per accidens. Item nota, quòd natura particularis non intendit fines priuationum, quia videt melius eſſe, quàm non eſſe. Sed Deus & natura cœleſtis ſciunt omnia optimè diſponere, & vocatur intelligentia non errans. Vnde ex Primo de cœlo, Omnis mors, corruptio, ægritudo, infirmitas, ſunt præter naturam.

DE SIGNIS CONCEPTIONIS. CAP. VII.

SErmone noſtro finito, inquantum ſufficit de generatione & formatione fœtus, & penes quem modum, & pluribus aliis materiæ incidẽtibus: vt tamen præſens doctrina magis completè habeatur, notanda ſunt ſigna conceptionis in muliere quæ ſunt plura. Primum eſt ex parte coitus. Si enim mulier quando fuerit in coitu cum viro, poſt coitum ſentit frigus, & dolorem in cruribus, ſignum eſt quòd concepit. Secundum ſignum, ſi mulier paucũ ſemen emittit vel nullum, ſignum eſt quòd concepit.

SCHOLIA.

Hic autor determinat de ſignis conceptionum. Ratio primi ſigni eſt, quia quando mulier concipit, tunc calor naturalis concurrit ab ipſa pro formatione fœtus, ideo relinquitur frigus in membris. Et hoc videmus in ſimili: quia quando homo comedit, poſt hoc patitur frigus, quia calor naturalis tranſit ad ſtomachum alterando cibum, ideo non eſt ſtudendum poſt prandium, ſed prius modicum labora vt calefias, & ſic digeſtione confortata ſtudeas, quia tempore ſtudij ſpiritus vitales concurrunt ad cerebrum, ipſum iuuando. Illud enim patet in febricitantibus, qui habent in ſtomacho humores groſſos, quos calor naturalis intendit digerere, & vadit ad ſtomachum, ideo patiuntur frigus febricitantes, & calore recedente à ſtomacho, patiuntur magnum calorem. Et iſtius ſecundi ſigni doctor aſsignat rationem, quia matrix clauditur, & non permittit ſemen tranſire & recedere. Nota, quòd iuuenes mulieres, quæ maximè delectantur in ipſo coitu, poſſunt ſemen mittere & concipere, ſed hoc non eſt de ſenioribus. Item, tempore coitus conceptionis natura retinet ſemen ab intra, vt non egrediatur, & hoc propter fœtum.

ALiud ſignum, ſi vir in coitu ſentiat virgam ſuã attrahi & ſuggi quadam clauſura ex parte vuluæ mulieris.

SCHOLIA.

Ratio iſtius ſigni eſt, qua quando mulier cõcipit,tuuc vulua ſuggit quaſi virgam virilem,& propter delectationem ma trix comprimitur, & quaſi claudit virgam virilem.

ALiud ſignum, ſi mulier poſt coitum appetit continuè coitum?hoc eſt verum in quibuſdam:quia quædam mulieres. ſunt,quæ magis concupiſcunt,quando non concipiunt, vt viſum eſt in vna quæſtione.

SCHOLIA.

Circa quintum nota,quòd poſt impręgnationem menſtrua inſtigant ad coitum, & maximè delectationis memoria, quam prius habuerunt in coitu

ALiud ſignum, ſi menſtrua non currunt poſt coitum, ſecundum modũ ſolitum;, & ſit titillatio in ore matricis, ſignum eſt quòd mulier concepit.

SCHOLIA.

Ratio iſtius ſigni eſt,quia quando mulier oon cepit,tunc menſtrua conuertuntur in nutrimentum fœtus ſcilicet in lac,& fit titillatio in ore matricis propter calorem, & tunc dolor in cruribus, quia ſpiritus ſunt clauſi in matrice, qui tranſeunt ad crura,& vegetant crura.

Item

ITem aliud ſignum, ſi color faciei vltra modum ſolitum eſt mutatus. Vnde libenter ſolent eſſe rubeę poſt conceptionem gratia caloris. Item, ſi aliena cibaria concupiſcunt, nunc terram, nunc carbones, nunc poma, nunc mora ſeu ceraſa, ſignum eſt conceptionis.

SCHOLIA.

Cauſa huius ſigni eſt, quia poſt conceptionem multi humores groſſi indigeſti aſcendunt cerebrum, & illi mouent appetitum aliquorum ſimilium, quia ſi ſint calidi humores, tunc appetunt carbones, ſi ſint valde frigidi & humidi illi humores, tunc appetunt pira aut poma non matura ſimilia, quia omne ſimile plaudit ſuo ſimili. &c.

DE SIGNIS AN VIR VEL fœmina ſit in vtero. CAP. VIII.

VIdenda ſunt nunc ſigna, vtrum maſculus vel fœmella ſit in vtero. Et hæc ſunt ſigna vera quæ ſequuntur. Tēpore conceptionis maſculi color faciei eſt rubeus & leuis motus.

SCHOLIA.

Hic autor ponit ſex ſigna in numero vtrum

in

clarum, vel ad vrinam eius, ſi petit fundum directè, hoc eſt perpendiculariter, ſignum eſt maſculi. Si verò ſupernataue rit, ſignum fœmellæ erit. Similiter ſi dexteram manmillam habet groſsiorem, ſignũ eſt maſculi. Si verò ſiniſtram, ſignũ eſt fœmellæ.

SCHOLIA.

Cauſa huius quarti eſt, ſi petit fundum directè, hoc eſt ſignum, quod bene eſt induratum & inſpiſſatum à calore naturali. Vnde perpendicula eſt linea latomorum recta, cum qua perpendunt & conſiderant longitudinem rei, & conſtituunt duos angulos rectos ſuper baſim, ſuper quam cadunt.

ITem ſal poſitum ſupra caput mammillarum, non liqueſcens, ſignum eſt maſculi.

SCHOLIA.

Cauſa huius quarti ſigni eſt, quia ſi mãmillæ ſunt calidæ, tunc ille calor facit conſtare ſal. Vnde ſal gratia caloris conſtat in partibus. Vnde ſal generatur ex aqua groſſa & multum bullita, ita quòd ſpecialis aqua eſt ſal. Vnde calor ignis extrahit de aqua ſubtiliores partes, & illas partes facit exhalare, & tunc ibi remanent partes terreſtres humidiores & groſsiores: & illæ

& ille per calorem conſtant. Et eius ſignum eſt, quòd tempore pluuiali ſal liqueſcit in ſcutella. Vnde 4. Metaphy. dicitur, Si ſal debet reſolui in materiam & formam primam, reſoluitur in aquam, & ſic diſſoluitur. Ideo ſi ſal ponatur ad ignem, incipit corrumpi, & ſalire, quia contrariū inuenit

SIgnum aliud, ſi mulier prius mouet pedem dextrum, ſignum eſt maſculi. Et contrario modo ſe habet, ſi fœmella eſt concepta, tunc mulier eſt grauis & pallida, & venter eſt oblongus, & in ſiniſtra rotundus, & mammilla in ſiniſtra parte nigreſcit & lac eius nigrum erit, indigeſtum, liuidum, & aqueum, & fuſum ſupra corpus poſitū: diuiditur pars eius apertè, & poſitum ſupra fontem vel vrinam, natat, & ſic de aliis. Item, ſi dolor eſt in ſiniſtra parte, ſemper eſt fœmella: ſi verò in dextra, maſculus eſt. Item aliud experimentum quod ſcio eſſe verum & expertum, ſi aliquis ſcire velit vtrum mulier ſit imprægnata vel non, det ei bibere mellicratum, ſi tunc ſenſerit punctiones circa vmbilicum, concepit, ſi autem non ſenſerit, minimè concepit.

Mellic

Mellicratum autem vocatur potio, quę ſit ex aqua & melle, & ſit per hunc modum, quia accipi debent duo cochlearia de aqua, & vnum de melle tali proportione, & miſceantur ſimul, & detur mulieri ad potandum in introitu lecti, vel ſtatim poſt. Er fortè mulieres aſtutę dicerent oppoſitum, & ideo quando aliquis vult experiri, non debet dicere de impręgnatione. Et ſi ipſa conqueritur dolorem capitis, vel alterius partis, vt ſępe ſolent facere, tunc homo debet ſemper dicere, illud valet contra talem vel talem dolorem, & debet ſibi illum potum dare, & tunc de mane debet dicere nonne doluiſti in aliqua parte? & ſi circa vmbilicum dicunt eſſe, iudicium conceptionis in iſto indicatur: ſi verò non, tunc non concepit. Sed quædam mulieres ſunt ita aſtutę, & conſiderantes illud ſophiſma, nolunt dicere veritatem, ſed ſemper alio modo quàm ſe habeant in veritate.

SCHOLIA

Hic autor ponit bonum ſignum ſimplicis cō-

ceptionis & experientiam veram, quæ patet in textu. Vnde nota, quòd ratio iſtius experimenti eſt quia mel obſtruit neruos & venas, & ex iſto generatur dolor circa vmbilicum.

Item illud dulce non eſt ſanum, quia omnis pinguedo dulcis eſt mala, & piſcium eſt peſſima propter viſcoſitates. Vnde dulce ſupernatat in ſtomacho, ſed quia tunc calor ſtomachi propter fœtum eſt debilis. Ideo ſumpto mellicrato mulier dolet circa vmbilicum.

DE SIGNIS CORRV ptionis virginitatis.

CAP. IX.

POſt hoc notanda ſunt ſigna corruptionis caſtitatis. Iuxta quod notandum quòd aliquando virgines grauiter corrumpuntur, ita quod earum vulua multum ampliatur, quia membrum virile eſt nimis magnum & ineptum, ſic quod mulier tam amplam acquirit vuluam, ita quod vir ſine dolore ſui membri coit, & tunc prius eſt corrupta, & hæc eſt cauſa quare iuuenes mulieres cum primo corrumpuntur, dolent pro tempore in vulua, quia ampliata eſt, ad coitum

coitum diſpoſita. Alia autem cauſa coad iuuans, quia eſt quædam pellicula in vul ua & veſica quæ corrumpitur. Et quanto plus coeunt, tanto plus in tali ludo fortificantur.

SCHOLIA.

Hic autor proſequitur de ſignis corruptæ caſtitatis, & ſatis patet in textu. Sed extra textum aliud eſt ſignum quod vulua virginis ſemper eſt clauſa, ſed mulieris ſemper aperte ſtat, ideo virgo altius mingit quàm mulier. Nota, ſi vis experiri vtrum virgo ſit corrupta, pulueriſa fortiter flores lilii crocei qui ſunt inter flores, & da ei comedere de illo puluere, ſi eſt corrupta, ſtatim mingit. Item fac eam mingere ſuper quandam herbã quæ vulgo dicitur malue, papel de maue. ſi ſit ſicca, tunc eſt corrupta. Vel accipe fructum lactucæ & pone ante nares eius, ſi tunc eſt corrupta, ſtatim mingit.

DE SIGNIS CASTITATIS. CAP. X.

SIgna caſtitatis ſunt hæc, pudor, verecundia, timor, cum caſto inceſſu & loquela, cum deſpectu applicant ſe viris & virorum actibus: ſed quædam ita aſtutę inueniuntur, quòd omnibus iſtis obuiare ſciunt, & tunc homo conuertat

ſe ad vrinam, quia vrina virginum eſt clara & lucida, quandoque alba, quandoque glauca. Si verò fuerit aurei coloris. clara & ponderoſa, continet animi coëundi ſignum, id eſt appetitum: & hoc eſt verum in non corruptis. Corruptę enim mulieres habent vrinam turbidam per fracturam pelliculę præcedentem, & ſperma viri apparet in fundo vrinę talis mulieris: ſed in menſtruoſis vrina eſt ſanguinea, & in tali menſe, quando patitur habet oculos aqueos, & eſt alterius coloris in facie, & abominationē patitur in cibo. Et ideo ſibi quiſquis caueat ne coëat tunc cum eis, quia nociuum eſt. Vnde prudentes mulieres ſciūt tunc cuſtodire ſe & ſeparantur à viris per tempus fluxus menſtruorum.

SCHOLIA.

Hic autor exequitur de ſignis caſtitatis. Nota quòd vrina virginum eſt clara, quia ipſę ſunt calidæ, & bene digerunt, & ideo vrina pertranſiens per loca digeſtionis ſumit ibi colorem, vnde coloratur in renibus. Sed debet capi vrina poſt ſomnum primum, quia tunc facta eſt dige-

ſtio

ſtio & debet videre quòd vrina per accidens non ſit variata, ſcilicet morbo & nutrimento groſſo. Nota quod in vrina ſunt tres regiones, ſcilicet ſuperior, vbi conſiderantur membra ſuperiora. ſcilicet cerebrum, caput. Secundo in medio, vbi conſiderantur membra media, ſcilicet renes & cor. Sed tertia eſt inferior, vbi conſiderantur teſticuli, lumbi & matrix. Ideo dicit litera, ſperma ſemper apparet in fundo, propter ſuam grauitatem. Nota quòd quando mulier eſt menſtruoſa, tunc humores aſcendunt ad oculos quia oculus eſt pars poroſa corporis, & citò paſsibilis, & tunc mulier pallet in facie, & ipſa patitur abominationem cibi, quia non cupit ꝑpter infectionē cerebri & olfactionem Et tunc eſt nociuum cum eis coire, quia pueri qui tunc concipiuntur, inclinantur ad morbum caducum & ad lepram, quia talis materia eſt valde venenoſa.

Est autem notandum quòd mulieres antiquę in quibus menſtrua fluunt, & quędam in quibus menſtrua ſunt retenta, ſi inſpiciūt pueros in cunis iacētes intoxicant oculos eorum viſu, vt ait Albertus in libro de Menſtruo, Cauſa huius iti mulieribus apparet quibus menſtrua fluunt. quia ipſe fluxus ſeu humores

qui mouentur per totum corpus, primò inficiũt oculos, & oculis infectis aër inficitur, & tunc aër ille inficit puerum. Et illud eſt de intentione Philoſophi in libro de Somno & vigilia. Cauſa autem quare antiquæ mulieres quibus nõ fluũt menſtrua, inficiunt pueros, eſt, quòd retentio menſtruorum facit abundantiam malorum humorũ, & quia antiquæ mulieres ſunt deficientes in calore naturali, maturante & digerente talem materiam, & pręcipuè pauperes, ſic quòd nutriuntur à cibo & nutrimento groſſo, quod operatur ad talem materiam infectam. Et illæ mulieres plus inficiuntur, quia menſtruum hoc cedit ad purgationem naturæ ipſarum.

SCHOLIA.

Hic autor ponit quoddam notabile, & patet manifeſtè in textu. Nota quòd humores mali exeunt per oculos potius quàm per aliud membrum, quia oculus eſt aqueus, ex Secundo de Anima: quod patet, ſi comprimitur, lachrymatur, & ideò mulieres multum lachrymãtur, quia habent multum de humido quod petit exitum. Et quando oculus eſt infectus, tunc inficit aërem

tang

tangentem oculum, & illæ vltra inficit aërem propinquum, ille aër iterum alium aërem, donec perueniт ad obiectum, & ibi fit reuerberatio mali humoris, & ibi primo operatur, quia omnis actus fit cum reſiſtentia aliqua, quia illa infectio fit circulariter, quia ſi non, tunc ſolum mulier inficeretur ſecundum vnam differētiam loci paſſionis, & non ſecundum omnem. Nam pueri ſunt debiles & teneræ naturæ, ideo facilè intoxicantur. Toxicum eſt venenum, quod fit de taxo, de tali arbore amariſsima, ex cuius ſucco guſtato aues moriuntur.

Nota quòd oculus mulieris vaticinantis proiecit camelum in foueam, ita quòd illa peſsima mulier tantum cogitauit de malis, quòd quidam humores mali generabantur in ſpiritibus eius, & illi exiuerunt per oculum, & illos volens camelus effugere, cecidit in foueam. Et illo modo baſiliſcus inficit videntem ipſum, quia venenum emittit. Et ſi poneretur ſpeculum, ad quod reuerberarentur humores ad locū baſiliſci, tunc ipſemet moreretur vel inficeretur. Nota, quòd ſi aliquis quæreret, ſi mulieres ſunt venenoſæ, quare non intoxicant ſeipſas? Dicendum quòd venenum nō agit in ſe, ſed in aliud cui obiicitur. Cum ergo mulieres naturaliter ſunt intoxicatæ, ergo non intoxicant ſeipſas. Alia cauſa eſt, quia ſunt conſuetæ. Vnde Auerrois in prologo tertij Phyſicorum: Quædam erant conſuetæ comedere venenum, ita quòd erat eorum cibus.

DE DEFECTV MAtricis. CAP. XI.

AT quia dictum eſt de menſtruo, igitur ad menſtruorum locum procedamus, quòd accidẽtia ſunt circa ipſam matricem. Matrix enim mulieris ſæpe patitur ſuffocationem. Suffocatio enim apud medicos vocatur compreſsio ſpirituum vitalium, ex vitio matricis egreſſa. Et per hoc impeditur anhelitus in muliere. Et illud euenit quando matrix de proprio loco tollitur, tunc ex frigiditate cordis ſuperueniente, tales mulieres quandoque patiuntur ſyncopin, id eſt, cordis debilitatem. Aliquando verò aliquæ vertiginem in capite patiuntur. Galenus enim magnus in medicina, narrat de quadam muliere, ſuffocationem matricis patiente, quòd illa cauſa patiebatur tantum quod non potuit loqui, & cecidit ac ſi mortua eſſet, quia nullum ſignum vitæ habuit, & vocati ſunt medici plures, qui videntes ipſam, & cauſam ignorantes, dixerunt

cam

eam veraciter eſſe mortuam. Galenus autem ſuperueniens, cauſam conſiderauit,& mulierem à paſsione illa liberauit. Hæc enim ægritudo contingit in mulieribus ex eo, quòd abundat in eis menſtruum corruptũ & venenoſum. Et ideo bonum eſt quòd tales mulieres, quæcunque fuerint, ſiue iuuenes, ſiue antiquæ, ſæpe viris vtantur vt materia talis expellatur.Et expedit iuuenibus,quia in eis abundat humidum. Et hæc eſt cauſa, quare iuuenes mulieres, quando incipiunt coire, multum impinguantur antequàm concipiant, & curam de pueris minimè habent, quia cura (vt dicit Philoſophus in ſecretis ſecretorum) facit ſeneſcere, quod non videtur in illis. Illæ enim iuuenes mulieres,quãdo multum abundant in tali materia, multum appetunt coitũ, propter materiæ abundantiam. Ideo peccatum eſt in natura illas retrahere, & coitum prohibere ad illum quem diligunt, quamuis ſit peccatum in moribus, de quo nihil ad propoſitum. Audiui in confeſsione

ſocietatis ab vno inquirere cauſam à me, quare hoc eſſet, quando ipſe dormiret cum ſua dilecta iuuencula, quòd tunc ipſe coitu finito, inueniret ventrem ſuum vſque ad vmbilicum ſanguine profuſum, & timuit multum, & cauſam ignorauit, & non fuit auſus ſe retrahere à iuuencula, propter amorem magnum inter eos. Et ideo quandoque fluxus menſtrui prodeſt mulieri, & quandoque nocet, ſecundum quod materia magis vel minus abundat. Et ille fluxus non fluit menſtruorum, ſed ſeminis in coitu propter abundantiam materiæ.

SCHOLIA.

Hic autor exequitur de impedimentis conceptionis. Nota quòd ſuffocatio matricis prouenit ex eo, quòd matrix tollitur aduerſus cor, & tunc magna frigiditas ſe extendit ad cor, ſic quòd cor patitur ſyncopin. Et dicitur à ſyn, quod eſt con, & copos inciſio, quaſi cum inciſione ſiue debilitate cordis, & alio nomine dicitur ecſtaſis, & illa paſsio maximè accidit viduis quæ prius habuerunt viros, & iam non habent, vnde mẽſtrua earum corrumpuntur in matrice, & generantur groſsi humores, qui in corde debilitates generãt, et ideo ipſi multũ valet coitus

DE

DE IMPEDIMENTIS CONceptionis. CAP. XII.

DE impedimentis autem conceptionis nunc aliqua tangamus, quæ plura ſunt, quia impedimentum quandoque contingit ex nimiâ humiditate matricis, quandoque ex nimia frigiditate, quandoque ex ſiccitate, quandoque propter nimiam pinguedinem corporis, quia pinguedo circumuoluta orificio matricis ipſam conſtringit, & non permittit ſemen viri intrare. Vnde cognitio huius eſt de muliere, cuius renes ſunt ſepulti & occulti in pinguedine ex omni parte. Illę enim mulieres, ſi in coitu ſemē recipiunt, non poteſt intrare matricem, & ſic eiiciunt ipſum cum eiectione vrinę. Et ideo breuiter, ſi poſt coitum vrina talis mulieris videatur, manifeſtum erit ſi ſemen viri in matrice eius ſit collectum, vel non. Si ſic, tunc vrina eius eſt immunda, propter commiſtionem viri. Si verò tunc iterum apparebit, & quandoque apparebit quòd vrina non totaliter

eiecit illud ſemen, quia ſunt calidæ, tunc ſua caliditate exhalant. Sunt etiam quædam mulieres, quæ ita teneras & lubricas habent matrices, quòd ſemen intus non poteſt retineri. Ex multis alijs cauſis illud euenit, de quibus ad præſens nulla fit mentio.

SCHOLIA.

Hic autor ponit quædam notabilia, vt patet in textu. Nota, quòd ſi ſemen viri & mulieris non ſunt proportionata in qualitatibus, id eſt, in calido & humido, tunc talis conceptio impedit principaliter, quia agens & patiens debent eſſe proportionata, ex ſecundo de Anima, ſub certa harmonia, id eſt, ſub certa & determinata combinatione, vnde quodlibet non agit in quodlibet, vel quodlibet non fit ex quolibet, primo de generatione.

EST etiam notandum, quòd ſæpè conceptio ex parte viri impeditur, ita quòd ſemen eius quod emittit eſt nimis tenue ſicut aqua, ita quòd ſi matrici infunditur, tunc liquiditate ſua elabitur, & quandoque accidit ex frigiditate teſticulorum vel ſiccitate, & illud ſemen ſecundum doctrinam medicinæ ad generatio

rationem eſt inconueniens. Sed dubium eſt cuius ſit cauſa, an ex defectu viri, vel mulieris. Iuxta quod notandum, quòd iſto modo ſcitur an ex parte viri vel mulieris ſit defectus: Accipiantur duæ ollæ, & in vtranque vrina mittatur: viri in vnã ollam, & mulieris in aliam, & ponatur in vtraque furfur tritici, & talis experimentator diligenter obſtruat ollas per nouẽ dies, vel parum amplius, & ſi contingit ex vitio viri defectus, inueniet quoſdam vermes in olla viri, & cacabus debet ſupra poni, & inuenitur rana fœtida, vel cãtabra fœtida. Si verò ex vitio mulieris, inuenitur in olla ſua menſtruum. Si ex vtriuſque vitio, in vtraque olla aliquid prædictorum inuenitur.

SCHOLIA.

Hic autor ponit vnum notabile, vt patet in textu. Nota, ſi vis bene examinare, accipias aliquid de ſpermate viri & ponas in aquam, ſi tendit ad fundum, ſignum eſt quòd ſemen viri non eſt in defectu conceptionis. Quia eſt bene digeſtum & ſpiſſum, ideò petit fundum. Nota, quòd mulieres quæ ſæpè coëunt propter delectationẽ,

illæ

illæ generant fœtus debiles,debent ergo abſtinere à coitu,tunc generabunt fortes pueros & homines , quia ſemen eſt ſatis forte , & vnus frater poteſt conuenienter eſſe fortior alio. Vnde nota cauſam experimenti, quia ſi ſemen viri eſt nimis tenue, tunc cito conuertitur in vermes , & non habet virtutem reſiſtentem actioni corporis cœleſtis. Vnde iſta humiditas quæ in fundo non eſt denſa & bene indurata , citò alteratur. Nota, quòd ſi mulier biberit ſaluiam coctam per tres dies , tunc non concipiet in vno anno: eò, quia ſaluia eſt frigida. Item comedat apem , & nunquàm concipiet. Et ergo ex illis concludo,quòd mulieres ſæpe coëunt,ſimiliter viri, propter magnam delectationem quam habent ad inuicem , quia vulua in ſe continet magnā dulcedinē viro, ſed tamen de illis non multum dico ad præſens.

SI quis igitur velit mulierem iuuare vt imprægnetur, & maſculum concipiat, accipiat matricem leporis , & inteſtina eiuſdem, & faciat deſiccari,& in puluerē redigat, & illud mulier bibat temperatū cum vino,& ſimiliter faciat cum teſticulo leporis , & hoc in fine menſtruorum , & cum viro ſuo coëat , & concipiet maſculum.Item accipiat mulier ſuccinctam , & ſtringat in lacte aſinæ lanam caprinam ,

& lig

& liget ſuper vmbilicum eius donec coëat cum viro ſuo & concipiet. Et hoc dico remotis interciſis cauſis vel impedimentis alijs, quibus per ignorantiam hominis effectus ille prohibetur. Et ſi quærat aliquis, quæ ſunt illa impedimenta? inſpiciat diligenter omnia quæ vſque ad iſtum locum dicta ſunt. Item accipiat aliquis hepar parui porci, & teſticulos, & deſiccet, & etiam redigat in puluerem, & det in potum maſculo & mulieri, & maſculus ſi prius impotẽs fuit ad generandum, generabit, & mulier quę non potuit concipere, tunc concipiet.

SCHOLIA.

Capitulum aliud quomodo mulier debet iuuari vt concipiat, maximè vt concipiat maſculum. Nota quòd matrix leporis & inteſtina ſi deſiccantur & pulueriſantur, fiunt multum calida, ſimiliter & hepar porci in ſe eſt calidum, & ſic generabunt calorem ſufficientem ad conceptionem. Nota quod illud debet fieri in fine menſtruorum, quia tunc matrix eſt ſicca, & quodammodo calidior per receſſum menſtruorum frigidorum. Item ſunt alia experimenta. Mulier accipiat camphoram herbam

pulueriſatam & bibat eam cum vino, & concipiet. Item vrina viri bibita, impedit conceptionem. Item ſi accipiat vuluam leporis, & pulueriſet cum melle liquido, & accipiat cor tauri, & illa pariter accipiant ebullitionem, & ſic mulier accipiat in vna ſeptimana, ita quod vno tempore plus quàm alio tempore accipiat, & concipiet. Item mulier debet vti calidis & bonis cibarijs, & debet quodammodo inebriari & bene fricari, & debet cauere ne crura eleuata ſemen impediant, ita quod debet ſe cito labori applicare ad retinendum, & ſtatim poſtea dormitet, & ſine dubio concipiet.

EST etiam documentum obſeruandũ, ſcilicet quando aliquis ſentit mulierem concepiſſe, non nominet in præſentia mulieris aliquid eſſe de varijs cibarijs, ad quod appetitus mulieris poſſet inclinari, niſi ei poſsit libitũ proſequi, quia ſi mulier tale poſtularet, ſed nullo modo poſſet haberi, haberet occaſionem abortiendi, propter contrariam diſpoſitionẽ appetitus. Fœtus enim ſic conceptus debilis redditur & extinguitur. Ideo conſultum eſt, quando mulieres petunt carbones vel aliquid conſimile, quod eis miniſtretur. Vidi enim de quadam mu-

liere, quæ cum imprægnata fuiſſet, petijt poma recentia, quæ cùm habere non potuit, cecidit ad lectum, & infra diem & noctem nihil guſtauit, nec panem nec potum,& fuerunt circa eam iuuenes mulieres & ancillę,quæ prius non conceperant, quibus illa fuerunt occultata, & quando imprægnata petijt poma recentia, & ancillæ aſtantes dixerunt, non inueniuntur loquentes inter ſe, quod venenoſum eſt dare mulieri poma, quia viderant in febricitantibus conſimile, & in parte illa deceptæ ſunt:tunc autem illa impręgnata, ex carentia pomorum multum fuit debilitata, in tantum quod fœtus antequam ad debitum tempus peruenit, mortuus exiuit, in cuius egreſſu illa laborauit tribus diebus & noctibus, & ante egreſſum mulier emiſit ſanguinem per nares duobus diebus, & vna nocte, ille verò ſanguis fuit menſtruoſus, & ſignum corruptionis fœtus, fuit illud. Iuxta illud Hippocratis, menſtruis fluentibus impoſsibile eſt fœtum eſſe ſanum.Ideo vt omnia illa pericula euiten-

tur apud omnes imprægnatas, bonum eſt quod mulier in cuſtodia habeatur, & modice moueatur, & vt ei cibaria mollia & lenia miniſtrentur, & omnia iuxta appetitum proſequantur.

SCHOLIA.

In toto hoc textu recitato ponit autor duo documenta: & ſatis manifeſte patent ex textu.

SEd antequam noſtrum ſermonem ad alia conuertamus, notandum eſt vnum notabile ſignum, quod fit ad cognitionem maſculi in vtero matris exiſtentis, & eſt illud: Accipiat aquam mundam de fonte claro & puro, & procuret ſibi vnam guttam ſanguinis vel lactis de dextro latere mulieris, & infundat guttam illam aquæ. Si tunc gutta petit fundum, ſignum eſt maſculi, ſi vero ſupernatauerit, ſignum eſt fœmellæ. Item ſi dextera mammilla fuerit maior ſiniſtra, imprægnata eſt maſculo, ſi verò ſiniſtra maior fuerit, fœminam portat.

SCHOLIA.

Hic autor ponit ſecundum documentum. Et nota,

nota, quòd quando mulier concepit,tunc debilitatur & variatur gratia fœtus concepti in ipſa, & ideo quicquid cupit ſibi detur, & ſi non, tunc euenit dolor eo quòd appetitus non procedit, quia voluntas delectatur in proſequendo quod diligit. Vnde nihil appetit niſi fuerit animatum ex tertio de Anima. Et per Commenta. 3. Ethicorum patet, quia voluntas eſt appetitus intellectus, & ſemper eſt boni ſimpliciter vel apparet. Vnde omnia bonum appetunt, vt patet per diffinitionem boni,quam dat Ariſtoteles in principio primi Ethicorum,dicens: Bonum eſt quod omnia appetunt. Nota, quòd poſt conceptionem, quando menſtruum fluit, hoc eſt ſignum deſtructionis fœtus, quia fœtus debet nutriri de menſtruo fluente, ſed ſi modicum fluit,hoc fit ad purgationem naturæ,ne fœtus ſuffocetur,hoc eſt commodum.

DE SPERMATIS NAtura & digeſtione.

CAP. VLT.

PRiuſquam verò finem dictis imponamus (vt noſtra doctrina ſubtiliter & magis completè habeatur,cum de materia menſtruorum aliqualiter dictum eſt) tranſeundum eſt ad materiam ſpermatis in viro. Sperma verò vt ſupra di-

ctum eſt, nihil aliud eſt quàm ſuperfluum alimenti quod in ſubſtantiam rei alendæ non cedit. Iuxta quod notandum, quòd medici quatuor ponunt in homine digeſtiones. Et dicunt quod talis eſt modus nutritionis, quod primo cibus maſticatus in ore dirigitur ab ore ad ipſum ſtomachum, & ibi fit digeſtio prima, & ibi ſeparatur purũ terreſtre ab impuro terreſtri, & illud impurum dirigitur ad viſcera, & vlterius emittitur per ſeceſſum. Sed purum hoc vlterius dirigitur ad hepar, & ibi fit ſecunda digeſtio. Et tunc iterum ibi ſeparatur purum aquaticum ab impuro aquatico. Impurum aquaticum dirigitur ad veſicam, & vlterius per micturam emittitur, ſed purum dirigitur ad cor, & fit ibi tertia digeſtio, & ſeparatur purum ab impuro. Impurum dirigitur ad vaſa ſeminalia, & ex illo fit ſperma in viro, & in muliere menſtruum, ſed purum eſt ſanguis, & illud dirigitur à corde per magnas venas, quæ dicuntur capillares, per quas venas dirigitur ſanguis ad ſingula membra, & in illis membris fit

vltim

vltima digeſtio , & iterum ſeparatur purum ab impuro , & impurum emittitur per ſudores & per vngues , & conſimilia. Hoc autem purum conuertitur & congelatur in ſubſtantiam aliti,ita quod tales pori qui ſunt euacuati per calorem naturalem , ibi econuerſo repleantur, & ſi plus venèrit , quàm eſt deperditum, tunc dicitur augmentatio,ſed ad hoc requiruntur quatuor. Primò materia ſufficiens eſt panis , & conſimilia. Secundò porus recipiens illam quartam digeſtionem. Tertiò natura diſtribuens. Quartò calor naturalis conuertens alimentum in alitum.

SCHOLIA.

Hic autor exequitur de vltimo motiuo libri, & oſtendit modum generationis ſpermatis. Nota , quòd homo eſt optimæ digeſtionis & ſubtilioris, quia eſt magni caloris, & propter multos labores digerit & conſumit humidum , quia calor agit in humidum ſicut in ſubiectum , & calor facit exhalare humidum radicale , ideo oportet eſſe reſtauramentum caloris ne conſumat humidum radicale , & ſic mors ſequeretur, quia conſumpto humido radicali in quo conſiſtit vita,

nullæ proſunt medicinæ, ſed tamen notandum, quód vnum indiuiduum per aliquam medicinam poteſt viuere per annum vel amplius, ſine nutrimento, ſicut expertum eſt, ſed hoc non poteſt fieri, niſi curſu communi. Nota, quód maſticatio eſt quædam contritio cibi facta per dentes, & ſic natura ordinauit in anteriori parte dentes acutos vt bene diuidant cibum, ſed in fine latos ordinauit propter maſticationem. Vnde verſus:

Sunt hominis dẽtes triginta duo comedentes.

SEd de his quæ dicta ſunt, conſurgit dubitatio quædam, vtrum calor agat in ipſum humidum conſumendo, ſicut operatio caloris in eo quod calor naturalis? Pro quo ſciẽdum, quod ſecundum Ariſtotelem quarto Meteororum cap. de operatione, quod triplex eſt operatio quæ ex parte caloris accipitur in capite de operatione qualitatum actiuorum. Prima operatio caloris inquantum calor habet diſſoluere & exhalare & congregare homogenea, & diſgregare heterogenea. Secundum patet, quia ſi accipitur vna maſſa de auró & argento, & ponatur in ignem, calor facit fluere aurum

rum ab argento, & econuerſo. Et ſic locutus eſt philoſophus Secundo de Generatione. Vbi dicit, quod calor determinatus agit tanquam organum, ſcilicet ſecuris vel bipennis ſemper diſſoluit coniuncta. Sed calor in eo quod naturalis calor habet in ſe virtutem formatiuam vniuſcuiuſque rei vel naturæ, cuius calor dicitur eſſe naturalis, & ſic in eo eſt virtus cœli, vel virtus motorum cœleſtium, & vis ſeminis, complexionis, vel formæ illius naturæ, quam format. Sicut contingit videre in calore ſeminis plantæ & animalis, vbi eſt vis quæ vocatur forma plantę. Et eodem modo credo quòd ſit in naturalibus, quantum calor naturalis habet digerere humidum, vel proportionetur ſibi ſubiectum ſecũdum exigentiam cuiuſlibet ſpeciei. Sic ergo educit humidũ ipſum conſumendo, non inquantum calor, ſed inquantum calor naturalis, qui in digeſtionem accipitur: quia in digeſtione accipitur illud humidum, vt illa digeſtio terminatur ad ſpeciẽ eius, cuius eſt humidũ, ſicut ad ſpeciem

partis plantæ, vel animalis vel hominis, & hoc nullo modo faceret inquantum eſt calor, ſed potius reſolueret totum humidum, ita quod in ſiccum termina. retur. Illis viſis & intellectis, breuiter ad propoſitum redeamus, & dicamus quod ſperma nihil aliud eſt quàm ſuperfluum alimenti, quod in ſubſtantiam rei alendæ non cedit. Et ſic ex his quæ dicta ſunt, manifeſte apparet, quæ ſit definitio ſpermatis ſecundum illa quæ aliqualiter prius fuerunt ignota. Cùm ergo tantum digeritur in vtero, præcipuè iuxta tertiam digeſtionem, quia tunc non totum cedit ad deperditum, ſed per reſtaurationem mittitur, vel mutatur in cruorem ſanguinis ſubtilis, & datur ad vaſa ſeminalia, vbi virtute teſticulorum illud etiam dealbatur & fermentatur, ideo ſperma viri eſt albi coloris, propter vltimam decoctionem quam habet ex parte teſticulorum. Illud idem ſperma amplius emiſſum à viro nimium deſiccat corpus, quia virtutem humectandi & calefaciendi habet. Calore autem

extracto, & humido, fit debilitatio vitæ, & per conſequens mors. Et hoc eſt cauſa quare illi qui multum coëunt & frequenter, non ſunt longæ vitæ, quia corpora à naturali humido exſiccantur, & deſiccatio eſt cauſa mortis. Cauſa ergo ſufficiente poſita, ponitur effectus eius. Et huic conſonat quod dicit Ariſtoteles 1. de longitudine & breuitate vitæ, quia ſperma amplius emiſſum, deſiccat corpus. Et ſubdit: Propter hoc enim mulus longioris vitæ eſt, quàm aſinus vel equus, ex quo genitus eſt vt fœmellæ maſculi, ſi maſculi coitiui ſunt. Et ſubdit, quod propter has paſsiones maſculi breuioris vitæ ſunt fœmellis. Eſt enim generaliter verum, quòd maſculi longioris vitæ ſunt fœmellis, ſi coitiui non fuerint. Sic ergo ex intentione philoſophi patet, quòd vita hominis conſiſtit in calido & humido radicaliter, quanuis in aliis inſtrumentaliter & miniſterialiter, & ſic patet quòd coitus exſiccat. Etiam patet, quòd poſita cauſa conſeruante effectum, ponitur & ipſe effectus. Si verò

cauſa deſtrueretur, & effectus deſtrueretur. Ergo à primo ad vltimum, coitus qui amplius ſit, eſt cauſa breuitatis vitæ, &c.

SEQVITVR DE MAteria ſpermatis per venerabilem Auicennam conſcriptum.

Circa materiam ſpermatis ſunt quædam notanda adhuc, ſcilicet quòd ſperma viri aliquando eſt durum & bene decoctum decoctione teſticulorum, ita quòd quælibet pars ineſt parti, in modum lactis coagulati, & illud ſperma album eſt velut lac coagulatum forti coagulatione, habet tamen naturam confirmandæ influxibilitatis, non in partibus ſuis, ſed de genitalibus vaſis teſticulorũ. Aliter enim non expelleretur de vaſis genitalibus in vuluam mulieris. Et de iſto ſpermate generatur robuſtus & fortis fœtus. Eſt aliud ſemen tenue & in ſuis partibus fluxibile, & illud non eſt bene decoctum, ſi illud expellitur; & in matric

tricem recipiatur, fit ex eo tenuis & fragilis naturæ, & illud habet naturam lactis liquidi & tenuis. Contingit enim aliquando debilitatio naturæ apud fœtum, quod caput debilitatur, & hoc quando mulieres imprægnatæ, alium puerum prius genitum, cum alio nutriunt. Cauſa verò huius debilitationis eſt, quia iſta materia de qua puer exiſtens in vtero debet paſci & nutriri, cecidit in alimentum pueri prius geniti, quem lactat mater, & iſte caſus contingit hodierna die propter experientiam mulierum, cauſam illius defectus neſcientes: ideo mulieres impręgnatę nunquam deberent lactare pueros poſt conceptionem vel imprægnationẽ alterius pueri vel fœtus, propter cauſas ſuperius enumeratas.

SCHOLIA.

Hic autor ponit dubium, & ſatis patet in textu. Nota, quòd calor in animali non facit digeſtionem, inquantum calor, ſed inquantum eſt bene regulatum ab anima. Et ideo peccauerunt aliqui antiqui dicentes, quòd in plantis

eſſet

eſſet nutritio, & in ſuperiori parte eſſet ab igne, & in inferiori eſſet à terra. hoc non valet, quia dicit Ariſtoteles ſecundo de anima, quòd ſi ſic eſſet, tunc miſtum cito diſſolueretur. Quid enim continent elementa in miſto niſi animam? vnde anima eſt principium omnis actionis, ſed calor ſiue ſpiritus ſunt inſtrumenta, quia ſunt in virtute animæ, & non in virtute ſuiipſius.

CONCLVSIO.

HIs viſis, finem dictis imponamus, & gratias Deo reddamus, qui noſtrum in hoc opere, & in aliis illuminet intellectum. Et de omiſsis peto veniam & auxilium diuinæ gratiæ, à qua omnis ſapientia orta eſt & vita æterna. Ad quam nos Deus omnipotens & glorioſus cuncta gubernans atq; regens, perducat. qui cum patre & ſpiritu ſancto viuit & regnat, & in quo eſt ſumma ſecuritas, tranquillitas, iucunditas, & ſine fine æternitas ſanctorum exiſtat omnium, per infinita ſeculorum ſecula. Amen.

FINIS.

LIBER AGGREGATIONIS, SEV LIBER Secretorum Alberti Magni, de virtutibus Herbarum, Lapidum, & Animalium quorundam.

LIBER PRIMVS DE VIRTVtibus quarundam Herbarum.

SICVT vult Philoſophus in pluribus locis, Omnis ſciẽtia de genere bonorum eſt. Veruntamẽ eius operatio aliquãdo bona: aliquando mala, prout ſcientia mutatur ad bonum & malum finem, ad quem operatur. Ex quo concluduntur duo. Quorum vnum & primum eſt, quòd ſcientia magicalis non eſt mala. Nanque per eius cognitionem poteſt euitari malum, & proſequi bonum. Concluditur etiam ſecundum ex quo effectus laudatur propter finem. Atque vituperatur etiam finis

ſcientiæ: aliquando nõ ordinatur ad bonum vel ad virtutem. Ex hoc ſequitur quod ſcientia vel operatio aliquãdo bona eſt vel mala. Quia igitur magicalis, ſeu cognitio bona eſt, vt præſuppoſitum eſt, & mala aliquantulum exiſtit in ſpeculatione rationum, & in ſpeculatione naturalium ſecundum quod antiquis autoribus examinaui & percepi: imò & egomet Albertus, vt in pluribus veritatem inueni, & veritatem ſuppono, quo ab aliquo ex Chyrandis libro, & libro Alchorat. Primò narrabo de quibuſdam herbis. Pòſt de quibuſdam lapidibus. Tertiò de quibuſdam animalibus & de virtutibus eorundem.

Elitropia.	Lilium.
Vrtica.	Viſculus quercinus.
Virga paſtoris.	Centaurea.
Chelidonia.	Saluia.
Prouincia.	Nepta. Verbena.
Lingua canis.	Melyſophylos.
Iuſquiamus.	Roſa. Serpentina.

Prima herba apud Chaldæos vocatur Ireos: apud Græcos Mutuchiol: apud

Latinos

Latinos Elitropia. Cuius interpretatio dicitur ab Elyos, quod eſt ſol: & tropos conuerſio, quia conuerſa eſt ad ſolem. Huius autem virtus mirabilis eſt, quia ſi iſta colligatur ſole exiſtente in Leone in Auguſto, & inuoluatur in lauri folio, & ſimul addatur dens lupi & feratur: nullus contra ferentem poterit habere vocem loquendi, niſi verba pacifica. Si etenim aliquid furetur, & in nocte ſub capite ſuo ponat, videbit furem & omnes eius conditiones. Et iterum: ſi prædicta ponatur in aliquo templo vbi ſint mulieres, quarum cõnubium parte ſui fragantur, nunquàm poterũt exire de templo, niſi deponatur. Et hoc vltimum probatum eſt, & veriſsimum.

Secunda herba vocatur à Chaldæis Roybra, à Græcis Olieribus, à Latinis vel Gallicis Vrtica nuncupatur. Hanc herbam tenens in manu cum millefolio, ſecurus eſt ab omni metu & ab omni phantaſmate. Et ſi id ponatur cum ſucco ſemperuiuæ, & vnguatur manus, & reſiduum ponatur in aqua, & aquam

intret

intret vbi ſunt piſces, ad manus eius con gregabuntur, & etiam ad piſcellum. Et ſi extrahatur, ſtatim reſiliũt ad loca propria vbi erant prius.

Tertia herba à Chaldæis Lorumborot dicitur, à Græcis Allomot, à Latinis virga paſtoris. Herbam hanc accipe, & cum ſucco mandragoræ diſtempera, & da cani vel alteri animali, & impregnabitur in ſuo genere, & habebit fœtum in ſuo genere. De quo fœtu ſi accipiatur dens maxillaris, & intinguatur in cibo vel potu, omnes qui inde potabũt, mox incipient bellum, & cum volueris delere, da ei ſuccum amantilæ, id eſt valeriæ, & fiet ſtatim pax inter eos.

Quarta herba à Chaldæis Aquilaris dicitur, quia naſcitur tẽpore quo aquilæ faciunt nidos ſuos, à Græcis dicitur Valis, à Latinis Chelidonia. Iſta herba tempore quo hirundines faciunt nidos, naſcitur quo etiam aquilæ. Hanc herbam ſi quis cum corde talpæ habuerit, deuincet omnes hoſtes, omnes cauſas, & omnes lites remouebit. Et ſi prædicta ponatur

ponatur ſuper caput infirmi, ſi debet mori, ſtatim cantabit alta voce. Si non, lachrymabit.

Quinta herba à Chaldæis Iteriſi dicitur, à Græcis Vorax, à Latinis Prouentalis vel prouinſa. Illa enim pulueriſata cum vermibus terræ circunuolutis, & cum ſemperuiua, amorem inducit inter virum & vxorem, ſi vtatur illo in cibariis. Et ſi compoſitio iſtorum cum aliquantulo ſulphuris ponatur in ſtagno vbi ſunt piſces, omnes morientur. Et ſi ad os bubali ponatur, ſtatim crepabit per medium, & hoc experimentum eſt à modernis. Si iterum dicta confectio ponatur in igne, ſtatim conuertetur in liuidum colorem.

Sexta herba à Chaldæis vocatur Bieith, à Græcis Retus, à Latinis Nepta. Hanc herbam accipe, & miſce cum lapide inuento in nido vpupæ auis, & frices ventrem alicuius animalis, & impręgnabitur, & habebit fœtum in ſuo genere nigerrimum. Et ſi eis ponatur ad nares, ſtatim à terra cadent velut mortua. Poſt

modicum verò ſpatium curabuntur: & ſi prædictum compoſitum in vaſe apum ponatur, nunquàm fugient, ſed ibi congregabuntur apes. Et ſi apes ſubmergantur, & quaſi moriantur, & in confectione prædicta ponantur poſt modicum temporis, vt per ſpatium vnius horæ recuperabunt vitam. Nam & illud proportionatur qualitati deperditæ: & ſignum ad hoc eſt quòd ſi muſcæ ſubmerſæ in cineribus tepidis ponantur, poſt modicum ſpatium vitam recuperabunt.

Septima herba à Chaldæis Algeil, à Grçcis Orum, à Latinis lingua canis nũcupatur. Herbam hanc cum corde raniculæ, & eius matrice, pone vbi vis, & poſt modicum temporis congregabuntur omnes canes villæ. Et ſi prædictam ſub pollice pedis habueris, omnes canes obmuteſcent, nec poterunt latrare: & ſi prædictam in collo alicuius canis poſueris, ita quod non poſsit ore attingere, ſemper vertetur in circuitu ad modum volubilis rotæ, donec cadet

in

in terram velut mortuus, & hoc eſt expertum noſtro tempore.

Octaua herba à Chaldæis Manſeſa, à Græcis Ventoſin, à Latinis vel Gallicis Iuſquiamus dicitur. Hanc herbam accipe & miſce cum Realgalis & Hermodatilis, & pone in cibio canis rabidi, & ſtatim peribit: & ſi ſuccum eius cum ſupradictis poſueris in cipho argenteo minutiſsimè frangetur: & ſi ſupradictum cum ſanguine leporis iuuenis commiſcueris, & in pelle leporis conſerues, omnes lepores congregabuntur ibidem donec remotum fuerit.

Nona herba à Chaldęis Augo, à Græcis Amala, à Latinis Lilium. Si hanc herbam ſole exiſtente in Leonis ſigno collegeris, & cum lauri ſucco cõmiſcueris. Deinde ſub fimo tempore aliquo ſuccum illum poſueris, fient vermes. De quibus ſi fiat puluis, & ponatur circa collum alicuius, vel in veſtimentis ſuis, nunquàm dormiet, vel dormire poterit, quouſque depoſitum fuerit. Et ſi prædictum ſub fimo poſueris, & de

vermibus inde naſcentibus aliquem vnxeris, ſtatim inducetur ad febrem. Et ſi prædictum ponatur in vaſe aliquo, vbi ſit lac vaccæ,& cooperiatur de pelle alicuius vaccæ vnius coloris,omnes vaccæ amittent lac ſuum, & hoc maximè expertum eſt tempore noſtro à quibuſdam fortilatoribus.

Decima herba à Chaldæis dicitur Luperax, à Græcis Eſiſena, à Latinis Viſcus querci,& creſcit in arboribus tranſferato arbore. Hæc herba cum quadam alia herba quæ dicitur Martegon, id eſt, ſyluium, vt ſcribitur lingua Theothonica, omnes feras aperit: & ſi prædictum compoſitum in ore alicuius ponatur, & cogitetur de aliquo, ſi debet accidere, corde infigitur, ſi autem non, corde reſilit. Sed ſi prædictum ad arborem ſuſpendatur cum ala hirundinis, ibi congregabũtur aues bene per quinque miliaria, & hoc vltimum tempore meo eſt expertum.

Vndecima herba à Chaldæis Iſiphilon dicitur,à Græcis Orlegonia, Latinis

Cent

Centaurea vocatur. Hanc autem herbam dicunt Magi habere mirabilem virtutem. Si enim adiungatur cum ſanguine vpupæ fœmellę, & ponatur cum oleo in lucerna, omnes circundantes credent ſe eſſe Magos, ita quòd vnus altero credet quòd ſuũ caput ſit in terra, & pedes in cœlo: & ſi prædictum ponatur in igne ſtellis lucentibus, videbitur quòd ſtellæ currant adinuicem & debellent: & ſi iterum prædictum cataplaſma ponatur ad nares alicuius, præ timore quẽ habebit, fugiet vehementer, & hoc expertum eſt.

Duodecima herba à Chaldæis Colorio vel Coloricon, à Græcis Clamor, à Latinis Saluia communiter eſt nuncupata. Hæc autem herba putrefacta ſub fimo in vaſe vitreo procreat quendam vermem vel auem habentem caudam in modum merulæ. de cuius ſanguine ſi tangatur aliquis in pectore, amittet ſenſum per quindenam & plus. Et ſi prædictus ſerpens comburatur, & ponatur cinis in igne, ſtatim fiet yſiris tonutrui

horribilis. Et ſi prædictus puluis ponatur in lampade & accendatur: videbitur quòd tota domus ſerpentibus repleatur. Et hoc eſt expertum à modernis.

Tertiadecima herba à Chaldæis Olphanas, à Græcis Hilioríon, à Latinis Verbena dicitur. Hæc autem herba (vt referunt Magi) collecta ſole exiſtente in ſigno Arietis, & coniecta cum grano Peome vnius anni, caducos à malo morbo curat. Et ſi ponatur in terra pingui poſt octo ſeptimanas generabuntur vermes, qui ſi aliquem tetigerint, ſtatim morietur. Et ſi prædictum ponatur in columbario, omnes columbæ congregabuntur ibi. Et ſi puluis illorum in ſole ponatur, videbitur quòd ſol ſit liuidus. Si autem puluis ponatur in loco vbi homines habitant, vel iacent inter duos amantes, ſtatim ſit lis vel malitia inter eos.

Quartadecima herba à Chaldæis Celeyos dicitur, à Græcis Caſini, à Latinis Meliſophilos, de qua Macer facit mentionem. Hæc autem herba collecta

virid

viridis, & coniecta cum ſucco cypreſsi vnius anni poſita in pulmento, facit pulmentum videri plenum vermibus, & deferentem facit eſſe benignum & gratioſum, & aduerſarios deuincere. Et ſi prædicta herba ligetur collo bouis, ſequetur te quocunque ieris, & ſi prædicto ſucco corrigiam miſcueris, & de tertia parte ſudoris hominis ruffi, & de ſub aſcellis ſtatim cingens crepabit per medium.

Quintadecima herba à Chaldęis Egle riſa, Græcis Yſaphinus, à Latinis roſa dicitur, & eſt herba cuius flos eſt notiſsimus. Accipe granum eius, & granum ſinapis, & pedem muſtelæ, hæc ſuſpende in arbore, & de cætero non fructificabit. Et ſi prædicta ponatur circa rete, congregabũtur ibi piſces. Et ſi magaris mortuum fuerit, & in commiſtione prædicta ponatur per dimidiũ diem: licet tamen non acquiritur, recuperabit vitam. Et ſi puluis prædictus ponatur in lampade, poſtea accendatur, omnes videbuntur nigri ad modum ſathanæ:

& puluis prædictus admiſceatur cũ oleo oliuæ & cum ſulphure viuo, & de hoc vnguatur domus ſole lucente, ipſa tota videbitur inflammata.

Sextadecima herba à Chaldæis Cartulin, à Græcis quinquefolium, à Latinis Serpentina vocatur. Hæc herba apud nos ſatis eſt nota. Hæc autem herba cum folio trifolij inhumata, generat ſerpentes rubeos & virides, de quibus ſi fiat puluis, & ponatur in lampade ardente, videbitur ibi copia ſerpentum, & ſi ſub capite alicuius ponatur, de cætero non ſomniabitur ſibi.

Modus autem operandi omniũ prædictorum eſt, vt effectus bonus ſit in planeta bono, & malus in malo, id eſt, in horis & diebus eorum.

Virtutes herbarum ſeptem, ſecundum Alexandrum imperatorem, & has quidem virtutes habuerunt ipſæ ab influentia planetarum. Contingit autem vnamquamque percipere virtutem ſuam à ſuperioribus naturalibus.

Prima autem herba Saturni quæ aſfodil

ſodilius dicitur. Succus eius valet ad dolorem renum & tibiarum. Et datur patientibus dolorem veſicæ, radix eius cocta parum. Et dæmoniaci vel melancholici ipſam deferunt in lintheo mundo, & liberantur, nec dæmonem in domo patitur eſſe, & ſi ibidem fuerint. Producentes dentes pueri & eam ferent, ſine dolore eos producant, & eſt bonum vt homo deferat ſecum de nocte radicem, quia non timebit, neque læditur ab aliis.

Herba ſecunda Solis dicitur Polygonia vel Corrigiola. Hæc enim herba nomen ſuſcepit à Sole, nam eſt multum generans. Sic enim & hæc herba eſt multos faciens modos. Hanc quidem herbam alij appellauerunt Alchone quæ eſt domus ſolis. Hæc enim herba ſanat paſsiones cordis & ſtomachi. Qui attingit hanc herbam, habet virtutem à ſigno ſuo vel planeta. Si quis autem ſuccum bibit, facit eum multum coire. Et ſi ſi quis deferat radicem eius, curat paſſiones oculorum. Et ſi antequàm ali-

quam habuerit paſsionem portauerit ſecum, non ſuperueniet ei paſsio oculorum. Iuuat etiam phreneticos, ſi eam ſecum deferunt in locis, id eſt, pectore. Iuuat etiam periplomoticos & facit eis bonum anhelitum, & facit etiam ad fluxum ſanguinis melancholici.

Herba tertia Lunæ Chynoſtates dicitur. Succus eius purgat exacerbationes ſtomachi, thoracis & caſtoren.quia oſtendit ſe eſſe herbam Lunæ. Flos autem huius herbę purgat ſplenes magnos & curat ipſos, quia iſta creſcit & decreſcit ſicut Luna. Valet ad ophthalmiam, & facit acutum viſum, & valet cõtra ſanguinem oculorum. Si radicem eius tritam ponis ſuper oculum mirabiliter viſum clarificat, quia lumen oculorũ propinquatum myſticum ſubſtantiæ lunæ. Etiam confert malum ſtomachũ habentibus, qui non poſſunt cibum digerere, bibendo ſuccum eius: amplius valet habentibus ſcrophulas.

Herba quarta arnogloſſa dicitur. Radix huius herbæ valet contra dolorem

cap

capitis mirifice, quoniam opinatur eſſe domus Martis aries, quæ eſt caput totius mundi. Valet etiam contra malas conſuetudines teſticulorum, & vlcera putrida & ſordida, quia domus eſt Scorpio: quia pars eius retinet ſperma, id eſt, ſemen quod venit contra teſticulos. Valet etiam ſuccus eius dyſentericis, & hemopotoicis, & ad vitia hemorroidarum & ſtomachis dum quis eum biberit.

Herba quinta Mercurij dicitur Pentaphilon, à quibuſdam Pentadactylus, ab alijs ſepedeclinans, à quibuſdam Calipendalo. Radix huius herbæ ſanat plagas & duriciem, trita, & emplaſtrata. Amplius ſcrophulas diluit velociter, ſi ſuccus eius bibatur cum aqua. Sanat etiam farigos & paſsiones pectoris ſeu dolores ſi ſuccus eius bibatur. Soluit etiam dentium dolores, & ſi ſuccus eius ore teneatur, omnes oris curat paſsiones. Et ſi quis ſecum deferat, opus dat & auxilium. Amplius ſi quis vult à rege vel à principe petere aliquid, copiam dat eloquentię ſi ſecum eam habeat: & obtinebit

quod

quod voluerit, videlicet etiam in lithiaſi & diſuria ſuccus eius habitus.

Herba ſexta Iouis dicitur Acharon, à quibuſdam Iuſquiamus. Radix eius poſita ſuper bubones eos diſpergit, & obſeruat locum à phlegmone. Si quis eam portauerit antequàm ei paſsio ſuperueniat, nunquàm bubonem habebit. Confert etiam radix eius podagræ, dum ponitur trita ſuper locum patientis, & hæc quidem operatur virtute ſignorum habentium pedes, vel habentium aſpectum ſuper pedes: & ſuccus eius ſi bibatur cum melle cum mellicrato, cõfert doloribus hepatis, & omnibus eius paſsionibus, quoniam Iupiter tenet hepar. Similiter confert volentibus multum coire. Et eſt vtilis vt eam deferãt ſecum volentes diligi à mulieribus. Facit enim deferentes lætos & delectabiles.

Septima herba Veneris dicitur Piſteriona, quibuſdam Hyeroboram dicitur, id eſt herba columbaria & verbena. Radix huius herbæ poſita ſuper collum ſanat ſcrophulas & parocidas & bubones

colli

colli & ſtaphilion, id eſt, vrinę diſtillationem, & yſmon, ſi ponatur emplaſtrum; & eſt comparatum paſsionibus iſtius loci. Sanat etiam ſciſſuras & condilomata, id eſt, duricies quæ naſcuntur in ano & emorroidas. Si ſuccus eius cum melle in aqua cocta bibatur, ſubtiliat ea quæ ſunt in pulmone. Et facit bonum anhelitum, nam detinet pulmonem. Valet etiã multum in affrodiſia, id eſt coitu, quia ſuccus eius auget multum ſperma, cum quis vult coire addit ad deſiderium eius, & maior virtus ipſius herbæ eſt, quia ſi quis eam portauerit, eſt multum potens in coitu. Veruntamen non teneat aliquid aliud niſi iſtam herbam tantum. Si quis ponat eã in domo vel vinea vel in terris, abundanter habebit redditus. Amplius radix ipſius valet omnibus illis qui volunt plantare vineas vel arbores, & infantes portantes ipſam erunt bene diſciplinati, & amantes doctrinam, & erunt læti & gaudioſi. Confert etiam poſita in purgationibus, et repellit dæmones omnes.

Præd

Prædictas tamen herbas à 23. die Lunæ vſque ad 30. incipiendo collectionem ipſam leuare à Mercurio per totam horam dierum euellendo fac mentionem paſsionis vt rei, ſcilicet, nomina paſſionem vel rem propter quam ipſam colligis, & ipſam accipe herbam. Loca tamen ipſam ſuper frumentum, vel hordeum: & ea vtere ad opus tuum poſtea.

Explicit liber primus.

ALBERTI MAGNI, DE VIRTVTIBVS LApidum quorundam

LIBER SECVNDVS.

CVM iam dictum ſit de virtutibus herbarum quarundam, & de modo agendi, nuncin præſenti capitulo dicendum eſt de lapidibus quibuſdam, & eorum effectibus,& qualiter poſſunt accipi magna mirabilia opera.

Magnes	Corallus	Lipercol.
Obtarmius	Criſtallus	Vrices
Onyx	Chryſolitus	Lazuli
Feripendamus	Elotropia	Smaragdus
Silonites	Epiſtrites	Iris
Topazion	Calcedonius	Baleſia
Medo	Chelidonius	Galeriates
Mephytes.	Gagates	Draconites
Abaſton	Bena	Echites
Adamas	Iſthmios	Terpiſtretes.
Agathes	Cabices	Iacinthus
Alectorius	Criſolitus	Orires

Eſm

Eſmundus	Beratiden	Sapphyrus.
Amatiſtus	Nicomai	Saunus.
Berillus	Quiriti.	
Celonites	Rodianus.	

SI vis ſcire vtrum mulier tua ſit caſta, accipe lapidem qui Magnes vocatur. Eſt autem ferruginei coloris, & inuenitur in mari Indico, & aliquando in partibus Theotoniæ, in illa prouincia quæ Francia Orientalis vocatur. Suppone ergo lapidem hunc capiti mulieris, & ſi caſta eſt, ipſa maritum amplexabitur, ſi autem non, ſtatim cadet à lecto. Ad hoc autem ſi lapis iſte ponatur ſuper carbones in quatuor angulis domus. Dico tritus & ſuper carbones ſparſus dormientes fugient ædes & relinquent totum, & tunc poſſunt fures reſpicere totum quod volunt. Si vis fieri inuiſibilis, accipe lapidem qui dicitur Ophthalmius, & inuolue in folio lauri. Et dicitur lapis Ophthalmius cuius color non nominatur, nam multorum colorum: & eſt hic talis virtutis quòd viſus circunſtantium excæcat vel abortat. Conſtantius

tius autem pugno clauſo reddebatur per eum inuiſibilis.

Si vis excitare triſtitias, timores, & phantaſias terribiles atque lites, accipe lapidem qui vocatur Onyx, qui eſt nigri coloris, & inuenitur melius genus eis repletum albis venis, & venit de India in Arabiam: & ſi collo vel digito ſuſpendatur excitat ſtatim triſtitias in homine & terrores: & etiam in ſomno excitat phantaſias terribiles, & etiam lites, & hoc apud modernos eſt expertum.

Si vis comburere manus alicuius ſine igne adhuc & fugare areticam, accipe lapidem qui vocatur Feripendanus, qui eſt flaui coloris, qui ſi ſuſpendatur collo alicuius, curat areticam: & iterum ſi iſte lapis fortius ſtringatur, ſtatim adurit manum, & ideo leuiter & ſuauiter vult palpari.

Si vis accendere animum alicuius ad gaudia, & eius ingenium acuere, accipe lapidem qui Syllonites vocatur, & naſcitur in gremio teſtudinis Indicæ: & eſſe varium dicitur albo rubeo purpureóque

colore. Alij dicunt hunc eſſe viridem, & in Perſię partibus inueniri. Et dicunt etiã hunc creſcentem Luna creſcente, & econ uerſo, & addunt Philoſophi antiqui, quòd ſi guſtetur, confert præſentiam quorundam futurorum. Si ſub lingua ponatur præcipuè prima Luna vna hora tantum habet virtutem. Ideo autem Luna exiſtente decima habet hanc virtutem, in prima hora vel decima. Motus autem ordinis quòd cum eſt ſub lingua ſi cogitetur de aliquo negotio vtrum debeat fieri an non. Si fieri debet, cordi tenaciter infigitur, ita quòd auelli non poteſt: ſi autem non, cor ab ipſo reſilit. Fecerunt etiam Philoſophi quòd curat ptiſicos & debiles.

Si vis vt aqua buliens ſtatim exeat manu immiſſa, accipe lapidem qui Topaſion vocatur, à Topaſi inſula, vel quia auri ſimilitudinem portendit, & ſunt duę ſpecies. Vna eſt omnino ſimilis auro, & pretioſior eſt. Alia ſpecies eſt crocea magis tenſibilis coloris quàm ſit aurum, & hæc eſt vtilior. Expertum autem eſt in

noſt

noſtro tempore, quæ ſi in aqua buliente mittatur, defluere facit, quod ſtatim manu immiſſa extrahitur, & hoc fecit vnus de fratribus noſtris Pariſius. Valet etiam contra emothoicam & ſtimaticam vel lunaticam paſsionem.

Si vis excoriare cutim manuum tuarum vel alterius, accipe lapidem qui vocatur Medor à Medorum regione, & ſunt duæ ſpecies, niger & viridis. Dicitur ab antiquis Philoſophis & modernis, quòd ſi lapis qui niger eſt frangatur, & in aqua calida reſolutus fuerit, & aliquis manus ſuas lauerit, ſtatim excoriabuntur: & ſi quis ex ea biberit, perit vomendo ſtatim, omni cura remota & auxilio. Dicunt etiam Philoſophi quòd valet contra podagram, & oculorum cæcitatem, & quòd oculos læſos & debiles fouet.

Si vis vt aliquis non ſentiat dolorem, nec crucietur, accipe lapidem qui dicitur Mephytes à ciuitate quæ dicitur Mephis: & eſt hic lapis talis virtutis, vt dicit Aaron & Hermes, quòd ſi teratur & aqua miſceatur, & detur potari illi

qui deberet vti vel aliquos cruciatus pati, tantum inducit ille potus inſenſibilitatem, quòd non ſentiat patiens pœnam neque cruciatum.

Si vis ignem perpetuum inextinguibilem facere, accipe lapidem qui Abaſton dicitur, & eſt coloris ferri, & quampluri-mum in Arabia reperitur. Si enim lapis ille accendatur, nunquam poterit extingui, eo quòd habet naturam lanuginis, quæ pluma ſalamandris vocatur, cum modico humidi vnctuoſi pinguis, inſeparabilis eſt ab ipſo, & id fouet ignem accenſum in eo.

Si vis deuincere hoſtes, accipe lapidem qui nuncupatur Adamas, & eſt coloris fulgentis, duriſsimus ita quòd non poteſt frangi niſi ſanguine hirci, & naſcitur in Arabia vel Cypro. Et ſi ſiniſtro lateri alligetur, valet contra hoſtes, & inſaniam, & indomitas beſtias, & venenoſas, & feros homines, & contra iurgia & rixas, & contra venena & incurſus phantaſmatum, & quidam vocant eum Dyamantem.

Si

Si vis cuncta pericula euitare, & vincere cuncta terrena, & habere vires cordis, accipe lapidem qui Agates dicitur. Et eſt niger habens venas albas. Eſt alius eiuſdem ſpeciei ſimilis colori albo. Et tertium naſcitur in certa inſula habens venas nigras. Et id facit vincere pericula, & confert vires cordibus, & facit hominem potentem, placentem, iucundum, acceptabilem, & iuuat contra omnia aduerſa.

Si vis impetrare aliquid ab aliquo, accipe lapidem qui Allectorius dicitur, & eſt lapis gallinacei vel galli, & eſt albus vt Cryſtallus, & extrahitur de ventriculo galli vel gallinacei, poſtquam fuerit caſtratus vltra annum quartum. Et vt quidam dicunt poſt annum extrahitur de gallo decrepito. Et ad quantitatem fabæ extat, ventrem gratum reddit & conſtantem: & ſub lingua acceptum, ſitim extinguit: & hoc vltimum tempore noſtro expertum eſt, & ſubtiliter percepi.

Si vis deuincere beſtias, & omnia ſomnia interpretari, & de futuris prophe-

tizare, accipe lapidem qui Eſmundus dicitur vel Aſmadus, varij coloris eſt: omne venenum extinguit, & facit vincere aduerſarios, & prophetizationem dat, interpretationem omnium ſomniorum & ænigmata intelligere facit.

Si vis habere bonum intellectum ſenſibilis, & non poſſe fieri ebrius, accipe lapidem qui Amethiſtus dicitur, & eſt purpurei coloris, & melior naſcitur in India, & valet contra ebrietatem, & bonum in ſcibilibus confert intellectum.

Si vis deuincere hoſtes, & fugere lites, accipe lapidem qui vocatur Berillus, eſt pallidi coloris, lucis tranſparentis, vt lymphæ. Fer tecum & vinces omnes lites, & hoſtes fugabis, reddétque inimicum mitem. In moribus efficacem reddit poteſtatem, ſicut dicit Aaron, etiam dat bonum intellectum in ſcibilibus.

Si vis diuinare de futuris, accipe lapidem qui vocatur Celonytes, & eſt purpurei variíque coloris, & inuenitur in corpore teſtudinis. Si quis autem hunc lapidem ſub lingua geſtauerit, diuinabit

&

& prædicet futura. Veruntamen non habet virtutem niſi lucens prima cum fuerit accenſa, & creſcens monoytes in vltima deſcendente. Sic vult Aaron de virtutibus lapidum & herbarum.

Si vis pacificare tempeſtates & flumina pertranſire. Accipe lapidem qui vocatur Corallus, & eſt rubeus, aliúſque albus. Et expertum eſt quòd ſtatim reſtringit ſanguinem, & portantis pellit ſtultitiam, & perhibet ſapientiam, & hoc à quibuſdam tempore noſtro expertum eſt, & valet contra tempeſtates, & pericula fluuiorum.

Si vis accendere ignem. Accipe cryſtallum, & pone ſub iuxta circulum ſolis, id eſt, contra ſolem, & appone iuxta aliquid combuſtile & ſtatim lucente ſole calido eliciet ignem, & ſi cum melle potatur lac dabit.

Si vis acquirere ſapientiam, & fugere ſtultitiam. Accipe lapidem qui vocatur Chryſolithus, & eſt lucidæ viriditatis: poſitus in auro, pellit ſtultitiam & ſapientiam confert.

Si vis vt ſol appareat ſanguineus. Accipe lapidem qui Elitropia dicitur, & eſt viridis ſimilis quaſi Smaragdo, & eſt reſperſus ſanguineis guttis. Hanc Elitropiam appellant nigromantici proprio nomine gemma Babylonicum, quòd ſi vnguatur ſucco herbæ eiuſdem nominis, & in vas plenum aqua mittatur, facit videri ſolem ſanguineum, ſicut ſi videretur eclipſis. Cuius cauſa eſt, quòd totam aquam ebullire facit in nebulam, quæ inſpiſſando aërem impedit ſolem, inde, niſi quia rubeum in ſpiſſo colore poſt modicum recedit illa nebula rórando quaſi per guttas pluuiæ. Oportet autem ad hoc vt hoc fiat quòd ſit quoddam carmen ſacrum cum quibuſdã characteribus, & ſicut accepi principes ſi diuinando quædam prædicant, propter quod templorum pontifices iſto lapide maximè vtebantur in feſtis idolorum. Etiam geſtatum hoc reddit hominem bonæ famæ, & incolumem, & longæ vitæ. Dicitur autem à philoſophis antiquis quòd vnctus herba ſui nominis, vt

præd

prædiximus, pollet virtute & inueniuntur plures in Aethiopia, Cypro & India.

Si vis refrigerare aquam bullientem quæ ſtat ſuper ignem. Accipe lapidem qui Epiſtretes dicitur, qui in aqua oppoſitus oculo ſolis radios ſolis igneos emittit: & dicitur ab antiquis Philoſophis & à modernis, quòd ſi ponatur in aqua bulliente, ſtatim ceſſabit ebullitio: & poſt modicum refrigeſcet, & eſt lapis rutilans & rubicundus.

Si vis fugere illuſiones omnéſq; phantaſias, & omnes cauſas vincere. Accipe lapidem qui Calcedonius dicitur, & eſt pallidus, fuſcus & aliquantulum obſcurus. Si hic perforatur, & cum virtute lapidis qui Sinerip dicitur collo ſuſpendatur, valet contra omnes phãtaſticas illuſiones. Et facit vincere omnes cauſas contra aduerſarios vtriuſque corporis conſeruat, & hoc vltimum expertum eſt moderno tempore.

Si vis eſſe gratus & placens. Accipe lapidem qui Chelidonius dicitur. Et eſt niger & rufus, & de ventre hirundinum

extrahitur. Rufus inuolutus panno lineo vel corio vituli ſub ſiniſtra aſcella portatus valet contra inſaniam & antiquos morbos & languores , contra litargiricam paſsionem & contra epidimiam. Euax refert quod iſte lapis hominem facit facundum & gratum , & placentem eum reddit. Niger autem valet contra feras, & iras , & ad finem incepti perducit negotij. Et ſi inuoluitur in foliis chelidoniæ dicitur offuſcare viſum , & debent extrahi menſe Auguſti, & frequenter duo in vna hirundine inueniuntur lapides.

Si vis eſſe victorioſus contra aduerſarios. Accipe lapidē qui dicitur Gagates, & eſt diuerſi coloris , & dicunt antiqui philoſophi fore expertum in Alcide principe, qui quādiu eum portauit ſemper habuit victoriam , & eſt lapis diuerſi coloris ſicut pellis capreolæ.

Si vis præſcire futurum aliquod. Accipe lapidem qui vocatur Bena, qui eſt ſicut dens à beſtia, & pone ſub lingua tua, & ſicut Aaron & antiqui philoſophi dicunt

cunt, quandiu ſic tenueris ſemper diuinando prædices futura, nec aliquo modo errabis diuinando.

Si vis vt fiat veſtis incombuſtibilis. Accipe lapidem qui Hiſtmos appellatur, qui vt dicit Iſidorus ſimilis eſt croco, & in partibus Hiſpaniæ iuuenitur, & iſte lapis flabilis eſt propter ventoſitatem in ipſo rarefactam iuxta Gades Herculis, & ſi de eo fiat veſtis, nullo modo poteſt vri, ſed de igne nitet. Et huius ſpeciei dicunt quidam Carbunculum album.

Si vis gratiam habere & honorem. Accipe lapidem qui Tabrices vocatur, & eſt ſimilis cryſtallo. De hoc referunt antiqui Philophi, vt Euax & Aarō, quòd eloquentiā ac gratiam præſtat & honorem, & cum hoc dicitur quòd curat omnem hydropiſim.

Si vis fugare phātaſmata & ſtultitiam. Accipe lapidem qui vocatur chryſolitus, & eſt idem in virtute cum aretico, vt dicit Aaron & Euax in lib. de naturis herbarum & lapidum. In auro poſitus & geſtatus fugat ſtultitiam, & phantaſmata

expell

expellit. Sapientiam conferre perhibetur, valet contra timorem.

Si vis indicare opiniones & cogitationes aliorum. Accipe lapidem qui vocatur Geratides, & eſt nigri coloris, & teneatur in ore. Facit etiam geſtantem hilarem & gratioſum apud omnes.

Si vis habere victoriam & amicitiam. Accipe lapidem qui vocatur Nichomar, & eſt idem quod Alabaſtrum, & eſt de genere marmorum, & eſt albus nitens. Et de hoc fiunt vnguenta ad ſepulchra mortuorum.

Si vis vt homo dormiendo tibi dicat quæ facit. Accipe lapidem qui vocatur Quirim, inuenitur lapis iſte in nido vpupæ, & eſt lapis proditorum.

Si volueris aliquid ab aliquo impetrare. Accipe tecum lapidem qui vocatur Radianus, & eſt niger tranſlucens, qui cum caput gallorum datur comedere formicis, inuenitur poſt tempora multa in capite galli, & eſt idem quod lapis tonatides.

Si vis facere quòd canes neque venatores

natores poſſunt nocere alicui animali quod venatur. Pone coram ipſis lapidem qui vocatur Iuperius, & ſtatim id ad lapidem curret. Hic enim lapis inuenitur in Lybia, & omnes beſtiæ currunt ad iſtum lapidem tanquam ad ſuum defenſorem. Prohibet enim ne canes vel venatores noceant eis.

Si vis comburere manus alicuius ſine igne. Accipe lapidem qui vocatur Vnices, quem prius diximus principem apij, quod eſt ignis, & eſt vt ignis. Hunc lapidem ſi quis ſtringit fortiter, ſtatim adurit manum velut comburatur igne materiali, quod eſt mirabile.

Si vis curare melancholiam vel quartanam in aliquo. Accipe lapidem qui dicitur lapis lazuli, ſimilatur enim calori cœleſti, & ſunt intus corpuſcula aurea, & eſt certum & expertum, quòd curat melancholiam & quartanam.

Si vis acuere alicuius ingenium, vel opes augere ſuas, & etiam futura prædicere. Accipe lapidem qui ſmaragdus dicitur, & eſt mundiſsimus translucens &

plan

planus vel flauus eſt melior, & aufertur de nidis grifonum, & confortat & conſeruat. Et geſtatus facit hominem bene intelligere, & memoriam bonam confert. Auget opes deferentis. Et ſi quis ſub lingua ſua eum tenuerit, ſtatim prophetizabit.

Si vis facere Irim apparere. Accipe lapidem qui vocatur Iris, & eſt albus ad modum cryſtalli, quadratus ſeu cornua habens, ſi iſte lapis ponátur in radio ſolis, ſtatim reflectẽdo facit apparere irim in pariete vel muro, & inueniuntur plures in Sicilia, & in Aethiopia.

Si vis lapidem vnum qui nunquam caleſiat. Accipe lapidem qui dicitur Gallaſia: & eſt habens grandinis figuram & colorem & duriciem habet adamantis. Si lapis iſte in igne ponitur fortiſsimo, nunquam calefiet, & eſt cauſa quia habet poros ita conſtrictos, quia calor ingredi non poteſt corpus lapidis. Dicit etiam Aaron & Euax quòd lapis geſtatus mitigat iram, luxuriam & cæteras calidas paſsiones.

Si

Si vis ſcire vtrum vxor iaceat cum aliquo alio à marito. Accipe Galerites lapidem ſic appellatum, qui eſt idem cum catabre, & inuenitur in Lybia & Britannia, & eſt duplicis coloris, ſcilicet nigri & crocei, & inuenitur glaucus tendens ad palliditatem. Curat hydropiſim, & fluentes ventris confirmat. Et dicit Auicenna, quòd ſi iſte lapis teratur & lauetur ſiue lauãdus detur alicui mulieri, ſi virgo non ſit, ſtatim vrinabit, ſi virgo eſt, non.

Si vis hoſtes ac inimicos deuincere. Accipe lapidem qui dicitur Draconites, à capite draconis. Et ſi de viuo lapis extrahatur, valet contra omnia venena. Et ferens eum in ſiniſtro brachio omnes hoſtes deuincet.

Si vis amorem generare inter aliquos duos. Accipe lapidem qui Echites dicitur, & à quibuſdam dicitur Aquileus, quia aquilæ in nidis ſuis collocant, purpurei coloris eſt, & inuenitur iuxta littora Oceani, & aliquando in Perſia, & in ſe ſemper continet alium lapidem qui in ipſo ſonat, quando mouetur.

Fert

Fertur ab antiquis philoſophis quòd hic lapis ſiniſtro brachio ſuſpenſus conciliat amorem inter virum & vxorem. Confert prægnantibus, abortum impedit, periculum perterritionis mitigat, & caducis dicitur valere. Et ſicut dicunt Chaldæi ſi in cibo ſit venenum, & lapis prædictus ponatur in eo, prohibet ne poſsit deglutiri cibus ille, & ſi ſubtrahatur, ſtatim deglutitur. Et hoc vltimum à quodam fratrum noſtrorum ſenſibiliter examinari vidi.

Si vis reddere hominem tutum. Accipe lapidem qui Terpiſtrites nuncupatur, in mari generatur, rutilans eſt & rubicundus. Et dicitur in libro Alchorat, quòd ſi ante cor geſtatur hominem reddit tutum, & omnes compeſcit ſeditiones. Dicitur etiam compeſcere locuſtas, volucres, nebulas, grandines, ac tempeſtatem à fructibus terræ. Et eſt expertum à modernis Philoſophis & à quibuſdam fratrum noſtrorum, quòd oppoſitus radio ſolis radios igneos emittit. Item quod ſi lapis iſte in aquam bullientem

ponat

ponatur, ſtatim ceſſabit bulitio, & poſt modicum refrigeſcet.

Si vis vt peregrini pergant tuti. Accipe lapidem qui hiacintus vocatur, multorum eſt colorum. Viridis autem eſt melior, & habet venas rubeas, & vult in argento collocari, & in lecturis quibuſdam dicitur quòd eius ſunt duo genera, aquaticus & ſaphyrinus. Aquaticus flauus eſt albeſcens. Saphyrinus autem flauus perlucens valde, nihil habens aquoſitatis, & hic eſt melior, & de hoc ſcribitur in lecturis philoſophorum quòd digito vel collo geſtatus reddit peregrinos tutos & gratos hoſpitibus. Et ſomnum prouocat propter ſuam frigiditatem, & hoc proprie habet ſaphyrinus.

Si vis ſeruari à diuerſis caſibus & peſtiferis morſibus. Accipe lapidem qui Orihthes vocatur, cuius tres ſunt ſpecies, vna nigra, alia viridis, tertia cuius altera pars eſt aſpera, altera plana, & color eius quaſi ferri lamina eſt, ſed viridis habet maculas albas. Hic lapis

geſtatus præſeruat à diuerſis caſibus & periculis mortis.

Si vis conciliari pacem. Accipe lapidem qui vocatur Saphyrus, qui venit ab Oriente in Indiam, & flauus eſt melior, qui non eſt tam lucidus, pacem creat & concordiam, purum & deuotũ ad deum animum efficit, animum confirmat in bonis, & hominem refrigeſcere facit interiore ardore.

Si vis curare virginem. Accipe lapidem qui Saunus vocatur à Sauna inſula, mentem deferentis conſolidat, alligatus manui parturientis, impedit partum, & ipſum continet in ventre. Idcirco prohibetur in re tali, ne lapis iſte mulierem tangat.

In libro numeraliũ in Aaron & Euax multa ſimilia & alia inuenies. Modus autem agendi in his in hoc conſiſtit vt pro effectu bono deferens ſit mundus ab omni corporis pollutione.

Videtur dicere Iſidorus Lycamam habere in capite, lapidem nobiliſſimæ virtutis, & eſt albi coloris, quémque tritum dederit bibere ſtrangulioſis, perfectè ſoluit vrinam, & breuiter ſanat. Item ſoluit quartanam. Item tollit albuginem oculorum. Item ſi mulier prægnans eum portauerit ſuper ſe, non amittet fœtum. Item valet ptiſicis caro ipſarum cocta & comeſta. Item puluis ipſarum vſtarum cum corticibus confert ficubus, & cum aliquibus granis piperis, ſcilicet ficubus & condilomatibus, quæ naſcuntur in ano. Similiter ipſæ crudæ cum corticibus piſtatæ, rumpunt apoſtemata matura.

Libri de virtut. Lap. Finis.

ALBERTI MAGNI DE VIRTVTIBVS Animalium quorundam.

LIBER TERTIVS.

CVM ſuperius dictum ſit de quibuſdam effectibus cauſatis virtute lapidum quorundam, & de eorum mirabili efficacia ſiue operatione. Nunc dicendum eſt in iſto capitulo de quibuſdam effectibus cauſatis à quibuſdam animalibus.

Aquila	Experiolus	Pellicanus
Caſſo	Leo	Coruus
Buco	Foca	Miluus
Hircus	Anguilla	Turtur
Camelus	Muſtela	Talpa
Lepus	Vappa	Merula.

Aquila auis ſatis nota eſt, à Chaldęis Vorax dicitur, & à Græcis Rimbicus. Refert Aaron & Euax quòd mirabilem habet naturam ſiue virtutem, quia ſi eius cerebrum pulueriſetur, & cum ſucco ci-

cutæ

cutæ miſceatur, ex hoc comedentes, ſtatim ſe capiant per capillos, nec ſe dimittent donec acceptum portauerit. Huius autem effectus ratio eſt, quia cerebrum illud calidiſsimum eſt, ita quod generat virtutem phantaſticam obturando meatus per fumum.

Caſſo eſt animal ſatis notum, à Chaldæis vocatur rapa, à Græcis verò Orgalo dicitur. De hoc dicit Aaron, quòd ſi pedes eius ab aliquo ferantur, nunquam vexabitur, ſed ſemper progredi appetet. Itē geſtans pedes eius, ſemper vincet, & ab inimicis ſuis timebitur: & dicit quòd dexter eius oculus in corio lupi inuolutus, reddit hominem placentem, & gratioſum, & benignum: & ſi ex prædictis rebus fit cibus vel puluis, in cibo alicui datus, multum diligetur ab eo. Hoc autem vltimum tempore noſtro expertum eſt: & ſi prædicta confectio ponatur in fimo fiunt vermes venenoſi de quibus ſi aliquis comederit, ſtatim dormiet, & non poterit excitari, donec ſuffumigetur ariſtolochia, & maſtice.

Bubo auis eſt ſatis nota, & à Chaldæis magis dicitur, & quæ à Græcis Hyſſopus. Huius auis mirabiles ſunt virtutes. Si enim cor eius cum dextro pede eius ſuper dormientem ponatur, ſtatim tibi dicet quicquid fecerit, & quicquid ab eo interrogaueris, & hoc à noſtris fratribus expertũ eſt moderno tempore: & ſi hoc iterum ſibi ponat quis ſub axilla, nullus canis ei latrabit, ſed obmuteſcet. & ſi cõiunctio prædictorum cum anima ſua ſuſpendatur ad arborem, aues congregabuntur ad arborem.

Hircus eſt beſtia ſatis nota, à Chaldæis Erbichi, à Græcis Maſai appellatur. Si ſanguis eius accipiatur tepidus cum aceto & fœnationis ſucco, & ſimul cum vitro bulliat, reddit vitrũ molle ad modum paſtæ, poteritque proiici contra murum vel parietem, nec frangetur, & ſi prædictum compoſitum in vaſe ponatur, & de hoc vngantur facies, res mirabiles & horribiles apparebunt, & videbitur ei quòd debeat mori, & ſi prædictus ignis ponatur, & ibi ſit aliquis

cad

caducus appoſito lapide Magnete, ſtatim cadet ad terram ſicut mortuus, & ſi ei detur aqua anguillarũ ad potandum, ſtatim curabitur.

Camelus eſt animal ſatis notũ, à Chaldæis enim Cyboi, à Græcis Iphim vocatur. Si eius ſanguis ſuper caput ponatur in pelle ſtellionis, ſtellis lucentibus, videbitur quòd ille ſit Gigas, & quòd eius caput ſit in cœlo. Et hoc dicitur in libro Alcorath ab Hermete. Et ſimiliter ſi ex hoc aliquis comederit, ſtatim exibit de ſenſu. Et ſi lucerna eius ſanguine vncta accendatur, videbitur quòd omnes homines circunſtantes habent caput cameli, dum tamen non ſit lumen extrinſecum alterius candelæ.

Lepus eſt animal ſatis notum, à Chaldæis Veterellum, à Græcis verò Onoloſam nuncupatur. Huius virtus mirabilis refertur. Dicit enim Euax & Aaron, quòd pedes eius iuncti cum lapide alias capite merulæ, mouent hominem ad audaciam, ita quod non timet mortẽ. Et ſi ſiniſtro brachio alligatur, perget quo

voluerit, & tutus redibit abſque periculo. Et ſi cani detur ad comedendũ cum corde Muſtelæ, de cætero non vociferabit, etiam ſi interficeretur.

Eperiolus eſt animal ſatis notum. Vnguis ſi comburatur & conſolidetur, & detur in cibo alicui equo, non comedet per triduum, & ſi prædictum ponatur cum aliquantulo terebentinæ erit lucidum, & ſecundo fiet quaſi nubes & ſanguis, ſi proiiciatur in aquã aliquantulum, fiet tonitruum horribile.

Leo eſt animal ſatis notum, à Chaldæis Aalamus vocatur, à Græcis Beruth. Si ex eius pelle fiant corrigiæ, præcinctus ex illis non timebit hoſtes, & ſi de eius carnibus quis comederit, & de eius aqua biberit per tres dies, curabitur à febre quartana, & ſi de eius oculis ſub axilla ponatur. vel portetur, omnes beſtiæ inclinato capite verſus ima terga fugam dabunt.

Foca eſt piſcis ſatis notus, à Chaldęis Daulaubur, à Græcis labor dicitur, hic piſcis eſt diuerſæ naturæ. Si enim lingua

eius

eius accipiatur, & cũ aliquantulo de corde eius in aqua ponatur, pro certo congregabũtur ibi piſces, & ſi ſub axilla portaueris, nullus in iudicio contra te victoriam habere poterit, iudicem benignum & ſuauem habebis.

Anguilla eſt piſcis ſatis notus. Huius autem (prout vult Euax & Aaron) mirabiles ſunt virtutes. Si enim moriatur defectu aquæ corpore integro remanente, & accipiatur acetum forte, & miſceatur ſanguini vulturis, & ponatur ſub fimo in aliquo loco omnes quotquot fuerint, recuperabunt vitam ſicut prius habuerunt. Et ſi vermis eius anguillæ extrahatur, & in prædicta confectione ponatur per menſem vnum, vermis mutabitur in anguillã nigerrimam, de qua ſi quis comederit, morietur.

Muſtela eſt animal ſatis notum. Si cor huius animalis comedatur adhuc eo palpitante, facit ſcire futura, & ſi de corde cum oculis, & lingua canis aliquis comedat, ſtatim amittet vocem.

Vpupa eſt auis ſatis nota, à Chaldæis

Bori dicta, à Græcis Iſon. Oculi eius geſtati faciunt hominem groſſum, & ſi oculi eius ferantur coram pectore, omnes eius inimici pacificabuntur. & ſi caput eius in burſa tua habueris, nō poteris decipi ab aliquo mercatore, hoc autem expertum eſt à fratribus noſtris hodie.

Pellicanus eſt auis ſatis nota, à Chaldæis Voltri dicitur, à Græcis Iphylati. Huius virtus mirabilis eſt. Si eius pulli interficiantur, dumtamen eorū cor non frangatur, & de eius ſanguine accipiatur, & tepidus in ore pullorum ponatur, ſtatim ſumunt vitam ſicut prius. Si ſuſpendatur ad collum alicuius auis, ſemper volabit donec cadat mortua, & dexter eius pes ſub calido poſt tres menſes ex humore & calore quem auis habet, generabitur viua & mouebit ſe, & hoc teſtatur Hermes in libro Alcorath, & Plinius.

Coruus eſt auis ſatis nota, & eſt eius virtus mirabilis, vt recitat Euax & Aaron. Si enim eius oua coquantur, & iterum

iterum in nido ponantur, ſtatim coruus procedit ad mare rubrum in quadam inſula, vbi eſt Aldoricus vel Alodrius ſepultus, & affert lapidem quo tangit oua ſua, & ſtatim fiunt cruda ſicut prius erant. Mirabile eſt oua cocta ſuſcitare. Si autem lapis iſte ſupponatur in anulo ſupponendo ſibi ſolium lauri, & tangatur vinctus catenis, vel ianua clauſa, ſtatim ſoluetur vinctus, & aperietur ianua. Et ſi lapis iſte ponatur in ore, dat intellectum omnium auium. Vnus autem lapis eſt Indicus, quia in India reperitur, ſecundum ſapientes quoſdam, & aliquando in mari rubro, varij coloris eſt, & facit omnes iras obliuiſci, ſicut ſuprà diximus. Miluus eſt auis ſatis nota, à Chaldæis Byſicus, à Græcis Melos dicitur, ſi caput eius accipiatur, & feratur ante pectus, dat amorē & gratiam omnium hominū & mulierum, ſi ſuſpendatur ad collum gallinæ, nunquam ceſſabit decurrere donec deponat illud, & ſi ex eius ſanguine inungatur criſta galli, decætero nō cātabit, in genibus eius inuenitur

uenitur quidam lapis, ſi inſpiciatur ſubtiliter, qui ſi ponatur in cibo duorum inimicorum, fient amici, & erit optima pax inter eos.

Turtur eſt auis ſatis nota, & à Chaldæis dicitur Mulona, Gręcis pilax. Si cor huius auis feratur in corio lupi, nunquàm de cætero habebit ferens appetitum luxuriandi, & ſi cor eius comburatur, & ſupra oua alicuius auis ponatur, nunquã de cætero ex eis poterit generari fœtus. Et ſi pedes eius ſuſpendantur ad arborẽ, de cætero non fructificabit, & ſi eius ſanguine cum aqua talpæ decoctæ vnguatur locus piloſus, & equus cadent nigri capilli.

Talpa eſt animal ſatis notum, huius animalis virtus mirabilis eſt, vt refertur à Philoſophis. Si pes eius inuoluatur in folio lauri, & ponatur in ore equi, ipſe fugiet præ timore, & ſi in nido alicuius auis ponatur, nunquàm ex ouis illis exibit fœtus, & ſi talpas fugere volueris, pone eam in olla, & ſulphur viuum accenſum, & ibi conuenient omnes

aliæ

aliæ talpæ, & aqua decoctionis ipſius dealbat equum nigrum.

Merula eſt auis ſatis nota, & eſt eius virtus mirabilis, quia ſi pennæ alæ dextrę eius ſuſpendantur in medio domus cum filo rubeo, quod nunquàm fuerit in vſu, nullus poterit dormire in illa domo donec deponatur. Et ſi cor eius ponatur ſub capite dormientis, & ab eo quęratur, omnia dicet quæ fecerit alta voce: & iterum ſi in aqua putei ponatur cum ſanguine vpupæ, & cũ eo miſceatur, poſtea vnguantur inde tempora alicuius, ſtatim infirmatur vſque ad mortem. Modus agendi omnium prædictorum, vt effectus bonus ſit & vtilis eſt quòd fiat ſub planeta beneuolo, vt Ioue & Venere. Et in malo effectu ſub planeta maleuolo, vt Saturno & Marte. Et hoc eſt ſcilicet diebus eorum, & horis ſuis. Si quis autem hæc rectè fecerit, proculdubiò veritatem, & vtilitatem, & maximam efficaciam inuenit in prædictis, ſicut ſæpius vnà cum noſtris fratribus temporibus noſtris ſum expertus & vidi.

Conſideret igitur hic qui prędictorum copiam inuenerit, poſsidere vel dominium, efficaciam & virtutem, vtrum ſe habeant in effectu bono ſeu ſui contrario, quòd bona ſub beneuolo planeta experiantur, & mala ſub maleuolo, & inueniet quod dictum eſt. Nam ſi in ſuis contrarijs fierent vt bonus effectus in ſigno maleuolo, vel econtrà impediretur virtus & effectus eius propter ſuum contrarium, & ſic bona & vera vilipenderunt. Videmus enim quàm plurimos falli in certis ac veris, qui ſi ſignorum vel temporum qualitates agnoſcerent & cuſtodirent in ſupradictis voluntatem conſequerentur & effectum.

Expliciunt ſecreta aliqua Alberti Magni de Colonia, ſuper naturis, virtutibus, & efficacia Herbarum, Lapidum, & Animalium quorundam.

Vide

VIdetur dicere Iſidorus, quòd cinis ranæ magnæ ſuper ſe portatus, à zona valde retinet fluxum menſtruorum, & in probatione, ſi ligetur ad collum gallinæ, non exibit ſanguis ex ea, vel ex alio animali. Item diſtemperatus cum aqua, ex eo vnguantur, non amplius naſcentur inde pili.

SI quis cor canis in ſiniſtra parte portauerit, omnes canes obmuteſcent.

Si quis oculum dextrum lupi ligauetit in manica dextra, homines neque canes ei nocere poſſunt.

Et vt omnia quæ ſuperius dicta ſunt, & etiam dicentur inferius, qui aſtrorum peritiã non habent, ad effectum ſui deſiderij facilius poſſunt accommodare. Primo notabis quòd hora ſumitur dupliciter, videlicet æqualis & inæqualis. Hora æqualis eſt hora horologij, quæ ſemper æqualis exiſtit. Inęqualis autem conſideratur ſecundũ quod dies maiorantur vel minorãtur, nam ſemper aſtrologi cõſiderant tempus quo ſol ſtat ſuper horizon-

ta

ta ſuum, & illud vocant diem vel arcum diurnum, & vice verſa noctem. Id autem tempus quod diem appellant, in partes diuidunt duodecim æquales quæ ſunt horę eiuſcemodi diei, & quicquid de die dicitur, de nocte oppoſito modo intelligas. Et vt clarius percipias, ponamus quod Sol emergat horizonta, hora octaua horologij habemus vſquæ ad occaſum 17. horas horologij, quas multiplicemus per 60. prout 60. ſunt minuta cuiuſque horæ horologij, & habebimus noningenta ſexaginta minuta, quæ diuidamus per 12. prout 12. ſunt horæ diei, applicando cuilibet horæ ſuam portionem, & habebimus 80. minuta hora qualibet: ergo hora talis diei habebit 80. minuta, quæ capient horam vnam, & vnum tertium horæ horologij. Et toto illo tempore conſiderabitur dominium planetæ illius horæ, quemadmodum infra ſcripta tabula demonſtrabit. Quælibet autem horà ſuæ noctis non habebit niſi 40. minuta. Quod ſic de reliquis ſuo modo intelligas, ſecundum videlicet

ſolis

ſolis ortum ſuper terram, quia non ea hora quæ media eſt inter noctem & diem dies dicitur, ſed dies propriè intelligitur cum ſol videri poteſt. Cum ergo volens cuiuſque planetæ dominium conſiderare, nam vnaquaque hora quilibet planeta ſuum habet dominium, horas ipſas ſupraſcripto modo conſiderabis, & ſic poteris ad finem propoſiti peruenire. Conſideratur etiam diei initium à prima hora præcedentis diei poſt meridiem, ſic diuidatur dies dominicus in duas partes æquales, & ſic duodecim horarum, diuide in duas, erit ergo 18. dimidium diei, & prima hora ſequens erit initium diei Lunæ.

DE Aſtris & Planetis rerum ſcias quòd dies dominicus habet aſtrum ſuum ſub Sole.

Dies Lunæ habet aſtrum ſuum ſub Luna.

Dies Martis habet aſtrum ſuum ſub Marte.

Dies Mercurij habet aſtrum ſuum ſub Mercurio.

Dies Iouis habet aſtrum ſuum ſub Ioue.

Dies Veneris habet aſtrum ſuum ſub Venere.

Dies Sabbathi habet aſtrum ſuum ſub Saturno.

NOta quod omnis actus fieri debet ſub ſuo planeta. Et melius eſt, ſi in proprio die illius planetæ,& in ipſius hora propria fiat, & verbi gratia,

Sub Saturno, vita, ædificium, doctrina, mutatio.

Sub Ioue,honor,optatum,diuitiæ,indumentum.

Sub Marte bellum, carcer, matrimonium,inimicus.

Sub Sole, ſpes, lucrum, fortuna, hæres.

Sub Venere, amicus,vel ſocietas,via, amica,peregrinus.

Sub Mercurio,ergôn amiſsio, debitũ, timor.

Sub Luna, palatium, ſomnum,mercatum, furtum.

DE

DE HORIS DIERVM & noctium.

ET primò de horis diei dominicæ hora eius 1. Sol, 2. Venus, 3. Mercurius, 4. Luna, 5. Saturnus, 6. Iupiter, 7. Mars, 8. Sol, 9. Venus, 10. Mercurius, 11. Luna. 12. Saturnus.

Noctis vero prima eius hora Iupiter, 2. Mars, 3. Sol, 4. Venus, 5. Mercurius, 6. Luna, 7. Saturnus, 8. Iupiter, 9. Mars, 10. Sol, 11. Venus, 12. Mercurius.

Diei Lunæ prima eius hora Luna, 2. Saturnus, 3. Iupiter, 4. Mars, 5. Sol, 6. Venus, 7. Mercurius, 8. Luna, 9. Saturnus, 10. Iupiter, 11. Mars, 12. Sol.

Noctis verò prima eius hora Venus, 2. Mercurius, 3. Luna, 4. Saturnus, 5. Iupiter, 6. Mars, 7. Sol, 8. Venus, 9. Mercurius, 10. Luna, 11. Saturnus, 12. Iupiter.

Diei Martis prima eius hora Mars, 2. Sol, 3. Venus, 4. Mercurius, 5. Luna, 6. Saturnus, 7. Iupiter, 8. Mars, 9. Sol, 10. Venus, 11. Mercurius, 12. Luna.

Noctis verò diei Martis prima eius hora Saturnus, 2. Iupiter, 3. Mars, 4. Sol, 5 Venus, 6. Mercurius, 7. Luna, 8. Saturnus, 9. Iupiter, 10. Mars, 11. Sol, 12. Venus.

Diei Mercurij prima eius hora Mercur. 2. Luna, 3. Saturnus, 4. Iupiter, 5. Mars, 6. Sol, 7. Venus, 8. Mercurius, 9. Luna, 10. Saturnus, 11. Iupiter, 12. Mars.

Noctis verò Mercurij 1. eius hora Sol, 2. Venus, 3. Mercur. 4. Luna, 5. Saturnus, 6. Iupiter, 7. Mars, 8. Sol. 9, Venus, 10. Mercurius, 11. Luna, 12. Saturnus.

Dies Iouis 1. eius hora Iupiter, 2. Mars, 3. Sol, 4. Venus, 5. Mercurius, 6. Luna, 7. Saturnus, 8. Iupiter, 9. Mars, 10. Sol, 11. Venus, 12. Mercurius.

Noctis verò Iouis prima eius hora Luna, 2. Saturnus, 3. Iupiter, 4. Mars, 5. Sol, 6. Venus, 7. Mercurius, 8. Luna, 9. Saturnus, 10. Iupiter, 11. Mars, 12. Sol.

Dies Veneris prima eius hora Venus, 2. Mercurius, 3. Luna, 4. Saturnus, 5. Iupiter, 6. Mars, 7. Sol, 8. Venus, 9. Mercurius, 10. Luna, 11. Saturnus, 12. Iupiter.

Noct

Noctis verò Veneris prima eius hora Mars, ſecunda Sol, tertia Venus, quarta Mercurius, quinta Luna, ſexta Saturnus, ſeptima Iupiter, octaua Mars, nona Sol, decima Venus, vndecima Mercurius, duodecima Luna.

Dies ſabbati prima eius hora Saturnus, ſecunda Iupiter, tertia Mars, quarta Sol, quinta Venus, ſexta Mercurius, ſeptima Luna, octaua Saturnus, nona Iupiter, decima Mars, vndecima Sol, duodecima Venus.

Noctis verò ſabbati prima eius hora Mercurius, ſecũda Luna, tertia Saturnus, quarta Iupiter, quinta Mars, ſexta Sol, ſeptima Venus, octaua Mercurius, nona Luna, decima Saturnus, vndecima Iupiter, duodecima Mars. Et nota quòd Iupiter & Venus boni ſunt. Saturnus & Mars mali. Sol verò & Luna mediocres. Mercurius autem cum bonis bonus, & cum malis malus.

FINIS.

EIVSDEM ALBERTI MAGNI DE MIRA-bilibus Mundi,

LIBER VNVS.

POſtquàm ſciuimus quòd opus ſapientis eſt facere ceſſare mirabilia rerum quæ apparent in conſpectu hominum, quanuis varia, quanuis diuerſa & plurimum admiranda, non ceſſauimus inquirere ſcripta autorum, donec ſufficienter appareret magna pars operum mirabilium. Tandem occurrit nobis res vltimæ mirabilitatis & extraneitatis, apparentis tamen inſenſibilis omnium hominum ferè & vulgarium, & eſt ligatio hominum & virtutum ipſorum per incantationes, per characteres, per veneficia, & ſermones, & multa valde vilia, quæ penitus non videntur poſsibilia, nec habentia cauſam ſufficientem, & cum diu ſollicitauerint animum ſuper hoc, inuenimus

ſerm

ſermonem probabilē Auicennæ, Sexto naturalium: Quod dum hominum animis ineſſet quædam virtus immutandi res, & quòd res aliæ eſſent obedientes ei quando ipſa fertur in magnum amoris exceſſum, aut odium, aut alicuius talium. Cum igitur anima alicuius fertur in grandem acceſſum alicuius paſsionis inuenitur experimento manifeſto, quòd ipſa ligat res, & alterat ad idem quod deſiderat, & diu non credidi illud. Sed poſtquam legi libros Necromantiæ, libros imaginum, & magicos, inueni quòd affectio animæ hominis eſt radix maxima omnium harum rerum, ſeu propter grandem affectionem alteret ſuum corpus, & alia quæ intendit, ſiue propter dignitatem eius obediant ei res aliæ viliores ſeu cum tali affectione exterminata concurrat hora conueniens, aut ordo cœleſtis, aut alia virtus quæ quanuis faciat illud, reputauimus tamen animam facere iam publicum, & verificatum eſt quòd ligationes hominum, incantationes & promotiones ad iram,

odium, amicitiam, detrimentum, & gaudium, ſunt conſequentes ad grandes affectiones, & tu vides vulgus quod ſecundum naturam fertur ſuper res, quòd timet hæc omnia, & appetit benedictiones maximè electarum & dignarum perſonarum, & abhorret maledictiones & blaſphemias vetularum tanquam in eis ſit virtus, aut ſaltem aliqua mali virtus annexa.

Qui ergo vult ſcire huius rei ſecretum vt operetur illud & diſſoluat, ſciat quòd ligare poteſt omnis anima quæ venit in grandem exceſſum & vltimatum illius in tantum vt ſuperet eos quos ligat, & debet facere hoc in illa hora in qua inuadit eam ille exceſſus, & cum illis rebus quas ſibi dictat tunc anima. Ipſa enim anima cùm ſic eſt auida rei quam vult operari, arripit ex ſe ſuper horam maiorem & meliorem, quæ eſt ſuper res magis conuenientes. Ad illud ligari autem poſſunt quicunque minus ſunt inuicem feruidi in amore quam ſit inuicem, ligans eos in odio, tunc enim anima ligant

gantis non poteſt ſubuincere animum illorum, cùm fortius trahant in contrarium quàm ipſa. Soluunt ergo omnia hæc illi qui ſunt fortiores in contrario, quàm fuerit ligans eos, & hoc in illa hora in qua inuadit ipſum appetitus extraneus, vt cum illis rebus quas tunc dictat animus, quia ſemper maior exceſſus animorum ligat & prohibet alium minorem, aut ſoluit. Scimus ergo ex hoc quod quidam ligari non poſſunt cùm ſint magis feruidi inuicem, quàm aliquis contra eos. Quidam autem ſolui non poſſunt cum ſit eis ligantis maximus exceſſus. Quidam autem ligãtur & ſoluuntur, quia inueniuntur quidam maximi exceſſus in ligãdo, quidam verò maximi in diſſoluendo. Et vniuerſaliter ille ligat qui auidius ardet, & ille ſoluit qui fortius capitur ſiue intenditur ſe in illud. Faciunt ergo hoc cum his quæ ſibi dictat animus, & tunc illa hora & ad illos, & tu nota illud ad omnia maleficia diſſoluenda ſiue facienda. Nullus autem eſt aptus in hoc niſi quem inſtigat ad hoc facien-

dum inclinatio naturalis aut aliquid vigens in eo. Vnde ſunt magis apti ad hoc quàm alij. Et cùm certificatum fuit nobis hoc, ſcimus, & hoc ſententia characterum quinque, & ſermonum efficaciam ad omnem rem quam vult homo, & ſunt ſecundum duos modos. Vno ſcilicet iam dicto, ſcilicet ſecundum affectionem animi operantis ipſius horæ in qua fiunt, & ipſius virtutis cœleſtis quæ tunc eſt. De neceſsitate habent efficaciam ad ſimilitudinem animi, & mouent ad illud quod animus deſiderat. Suum ergo character quinque ſermones, & omnia iuuantia opus animæ. Ipſa ſunt quæ animus in illa hora qua fortius illa appetit, dictat fieri. Quicquid autem igitur dictat animus fortiſsimè amantis in illa hora de loquelis, de characteribus quinque, eſt habens efficaciam ad illud.

Similiter quicquid inſtigat animum ferociter audientem in illa hora ſiue cum conſilio & deliberatione, eſt habens efficaciam deſtructionis & diſcordiæ, &

acquir

acquirit illud ab anima facientis, ſeu ab hora, ſeu à ſigno cœleſti illius horæ, quia penitus omnis hora in qua tractatur alicui malum, eſt illi mala & nociua, & quod in ea fit contra ipſum offendit eum, & econtra in bonis. Et tu nota iſtud pro grandi ſecreto omniũ quæ voles agere, & pro te, & pro alijs. Omnia enim ſuper quæ arripit animus inebriatus deſtitutio rei ſunt acquirenda ad illud, ſecundum deſideria animæ operantis, & ſecundum hoc eſt artificium characterum quinque, ſermonum virtuoſorum mirabilium, & iſte modus in quo inuenta eſt efficacia ipſorum omnium. Mens enim affectat grandi deſiderio, ſicut arripitur ſuper multiplices ſermones, colores, & geſtus: ſic & ſuper characteres & figuras diuiſas. Vnde nec ad idem inueniuntur ſimiles omnes characteres ſecundum diuerſam affectionem facientium eas. Et ideo parum aut nihil niſi autori earum, aut & qui iam incepit inebriari in illo, ac ſi eſſet autor illorum, proſunt, aut ſaltem niſi ſcribatur ſuper eis intentio operato-

ris ipſorum. Secundus verò modus characterum quinque, eſt intendens ſecundum viam naturalem & probabilem. Et habet quandam ſimilitudinem cum eo, & quod quærit operans, vt ſi velit amorem, facit figuras amplectentes ſe inuicem immixtas inuicem aſpicientes ſe humiliantes ſe inuicem applicatas. Sicut anima deſiderat res applicari & vniri per amorem. Et ſi deſiderat odium per eas facit ipſas auertentes ſe inuicem diſpares diſſolutas in contrarium trahentes, quia ſemper ipſæ correſpondent intentioni operantis eas, cuius ſunt effigies & veſtigia animæ, & ſic anima quæ eſt magis deſiderans rem ipſam, facit eas magis efficaces, & magis habentes ſimilitudinem eius quod quærit. Nam ſcientia eſt factio characteris. Sunt enim quinque malè dearticulatæ, quinque verò ſunt characteres bene complexæ & dearticulatæ, vnde virtuoſiores ſunt & magis ſcientiales atque rationales ſunt quinque characteres. Similiter eſt operatio in omnibus quæ deſiderat anima

fort

ſorti deſiderio. Omnia enim quæ tunc agit illud intendens mouent, & efficaciam habent ad id quod anima deſiderat, & ſecundum hoc verificantur experimenta multa autorum, quæ cum audiuntur reputãtur incredibilia omnino. Cum tamen ſcientia ſit certiſsima quòd nulli philoſophorum, quorum intentio erat indifferenter propria laus, & bona fama fuit voluntas ſcribendi etiam tantæ falſitatis quantæ eſſet illud quod inuenitur in libris ſuis, ſi veritatem non haberet quod dicunt, potius vituperationem viderentur intendere, quam bonam famam. Et manifeſtè videmus quòd nullus etiam ignorans ſcribit libenter rem manifeſtæ falſitatis, cum ipſi eſſent philoſophi, & grandis inueſtigationis, & nulla neceſsitas cogeret eos, quomodo ſcripta poſſunt eſſe ita manifeſtè falſa vt multis videtur, in quorum animam non poteſt cadere, in his talibus aliquid virtutis non poteſt exiſtere, quia non potentes videre cauſam, negant ſenſibi-

lem

lem effectum cum eſſent materia ad fiédum, ſcilicet quia videntes effectum eſſet inquirendi cauſa, & hoc eſt quod meditaui in diuerſis tractatibus quinque characterum & ſermonum. Particulares autem characteres quinque ſermones ad vnumquodque fiendum & deſtruendum ex libris diuerſis aggregabo inferius. Tu verò ex his habes viam ad totam hanc excogitationem.

POſtquam Philoſophis certificatum eſt quòd vniuerſæ ſpecies rerum mouent & inclinant ad ſeipſas, quoniam poſtquam in eis virtus actiua rationabilis eſt quam agant & mouent tam ad ſeipſas quàm ad diuerſas, & ignis mouet ad ignem, & aqua ad aquam. Etiam dixit Auicenna, quòd dum aliquid ſtat in ſale diu, fit ſal, & ſi quid ſtat in loco fœtido, fit fœtidum, & ſi quis ſtat cum aliquo audace, fit audax, & ſi cum timido, timidus, & ſi quod animal ſtat cum hominibus, fit humanum & domeſticum, & generaliter verificatum eſt eis ratione & experimento, quòd omnis natura mouet

mouet ad ſuam ſpeciem, & ſit eorum ſpecificatio nota in qualitatibus primis, & ſimiliter in ſecundis, & ſit idem in tertiis, & in omnibus diſpoſitionibus nihil quod non moueat ad ſeipſum ſecundum totum poſſe ſuum. Et hoc fuit radix & principium ſecundum operum ſecretorum, & tu non auertas oculos tuæ mentis.

POſtquam fuit inſitum mentibus Philoſophorum iſtud, & ipſi inuenerunt diſpoſitiones entium naturalium, quia certè ſciuerunt quòd quibuſdam entibus eſt inſita grandis frigiditas, quibuſdam cum hoc grandis audacia, quibuſdam grandis iracundia, quibuſdam grandis timor, quibuſdam innata ſterilitas, quibuſdam innatus ardor amoris, quibuſdam innata aliqua alia virtus. Aut ſecundum totam ſpeciem, ſicut leoni eſt audacia innata & victoria. Aut ſecundum indiuiduum, ſicut meretrici ineſt audacia, non per ſpeciem humanam, ſed per indiuiduum. Venerunt ex hoc ſupergrandia mirabilia, & ſuperſecret

ſecreta operabilia. Et qui non intellexerunt mirabilitatem illam, & vnde poſſet in illud neglexerunt, & abiecerunt omnia in quibus fuit labor & ingenium Philoſophorum, quorum fuit intentio propria laus in poſteris, vt falſidicatam grandia redderent in ſcriptura.

NOn eſt ſecretum neque occultum gentibus, quoniam omne ſimile adiuuet & confirmet ſuum ſimile, diligat & moueat & amplectatur illud. Et medici iam dixerunt & verificauerunt illud pro parte ſua & dixerunt quòd hepar iuuat ad hepar, & quodlibet membrum ſuum ſimile. Et Alchimiſtæ ſciuerunt illud veritate manifeſta quomodo natura ſimilis ſubingreditur & gaudet ſuo ſimili, & congaudet illi & condolet, & omnis ſcientia iam verificauit illud in ſuis ſimilibus, & tu nota illud diligenter, quoniam ſuper hoc videbitur grandis miſerabilitas operum.

IAm eſt verificatum& poſitum in mentibus omnium, & omnis ſpecies naturalis, & quòd omnis natura particularis

vel

vel generalis habet amicitiã & inimicitiam naturalem ad aliquam aliam. Et omnis ſpecies habet aliquid timendum, horribile & inimicum & deſtructiuum. Similiter aliquid exultans, lætificans & concordans, & per naturam, vt ouis lupum, & ipſa cognoſcit non ſolum viuum, ſed mortuum, non ſolum per viſum, ſed per guſtum, & lepus canem, & catta murem, & omnia quadrupedia timent leonem, & omnia volatilia timent aquilam, & omnia animalia timent hominem, & eſt inſitum naturæ vnicuique iſtud, & quædam habent iſtud ſecundum totam ſpeciem, & ſecundum omne tempus, & quædam habẽt iſtud ſecundum indiuiduum ſolum, & ſecundum certum tempus, & omniũ eſt certificatio quòd quæ odiunt ſe ſecundum vitam quòd partes eorum, imò pili & omnia odiunt ſe inuicem poſtquàm moriuntur. Vnde pellis ouis conſumitur à pelle lupi, & tympanum de pelle lupi facit obmuteſcere illud de pelle ouis, & ſic eſt in omnibus aliis.

Et tu nota iſtud propter magnitudinem rerum ſecretarum quæ ex eodem proueniunt.

ET eſt apertum omnibus quòd homo eſt finis omnium naturalium, & quòd omnia naturalia ſunt per ipſum, & ipſe vincit omnia, & naturalia habent inſitam naturalem obedientiam ad ipſum hominem, & quòd homo eſt plenus omni mirabilitate, eò quòd in ipſo ſunt omnes conditiones, ſcilicet diſtemperantia in caliditate & frigiditate temperata in omni eo quod vis, & in eo ſunt omnes virtutes rerum, & ad humanam naturam fauent & obediunt dæmones, & ipſo humano corpore operantur omnes ſecretæ artes; & omne mirabile exiit ex ipſo: ſed non habet homo omnia ſecundum idem tempus, ſed in diuerſis temporibus & in diuerſis indiuiduis, & ideo inuenitur efficacia omnium rerum hypocritarum verborum vegetabilium. Sed quæ ſunt partis ad partem non declarantur ratione, ſed experientia. Quantum autem

tem ratio poterit videre & comprehendere notabis, & quantum per tuam experientiam experiri poteris adiunge, & intellige hoc quod contra hominem eſt.

NOn poteſt aliquis dicere quòd omnis res non ſit plena mirabilitate, & neſcis quæ maioris quando diligenter certificat, ſed vnuſquiſque vilipendit rem de qua nihil ſcit, & res nihil meruit in illo, nam vnaquæque res habet de calido & frigido, quod eſt ſibi proprium, & ignis non ſunt mirabiliora quàm aquæ, ſed ſunt diuerſa, & alterius modi, & piperis non ſunt mirabiliora quàm iuſquiami, ſed alia. Et qui credit quòd mirabilitas rerum exit à calido & frigido, non poteſt dicere quin in omni re ſit grande mirabile, cum vnaquæque res habeat de calido & frigido quod ſibi conuenit. Et qui credit quòd mirabilitas rerum ſit in ſtellis, & aſpectibus à quibus contrahunt res proprietates mirabiles

& occultas , ſcire poteſt quòd omnis res habet propriam figuram cœleſtem ſibi conuenientem ex qua etiam prouenit ei mirabilitas in operando. Nam omne quod incipit ſub determinato aſcendente & influentia cœleſti incipit & contrahit nunquàm propriam efficaciam patiendi & operandi rem mirabilem , & qui credit quòd mirabilitas rerum exeat per amicitiam , inimicitiam, vt emptio non poteſt etiam denegare. Et vniuerſaliter ſecundum omnem modum philoſophandi res vnaquæque eſt plena mirabilibus.Et poſtquàm ſciuerunt hoc Philoſophi inceperunt experiri & edicere,quid in rebus eſt.

PLato verò dicit in libro Tegimenti, quòd qui non fuerit opifex Dialecticæ ex qua fit pronus & eleuatus intellectus agilis & expeditus , & qui non eſt eruditus in ſcientia naturali , in qua declarantur mirabilia calida & frigida, & in qua aperiuntur proprietates cuiuſlibet entis in ſe , & qui non fuerit do-

ctus in ſcientia Aſtrologiæ, & in aſpectibus & figuris ſtellarum ex quibus eſt vnicuique eorum quæ ſunt ſublimis virtus & proprietas, & qui non fuerit doctus in ſcientia nigromantiæ qua manifeſtantur ſubſtantię immateriales quæ diſpenſant, & adminiſtrant hominem quod eſt in rebus ex bono & malo non poterit intelligere nec verificare omnia quæ Philoſophi ſcripſerunt, nec poterit certificare omnia quæ apparebunt ſenſibus hominum, & euadet cum triſtitia animi, quoniam in illis rebus eſt mirabilitas omnium quæ videntur.

CRedit purus aſtrologus quòd tota mirabilitas rerum & radix experimentorum & omnium quæ extant à rebus quando inuicem conferuntur eſſent à figura cœleſti quam contrahit vnumquodque hora ſuæ interemptionis & generationis, & verificauit in omnibus quæ expertus eſt. Inuenit quòd concurſus rerum ſecundum curſum ſtellarum & victoria, & gaudium, & triſti-

tia pendet exinde, & iudicatur per illud. Et ideo iuſsit omnia fieri in certis diebus, & in certis horis, & in certis coniunctionibus & ſeparationibus in certis aſcenſionibus, ſed hypocritos ſermones præparationes herbarum, & non potuit eorum ingenium expandi ad omnes verificationes Philoſophorum.

CRedidit magna pars Philoſophorum & medicorum quòd tota mirabilitas experimentorum & mirabilium exiret à rebus naturalibus quando in lucem conferuntur per calidum & frigidum, ſiccum & humidum, & ſignificauerunt has quatuor qualitates, & poſuerunt ipſas radices omnium mirabilium & eorum miſtio exigit ad omne mirabile, & verificauerunt illud in ſuis operibus & iuſſerunt ſua experimenta incidere, & componi per iſtam, & tenere per has res & verificari. Et cum inuenerunt multa experimènta Philoſophorum, non potuerunt ea verificare per

calid

calidum & frigidum, imò magis ex hoc erat contrarium, accidit ei mirari inceſſanter & triſtari, & negant plerunque illud, & ſi videant id.

Plato, Ariſtoteles, & legitimi, & omnes qui intenderunt ſuper vltimum philoſophiæ, iam certificauerunt quòd mirabilitas exiit à rebus ſecundum modos valde diuerſos. Plerunque per virtutes cœleſtes impreſſas, plerunque per caliditatem & frigiditatem, & plerunque per virtutes dæmonum nigromanticorum, plerunque per virtutes alias innatas rebus cum ſuis formis ſubſtantionalibus, plerunque per relationem quæ ſunt rerum ad inuicem. Vnde redduntur incomprehenſibilia rerum mirabilia, ſicut dicit autor. Plerunque per ſe faciunt vnum per accidens faciunt per contrarium, plerunque directè, plerunque indirectè. Meritò ergo Plato dixit, quòd non fuerit valde ſolers in dialectica, & doctus in virtutibus rerum naturalium, ſimiliter inſignis ſtel-

larum & nigromãticarum virtutum, non videbunt rationabilitatem mirabilium, nec ipſe ſciet ea, & non communicabit theſaurum philoſophorum.

SCito igitur quòd omnis res habet ex caliditate & frigiditate quod ſignum eſt, ex quo facit rem efficacem aliam per accidens directè & indirectè, & habet vnamquanque virtutem ex ſtellis ex figura ſuæ generationis quam agit in mortalitate, conſtructione & conuenientia cum aliis, & tamen vnaquæque res habet virtutes ſibi cognatas, per quas vnaquæque res eſt principium mirabilis effectus.

Cùm ergo hoc quòd omnis natura mouet ad ſuum ſimile, poteſt imaginari de mirabilitate effectuum; quod vis ad omne operandum, & verificabis ad omnia quæ audies, & medicinalia, & magica, & nigromantica, ſecundum diuerſum modum tuæ excogitationis & ſolertiæ, & intromittam te ſuperficialiter vt te ipſum adiuues & præpares

res ad recipienda quæ dicam aggregata & collecta ex Philoſophis & diuerſis antiquis. Habeto ergo iſtud in mente tua, & quantum eſt per ſe res calida adiuuat in paſsionibus frigidis, & eſt experimentum in eis, & non competit calidis niſi per accidens, aut indirectè quòd eſt per accidens, decipiat te in primis qualitatibus, quia plerunque res calida ſanat morbos calidos, ſcilicet per accidens aut indirecte.

Si vis igitur experimentari. Primo decet te ſcire de rebus, vtrum calidæ aut frigidæ ſint, & nota totum illud, & poſtquàm ſcis iſtud, nota quæ ſit diſpoſitio & proprietas naturalis eius, vtrum ne eſt audacia, aut timiditas, aut decor, aut ſterilitas, quia qualem habet naturam vnumquodque entium, talem aſsimilat in his quibus aſſociatur, vt leo eſt animal intimidum, & habens audaciam naturalem, maximè in fronte & corde, & ideò qui aſſociat ſibi oculum leonis, aut cor, aut pellem

quæ eſt inter duos oculos, vadit audax & intimidus, & inducit timiditatem omnibus animalibus. Et generaliter in leone eſt virtus dandi audaciam & magnanimitatem. Similiter in meretrice eſt audacia exterminata, & ideò dicunt Philoſophi, quòd ſi quis induit camiſiam meretricis publicæ, aut reſpexerit ſpeculum, aut ſecum habuerit in quo ipſa ſpeculatur ſeipſam, vadit audax & intimidus. Similiter in gallo eſt audacia magna, adeò quòd dicunt philoſophi quòd & ipſo viſo ſtupeſcit leo, & ideo dicunt, quòd ſi quis geſſerit ipſius aliqua, vadit audax, & generaliter omne animal quod habet audaciam exterminatam per naturam aut per caſum, ſi ex eo conſtrueretur huiuſmodi, dat ipſi audaciam. Similiter ſi eſt animal ſterile per naturam, aut accidens aliquod, eius conſociatio ad aliquem mouet ad ſterilitatem. Et ideò ſcripſerunt Philoſophi, quòd mulus à proprietate vel quomodocunque ſit

omn

omnino ſterilis, facit viros & mulieres ſteriles, quando ex eo ſociatur aliqua pars mulieribus. Similiter facit abortiuus & eunuchus, quoniam omnibus his eſt inſita ſterilitas, & aſsimilant ſibi in hoc hominem qui ſibi aſſociat iſta intrinſeca. Similiter qui volunt incitare amorem, reſpiciunt quod animalium maxime diligit, & maxime in illa hora qua magis ſtimulatur in amore, quia tunc in eo vigor magis in promouendo ad amorem ex alio animali accipiunt partem in qua magis viget virtus & ille appetitus, ſicut ſunt cor, teſticuli & matrix, & exhibent ea illi quem volunt intendere, maſculus ad fœminam exhibet teſticulos. Mulier verò ad virum exhibet menſtruum aut ſecundinam.

Et quia hirundo multum diligit, vt dicunt Philoſophi, ideo multum eligunt eam ad excitandum amorem.

Similiter in hoc genere turtur, columba & paſſer, maximè quando capiuntur

piuntur amore & venere, tunc enim irrefragabiliter prouocant & inſerunt amorem.

Similiter quando volunt facere locacem, appropinquant de lingua canis, aut de corde. Cum autem volunt facere facundum aut delectabilem, aſſociant ei philomenam, & vniuerſaliter quamcunque virtutem aut proprietatem naturalem vident in aliquo entium naturalium, ſecundum exceſſum ſuſpicantur aſsimilare aut promouere ſeu inclinare diſpoſitum ad illud propter qnod ſciunt firmiter quòd poteſt plus iuuare quàm nocere, eò quòd habet illud inſitum à ſua natura. Et omnis virtus mouet ad tale quale eſt ſecundum poſſe ſuum. Et ſic intelligo eſſe in rebus mirabilibus quas audies. Et hoc dictum ſit ad introducendum animum tuum.

DIxit autor libri tegimenti quòd quædam ſunt manifeſta ſenſibus, in quibus nullam ſcimus rationem, &

quæd

quædam ſunt manifeſta ratione in quibus nullum ſenſum nec ſenſationem percipimus. Et in primo genere entium nulli credendum eſt, niſi experientiæ, & eſt experienda ratio, nec neganda experientia. Et in ſecundo genere entium non expectandus ſenſus, quia ſentiri non poteſt. Quædam igitur ſola experientia ſunt credenda ſine ratione cum lateant homines. Quædam ſola ratione cum careant ſenſibus, nam quamuis manifeſtam rationem neſciamus quòd magnes trahit ferrum, ita tamen manifeſtat illud experientia quod nullus denegare poteſt, & quemadmodum iſtud eſt mirabile quòd ſola experientia certificat, ita in alijs debet homo æſtimare nec debet negare quicquam mirabilium, quanuis rationem non habet, ſed debet experiri, quia cauſæ mirabilium ſunt latentes. Et ex tam diuerſis præcedentibus quam humanus intellectus ſecundum Platonem non poteſt eas imitari. Magnes ergo trahit ferrum,

ferrum, carabe trahit paleam,& quidam alius lapis trahit vitrum. Si in entibus ſunt mirabilia declarata Philoſophis per experientiam quę nullusdenegare debet nec experitur illud ſecundum modum Philoſophorum, qui illud inuenerunt. Nam dicunt Philoſophi, quòd palma eſt arbor & habet maſculum & fœminam, cum ergo fœmina appropinquatur maſculo, vides fœminam declinatam ad maſculum, & mollificantur folia eius & rami,& declinãt ad maſculum, cum ergo ad palmas vident illud, ligant funes à maſculo ad fœminam, redit ergo erecta ſuper ſeipſam, quaſi adepta ſit maſculo per continuationem funis virtutem maſculi, quare ergo negas quòd in hoc ſit reliquarum rerum quæ ſuis proprietatibus agunt, donec per experientias certificetur tibi certitudo, & deſtruatur falſitas. Negotium autem tuum ſupra illud quod narrauimus in libris noſtris duorum rumor propalatur in regionibus,& quorum veſtigium laudatur apud ſapient

pientes abſque experientia ipſius cuius proprietates ſumuntur eſt inuidia & odium, ex quo ſemper prouenit obliquitas intellectus & iudicij in ore. Multi tamen antiquorum narrauerunt res mirabiles, tamen iam receptas apud vulgus & verificatas. Ego narrabo tibi quædam vt tu firmes mentem tuam ſuper eas, & vt ſit parata credulitati eorum, quæ ratio non poteſt confirmare ſecundum ſenſum, quia prædictum in eis eſt adiutorium. Et eis itaque eſt quod filius Meſue dixit in libro de Animalibus. Si induit veſtiſtimentum viri mulier fœta, deinde induat ipſum vir priuſquam abluat ipſum, recedit ab ipſo febris quartana.

Et in libro de Animal. dicitur, quòd leopardus fugit ex craneo hominis. & alibi, quòd ſi cranium hominis antiqui ſepeliatur in turri columbarum, aut ponatur in ea, habitant & quieſcunt columbę, ibi & multiplicantur donec conſtringantur in ea.

Et

Et in lib.de theriaca Galeni, quòd ſerpens qui dicitur regulus eſt ſubalbidus, ſupra cuius caput ſunt tres pili, & quando videt eum aliquis moritur ſtatim, & quando audit ſibilum eius aliquis vel aliquid moritur, & omnis beſtia quę comedit ex eo mortuo etiam moritur. Et dicit Ariſt. quòd vbi ſit æſtas ſex menſibus, ſimiliter hyems, eſt fluuius in quo inueniuntur viperæ quarum proprietas eſt vt nunquam videant ſe quin moriantur, & faciunt hoc cum viuunt, cum verò ſunt mortuæ nihil nocent. Et ingeniauit Ariſt. cum Alex. vt reciperet ſpeculum magnum & ambularet cum eo verſus eas, & cum reſpexerint ſeipſas in ſpeculo mortuæ ſunt. Fuit ergo quibuſdam incredulus ſermo Ariſtot. Nam Auicenna inſtans Ariſtot. ſi aliquis vidit eum, mortuus eſt. Vnde non eſt veritas in ſermone & dixerunt, ſi aliquis acciperet de lacte mulieris lactantis virginem ſuam quæ eſt à bimatu, & ponatur in vitreo vaſe & ſepeliatur vel ſuſpendatur in turri apud introitum columbarum & exitum, habi-

tant

tant & multiplicantur columbæ in ea, donec ſint innumerabiles. Et dixerunt, quando os hominis mortui ſuſpenditur in aliquo iuuat à quartana, & ſi ſuſpendatur os hominis mortui ſuper illum qui conqueritur de ventre ſuo ſanatur. Et dixerunt ſi dentes pueri in primis cum cadunt ſuſpendantur antequam veniant ad terram, & ponantur in lamina argenti & ſuſpendantur ſuper mulieres, eas prohibent impręgnari & parere. Et in libro Cleopatræ: quando mulier accipit omni menſe de vrina mulę pondera duo,& biberit, ipſa non concipit. Et in libro decorationis: accipe quantitatem fabæ de alcichi, & infunde ipſam in vrinam mulæ & da mulieri ad potandum, & non concipit. Et dixit Alexand. quando accipitur aliquid de vmbilico infantis qui egreditur, ſi inciditur & ponitur ſub lapide annuli de argento aut auro, tunc ei qui neſcit eum non aduenit colica paſsio penitus, & dictum eſt quòd ſi ligetur ſemen acetoſæ in panno, & ſuſpendatur ſuper tympanum ſiniſtrum,

non concipiet donec permanet ſuper ipſum.

Et dicit Galenus, quòd quando folia acetoſæ comeduntur, ſoluunt ventrem. Et dicitur quòd radix acetoſæ ſuſpenſa ſuper habentem ſcrophulas iuuat ipſum.

Et dicunt Philoſophi quando vis vt redeat beſtia ad hoſpitium ſuum, line frontem eius cum ſepo ſquila, & redibit.

Et Ariſtot. dixit in lib. de Animal. Si ponat aliquis ceram contritam ſuper cornua vituli vaccarum, vadit cum eo vbicunque vult ſine labore, & ſi inungat aliquis cornua vaccarum cùm cera & oleo aut pice, recedit dolor pedum earum. Et ſi quis delinierit caput tauri oleo roſarum apoſtematur caput eius, & ſi liniatur cum eo caput vaccæ, moritur. Et ſi aliquis vnxerit linguam boum cum ſepo aliquo, non guſtant cibum nec comedunt, ſed prius moriuntur fame, niſi abſtergatur cum ſale & aceto. Et ſi quis inungit anum galli cum oleo, non calcat

cat gallinam, nec poteſt, & ſi quis vult vt non vociferet gallus, caput eius inungat oleo,& frontem.

In libro Archigenis dicitur, quando cauilla leporis ſuſpenditur ſuper eum qui patitur coliquam, confert.

Et dixit Ariſtoteles, qui ſedet ſuper pellem leonis, recedunt ab eo hemorroidæ.

Et dixerunt Philoſophi, ſi annularem abortiui ſuſpendit ſuper ſe mulier, non concipit donec permaneat ſuper ipſam. Et quando bibit mulier vrinam arietum nunquam concipiet: & quando bibit ſanguinem leporis non concipit. Et ſi ſtercus leporis ſuſpendatur ſuper mulierem, non concipit donec permaneat ſuper ipſam: & origanum modo tantum quando teritur & puluerizatur ſuper locum formicarum, amittunt formicæ locum ſuum.

Dixerunt Philoſ. Si ſuſpendatur caput capræ ſuper illum qui patitur ſcrophulas ſanatur per ipſum. Et dicitur in libro decorationis, accipe myrrham,

& line pollicē pedis dextri tui cum oleo de paleſtina trita, nam tunc tu concubes dum illud permanet ſuper pollicem. Et dicitur ibi, quòd ſi tu accipis fel hirci & adipes, & exſicca vtraque, deinde tere ea & calefac ambo cum puro oleo, & line cum ea priapum in circuitu hora coitus, & nullum alium expetet præter te.

Dicunt etiam Philoſophi: Si accipiatur medium pondus, 3. illius, & quinque ex duobus teſticulis vulpium, & ex felle galli, & permiſceat vtraque, & portet ea continuè tribus diebus in vulua, ſi in die quarta futuat eam vir, imprægnabitur à maſculo.

Si ſuſpendatur cauda adib ſupra præſepe vaccarum aut pecudum, non appropinquabit lupus donec permanebit illic, & ſi ſuſpenditur cauda lupi aut pellis, aut caput, ſupra pręſepe, non comedent boues nec beſtiæ aliquid. Et mulier quæ ſe ſæpius inungit vrina adib, nunquàm concipiet.

Si vis vt mulier non corrumpatur, nec

quæ

quęrat viros, acccipe priapum lupi & pilos palpebrarum eius, & pilos qui ſunt ſub barba eius, & combure illud totum, & da ei in potu ipſa neſciente, nullum alium volet. Et dixerunt quando mulier non vult virum ſuum, tunc accipiat vir eius aliquid de ſepo hyrcorum mediorum inter paruos & magnos, & liniat cum eo priapum ſuum, & coëat, ipſa enim amauit eum, nec coibit poſtea cum aliquibus.

Et dixerunt quòd teſtudo quando venenatur comedit origanum & ſanatur, & ideo ſciuit quòd origanum ſuccubuit cum veneno.

Dicitur etiam quòd muſtella quando venenatur à ſerpente comedit rutam, & ſciunt ex hoc quòd ruta eſt contrarium veneno ſerpentum.

Et mus ſuppoſitus punčturæ ſcorpionum liberat, quia contrarius & nihil timens eum.

Dicunt Philoſophi, Quòd ſi quis extraxerit calcaneum mulieris muſtellæ ipſa exiſtente viua, & ſuſpendatur ſu-

per mulierem, non concipit donec ma neat ſuper eam, & quando remouetur, imprægnatur.

Et inuenerunt Philoſophi, quòd ſi aliqua mulier eſt ſterilis, quando apponunt rem facientem ſterilem, mulier fit non ſterilis: & econuerſo.

Si accipiantur duo teſticuli muſtelæ, & ſtringantur & ligentur in crucem mulieris, & habeat eos ſecum, mulier non concipit, & dicitur quòd quando ſpongia proiicitur in vino mixta aqua, deinde extrahatur & reſtringitur & exprimitur, egreditur aqua ex eo & remanet vinum, & ſi non eſt miſtum nihil egreditur.

Dicit Tabarienſis, quòd ſi ſuſpenditur lapis ſpongiæ in collo pueri, qui tuſsit tuſsi vehementi, ſedatur tuſsis eius: & quando intromittitur in caput aſini aut anum ſcarabeus ſincopizat & non vertitur donec extrahatur ab eo.

Et ſi homo comedit lentes & mordeat, non ſanatur morſus; & quando introm

tromittitur in anum arietis altis ſiue alcit cadit lana eius.

Dicitur etiam, quòd ſi ligetur aliquis lapis cum cauda aſini, non rudet nec rugiet.

Si accipiantur pili aſini qui ſunt iuxta priapum eius, & dentur alicui in potu triti cum vino cui vis, incipit ſtatim pedere.

Similiter ſi aliquis accepit oua formicarum, & conterit ea, & proiecerit in aquam & dederit eam in potu cui vis, ſtatim non ceſſat pedere. Similiter faciant cum vino.

Et dicitur, quòd ſi feceris anulum ex virga myrti recentis, & intromiſceas in ipſum anularem digitum, ſedat apoſtema ſub aſcellis.

In libro Ariſtotelis radix hyoſcyami albi quando ſuſpenditur ſuper patientem colicam, confert ei: & quando hauriat, nitrum falſum ponitur in vaſe, & ponitur ſuper ipſum acetum, bullit fortiter abſque igne.

Dicitur etiam in libro Hermetis quã-

do proiicitur ſemen porri ſuper acetum, reddit acetoſitas eius.

Belbinus dicit quando accipis albumen oui & alumen, & linis cum eo pannum, & ipſum abluis cum aqua ſalis ſicca, eum prohibet ignem comburere.

Dicit alius quando accipitur arſenicum rubeum & alumen & terũtur & conficiuntur cum ſucco ſemperuiuæ & felle tauri, & linit cum eo homo manus ſuas, deinde accipit ferrum ignitum, non comburit ipſum. Similiter ſi accipiatur ex magna & alumine iamenti & talo & aceto forti & altea, & contriueris ea contritione bona, & lineas cum ea manus, non lædit eas ignis.

Et dixerunt in Carabe, quando multum teris ipſum & ſufflas verſus lampadem cum ſufflatorio, inflammatur ex eo ignis magnus, & ab eo nihil contractum comburitur, & quando volueris vt quæ ſunt in palatio videantur nigra. Accipe de ſpuma maris, & calcanto & permiſce ea filis, deinde humecta cum ea licinium, & illumina cum eo lampadem.

Quan

Quando vis vt quæ ſunt in palatio, videantur ſine capitibus, accipe ſulphur citrinum cum oleo, & pone ipſum in lampade & illumina cum eo, & pone illud in medio hominum, & videbis mirum.

Et iterum dicit Belbinus, qui poſuerit portulacam ſuper lectum ſuum, non videbit ſomnium nec viſionem penitus.

Et Ariſtoteles dicit, quòd equę quando odorant fumum lampadis extinctæ abortiunt & indignantur, & ſimiliter hoc accidit quibuſdam mulieribus prægnantibus.

Dicit Ariſtoteles, quòd ſi quis ingeniatur camelum coire cum matre ſua, & ipſe pręſentit illud, ipſe proſequitur eum donec interficit eum, & ingenietur equũ aſcendere matrem ſuam & præſentiat illud, interficit ſeipſum & nectat intendens ad hoc.

Et dicit Tabarienſis, ſi accipiatur raſani & conficiatur.

Et dicunt philoſophi, quòd ſi ſubmer-

gas muſcas in aqua videntur mortuæ, & ſi ſepeliantur in cinere reſurgunt iterum, & quando ſubmergis Aombor moritur, & roretur ſuper ipſum acetum viuificatur, & quando ſepelis ſcarabeum in roſis moritur, & ſi ſepelis in ſtercore, viuificatur.

Dixerunt & Philoſophi, quòd quando pennæ aquilarum ponũtur cum pennis aliarum auium, comburunt illas & mortificant eas, ſicut ipſa eſt vincens in vita ſua omnes aues & dominans. Pennæ aquilarum ſunt pernicioſæ omnibus pennis. Et dicunt Philoſophi, quòd ſi ponatur in aliquo loco pellis ouis cum pelle adib, corrodit & conſumit: & qui induit pannum ex lana ouis quam comedit adib, non ceſſat ab eo pruritus donec exuat eum. Et ſi acceperis pilum equæ & extenderis ipſum ſuper oſtium domus, non ingreditur oſtium illud cinifex, donec ſuper eo ſtat pilus.

Et ſi ſuffumigas domum aut locum pulmone aſini, mundas eum ab omni ſerpente & ſcorpione, & ſciunt philoſophi

phi ex hoc, quod valet contra venenum.

Tabarienſis etiam dixit, ſi lingua vpupæ ſuſpendatur ſuper parietem, obliuionem reddit eum memorem & aliæ rationes.

Et in libro Cleopatræ dicitur, ſi mulier non delectatur cum viro ſuo, accipe medullam lupi de pede ſiniſtro, & porta eam, & nullum diliget niſi te. Et dicitur, quando accipitur coxa ſtructionis maſculi ſiniſtra, & bullitur cum oleo, deinde liniuntur cum eo origines pilorum, nunquam renaſcuntur.

Dixit Architas, ſi accipiatur cor dum viuit & ſuſpendatur ſuper patientẽ quartanam, eradicat eam.

Et ſpolium ſerpentis, quando ſtringitur ſuper ancham mulieris accelerat partum: ſed cum parit, ilico remoueatur.

Dentes omnium ſerpentum quando eradicas eos dum viuit ſerpens, & ſuſpendatur ſuper quartanarium, tollunt ab eo quartanam: & ſi ſuſpendatur

ſerpens ſuper dolentē dentem prodeſt, & ſi ſerpens ſuperoccurrit prægnanti abortit: & ſi occurrit ei dum parit, accelerat partum. Et dicunt ſi acceperis caninum dētem cocodrili ex palato eius ſuperiore ſiniſtro, & ſuſpendis eum ſupra febricitantem, ſanat & redibit ad ipſum nunquam: & dixerunt, quòd leo terretur ex gallo albo, & leo iterum timet ignem, & qui vngitur cum ſeuo renum leonis non timet ire inter beſtias, & omnes beſtiæ terrentur ex leone, & qui linit corpus ſuum cum ſtercore leporis, terrentur ab eo lupi.

Et ſi teritur arſenicum citrinum, & admiſcetur lacriſicum, non cadit ſuper eum muſca quæ non moriatur.

Si acceperis dextrum pedem teſtudinis, & ſuſpendis eum ſuper dextrum pedem podagrici, confert ei. Similiter ſi ſiniſtrum ſiniſtro, & ſic manus eius confert manui, & digitus digito. Et ſi accendatur ignis corā hernioſo ex viridibus lignis ficulnearum, crepitant teſticuli eius.

Et

Et in libro Hermetis oculi vrſi ambo cùm ligantur in panno lini ſuper adiutorium ſiniſtrum, remouet quartanam. Et dicitur quòd ſi lupus viderit hominem, & ipſe non videt eum ſtupeſcit, homo timet & rauceſcit. Et ideo ſi quis gerit oculum lupi, iuuat ad victoriam, ad audaciam & debellationem & timorem aduerſarij.

Et dicitur quòd ſi fiat anulus ex albis vngulis aſini qui induit ipſum epilenticus non patitur epilentiam.

Et dixerunt, quando vis ne approximent muſcæ domo, tunc pone condiſim & opiam in albedine calcis, & inde albifica domum cum ea, tunc non egredientur muſcæ penitus.

Et quando vis vt narret tibi mulier vel puella tua omnia quæ fecit, accipe cor columbæ & caput ranæ & exſicca vtraque & tere & puluериſa ſupra pectus dormientis, & narrabit omnia quæ fecit. Dum verò euigilauerit exterge illud à pectore, ne alleuetur. Et dicunt, quòd ſi quis ponit adamantem capiti mulieris

dorm

dormientis, manifeſtat ſi eſt adultera, quoniam ſi ſic eſt, reſilit territa de lecto: & ſi non, amplectitur virum ſuum cum grandi dilectione.

Et dicunt, quòd pellis aſini quando ſuſpenditur ſuper pueros, prohibet eos terreri.

Et dicit Architas, quòd ſi accipiatur cerumen auris canis ſiniſtræ, & ſuſpendatur febricitantibus periodicæ, confert multum maximè quartanæ.

Et dicunt Philoſophi, quòd aliqua ſpecies vel indiuiduum, quæ nunquam habuit ægritudinem, confert omni ægritudini: & cùm nunquam affuerit dolor aliquis, ſuccurrit & ſanat hominē ab illo.

Et ſi ſuſpenditur ſpuma maris ſuper coxam mulieris ſtniſtram accelerat partum& quando ſuffumigatur domus cum vngula muli ſiniſtra, non remanent in ea muſcæ.

Et ſi ſuſpenditur cor vpuppæ aut oculus aut cerebrū ſupra ſe ad collum ſuum, confert obliuioni, & ſubtiliat intellectum hominis.

Si

Si mulier non poteſt concipere, accipe cornu ceruinum puluériſatum, & miſceatur cum felle vaccino, teneat mulier ſuper ſe, coeat & ſtatim concipiet.

Seta de cauda equę poſita ſuper oſtio non permittit intrare zanzalas.

Dens pulli vnius anni poſitus in collo infantis, facit eius dentes prouocari ſine dolore.

Dens equæ poſitus ſuper caput furentis ſtatim liberat eum.

Si mulier non poteſt concipere, detur ei neſcienti lac iumenti, ea hora coeat, & ſtatim concipiet.

Vnguis equi ſuffumigatus in domo effugat mures. Idem fit ex vngula muli.

Vt tota aqua calida exeat è caldario attramentum, id eſt, terra franciſca cum pice, proiice in aquam, & tota exibit. Vt ignis de aqua extra eat, teſtam oui accipe, & ſulphur viuum tritum impone & calcem & claude foramen & mitte in aquam, & incenditur.

Et dicitur, quòd ſi ponatur camphora

ſuper

ſuper aquam, accenditur & comburitur in aqua.

Vt aues manibus comprehendas, accipe grana quæuis in fece vini & in ſucco cicutæ valde imbibita, & obiice ad aues, omnis auis quæ inde guſtat inebriatur & perdit vires.

Si quæ mulier te ligauit maleficiis ad amorem ſuum & vis illud diſſoluere, accipe camiſiam ſuam, & per capitium eius minge foras, & per manicam eius dextram & non curabis de ea.

Vt mulier cum aliquo adulterare non poſsit, incide de capillis eius, & puluerem illorum tibi ſuper veretrum ſparge, ante tamen vnge veretrum cum melle, & mox coeas cum muliere, & cum volueris ſoluere, ex tuis capillis fac ſimiliter.

Et dicunt, ſi aliquis inungatur lacte aſinæ, congregabuntur in eo omnes pulices domus.

Literas quæ non leguntur niſi de nocte: cum felle teſtudinis ſcribe, aut lacte ficus ſi ponatur ad ignem, aut cum aqua vermis lucentis de ſero.

Si

Si accipiantur multa albumina ouorum de gallina poſt menſem fiunt vitrum & dura vt lapis : & ex hoc tale fit topacius ſophiſticatus, ſi prius cũ croco vel terra rubea liniatur.

Similiter ſpuma quæ inuenitur circa teſticulos cerui vel equi vel aſini fatigati admiſceatur cum vino:& illud vinum detur alicui potationi, abhorrebit vinũ per menſem.

Et ſi habuerit plures anguillas in vaſe vini, & dimittantur in illo mori: ſi quis biberit ex illo, abhorebit vinum per annum, & fortè ſemper.

Et dicitur, quòd ſi accipiatur funis aliqua, cum qua ſuſpenditur fur vel ſuſpenſus eſt, & aliquantum paleæ quam turbo venti in aëre ſuſpendit, & ponatur in olla, & miſceatur cum aliis ollis : illa omnes alias frangit. Item accipe aliquantulum prædicti funis,pone in inſtrumento cum quo mittitur panis in furno, quando ille qui mittere debet in furno mittet non po-

terit immittere, ſed extra exiliet.

Vt homines videantur ſine capitibus, accipe ſpolium ſerpentis & auripigmentum & picem græcam reuponticum, & ceram nouarum apum, & ſanguinem aſini, & tere omnia, & mitte in rudi olla plena de aqua & facias bullire ad lentum ignem, & poſtea dimitte frigeſcere, & facias cereum, & omnis qui illuminabitur eo, videbitur ſine capite.

Vt homines videantur habere quorumlibet animalium capita: accipe ſulphur viuum & litargirium & iſtis ſimul puluerizatis, ſparge in lampade oleo plena, habeántque candelam de cera virginea, quæ permiſta ſit cum fece illius animalis, cuius caput vis vt videatur habere tenens candelam accenſam de lampadis igne, & da bibere vinum cum valdimonie, & illi qui inde potabunt, videbunt ſe habere caput animalis.

Vt homines videãtur habere vultum canis:

canis:accipe adipem de aure canis, vnge ex eo parum de bombycino nouo, pone in lampade noua de viridi vitro, & pone lucernam inter homines, & cernunt vultum canis.

Vt homines videantur habere tria capita, accipe de pilis aſini mortui, & fac funiculum, & ſicca, & ſume medullam de oſſe principalis dextri humeri, & miſce cum virga virginea, & line funiculum, & pone ſuper liminaria domus: ingredientes domum tria capita habebunt, hi qui in domo ſunt intrantibus aſini videbuntur.

Si vis vt caput hominis caput aſini videatur:tolle de ſegmine aſelli & vnge hominem in capite.

Si vis vt pullus aut res alia ſaltet in diſco: accipe argentum viuum & puluerem calamitæ, & mitte in ampullam vitream ſigillatam, & illam pone intra rem calidam, quia cum ſit argentum viuum calidum mouet ſe, & faciet eam ſaltare.

Si vis videre quod alij nequeunt, accipe fel de maſculo catto, & adipem gallinæ omnino albæ, & miſce inſimul & oculos tuos inunge & videbis. Si vis intelligere voces auium, aſſocia tecum duos ſocios in quinto Calendas Nouembris, & vade in quoddam nemus cum canibus quaſi ad venandum, & illam beſtiam quam primo inueneris, defer tecum ad domum, & præpara cum corde vulpis, & ſtatim intelliges voces auium vel beſtiarum: & ſi vis vt aliquis intelligat, oſcula eum & intelliget ſimiliter.

Si vis ſoluere vincula, vade in ſyluam & proſpice vbi pica nidum habuerit cum pullis, & quando eris ibi, aſcende ad arborem & foramen eius circumliga quocunque vis, quia cum videt te vadit pro quadam herba quam ponit ad ligaturam, & ſtatim rumpitur, & tunc cadit herba illa in terrã ſuper pannum quem debes poſuiſſe ſub arbore, & tu ſis præſens & accipe.

In

In nido vppupę eſt quidam lapis qui eſt diuerſorum colorum, defer tecum ipſum, & eris inuiſibilis.

Vt homo ſemper eunuchus ſit, accipe ex vermiculo qui in æſtate lucet, & da ei bibere.

Vt mulier confiteatur quæ fecerit: ranam aqualem comprehende viuam, & tolle eius linguam, & remitte illam in aquam, & pone illam linguam ſuper partem cordis fœminæ dormiẽtis, quæ cùm interrogetur, vera dicet.

Si vis aliquem terreri in ſomno, capiti eius ſuppone pellem ſimiæ.

Si vis capere talpam, pone in foramine eius cæpam vel porrũ aut allium, & ſtatim egredietur ſine viribus.

Serpens non accedit ad alleum, nec canis guſtat aliquid tinctum cum alleo.

Suffumigatio quam cùm feceris, videbuntur omnes in forma elephãtum, qui ſunt in domo & equorum magnorum: Accipe ſpeciem quæ dicitur Alchachengi, & contere & confice ipſam

cum aliquantulo pinguedinis delphini, & fac ex eo grana ſicut citri. Deinde fumiga ex eis ſuper ignem ſtercoris vaccæ quæ mulgetur, & non ſit in domo locus, ex quo egreditur fumus niſi porta, & ſit larga ſub terra deintus. Nam omnes qui ſunt in manſione, videbuntur quaſi ipſi ſunt homines magni in formis equorũ, elephantum, & eſt mirabile valde.

Suffumigatio alia, quam cùm facis virides foris & multiformes, & mirabilia infinita, quæ præ multitudine non diſcernuntur: accipe Timar, id eſt, vermilium, & lapidem Lazuli, & pulegium montanum, & puluериza totum, & cribella illud, & confice illud, & cum pinguedine delphini, vel equi, vel elephantis, fac grana in modum ciceris, & ſicca in vmbra, & ſuffumiga in eo quando volueris, & fiet quod dictum eſt.

Suffumigatio ad videndũ in ſomno quod futurum eſt de bono & malo.

Accipe

Accipe ſanguinem aſini congelatum, & lupi cerini pinguedinem & ſtoracem, aggrega totũ ponderibus æqualibus, & conficiantur & fiant grana, & ſuffumigetur cum eis domus. Tu enim videbis in ſomno tuo qui narrabit tibi omnia.

Modus faciendi liciniũ quod quando accendes videbis homines in quacunque forma volueris. Accipe oculos bubonis & oculos piſcis qui dicitur aſſures, & oculos piſcis qui dicitur libinitie, & fel luporum. Contrita ergo à manibus commiſcendo, & pone ea in vaſe vitreo. Cum ergo vis operari eum, accipe adipem cuiuſcunque vis beſtiæ quod fiat hoc in forma eius, liquefac eam, & permiſce cum illa medicina, & iunge cum eo licinium quodcunque vis, deinde accende ipſum in medio ædis, videbuntur enim omnes homines in domo illa in forma illius beſtiæ cuius pinguedinem accepiſti.

Liciniũ aliud vt homines appareant

in forma angelorum. Accipe oculos piſcis oculos ſiloæ, id eſt, frangentis oſſa, & contrita eos manibus malleando, & pone eos in vaſe vitreo ſeptem diebus, deinde pone in eis aliquid de oleo, & illumina cum eo in lampade viridi, & pone ipſum coram hominibus qui ſunt in æde: ipſi enim videbunt ſe in forma angelorum ex igne accenſo.

Licinium aliud faciens apparere homines nigrarum facierum: Accipe lampadem nigram, & funde ſuper ipſam oleum Sambucinum vel argentum viuum, & funde in illo oleo vel argento viuo ex ſanguine flebotomatiũ, & pone in illo ſanguine ſambucinum vel argentum viuum.

Aliud fit licinium ex pannis mortui, aut ex pannis nigris, & accende in medio ædis. Nam tu videbis ex hominibus mirabilia, quando videbunt ſe adinuicem cum illis formis.

Lampas mirabilis in qua apparent res quantitatis terribilia habẽs in manu

nu virgam & territat hominem. Accipe ranam viridem, & decolla eam ſupra pannum exequiarum viridem madefac ipſum cum oleo ſambucino, & pone ipſum licinium, & illumina cum eo in lampade viridi. nam tu videbis nigrum ſtatum, inter cuius manus erit lampas & mirabile.

Lampas quam cùm aliquis tenet in manu nõ videt aliquos eorum qui ſunt ibi, & qui fuit poſt ipſum videbit tantum. Accipe piſcem qui dicitur Delphinus. Deinde accipe pannum lini aut funeris, & ſparge ſuper ipſum aliquid extra azimar, deinde funde ſuper illud ex illa pinguedine liquefacta. Deinde ſtringe manum ſuper ipſum, & inuolue pannum, & fac ex eo licinium, deinde accende ipſum in lampade, & eris viridis, & fiet quod tibi dixi.

Lampas alia faciens apparere homines in forma fœda & terrentur homines inuicem, & faciunt ipſum fingen-

tes dæmonem, accipe pilos ex cauda canis nigri in quo non ſit albedo, & aliquid ex pinguedine eius liquefac pinguedinem, deinde accipe pannum exequiarum, & fac deinde licinium, deinde line ipſum cum eo quod feciſti, & illumina ipſum in lampade viridi cum oleo ſambucino, & accende ipſum in domo, & non ſit ibi licinium præter ipſum & videbis mirabile.

Licinium pulchrum vt domus videatur tota plena ſerpentum & imaginum donec licinium permanet accenſum, accipe pinguedinem ſerpentis nigri & ſpolium ſerpentis nigri & pannum exequiarum, & fac licinium ex illo panno, deinde line ipſum cum illa pinguedine,& pone ſpolium ſerpentis in concauitate eius, & illumina cum oleo ſambucino in lampade viridi aut nigra.

Aliud licinium quod quando eſt accenſum, & infunditur ſuper ipſum aqua inualeſcit: & quando oleum extinguitur, accipe calcem quam non in-

uen

uenit aqua, & permitte eam cum æquali pondere ſibi ex cera & medietatis eius ex oleo balſami, ex napta citrina, cum æquali ſibi ex ſulphure, fac licinium ex ea & rora ſuper aquam & accendetur & rora ſuper ipſum oleum & extinguetur.

Licinium aliud quod cùm accenditur, omnia videntur alba & argentea, accipe lacertam & abſcinde caudam eius, & accipe quod exit: quia eſt ſimile argenti viui. Deinde accipe licinium, & madefac cum oleo, & pone ipſum in lampade noua, & accende domus eius videbitur ſplendida & alba vel deargentata.

Operatio lampadis & mirabilis quam ſi quis tenuerit, non ceſſat pedere donec dimiſerit eam, accipe ſanguinem teſtudinis, exſicca ipſum in panno lini, & fac ex ipſo licinium, & illumina ipſum in lampade da ipſum cui vis & dic illumina: nam ipſe non ceſſabit pedere donec dimiſerit illud, & eſt mirabile.

Lampas

Lampas quæ cùm accenditur in loco ranarum nulla ſonat, ſed omnes ſilent donec fuerit accenſa, accipe pinguedinem cocodrili, & confice ipſam cum cera albificata in ſole, & fac ex eo licinium, & illumina cum eo in loco vbi ſunt ranæ, & cùm viderint iſtud ſtatim tacebunt.

Lampas alia cùm accenditur, vident ſe inuicem aſtantes ſicut imagines & lapides accipe zimat & tere benè, & accipe pannum funeris & madefac ipſum cum pinguedine piſcis, aut cum oleo ſiſamino puro, pone ipſum in lampade viridi, & pone ſuper ipſum ex illo medicamine contrito rem paruam, & fit mirabile. Licinium quod cùm accenditur, non ceſſant ſaltare & gaudere & inſanire gaudio & maxime mulieres, & accipe ſanguinem leporis, & ſanguinem cuiuſdam auis quæ dicitur Solon, & aſsimilatur turturi, & æquale medietatis eius ex ſanguine turturis maris. Infunde ergo eum in licinium,

nium, & illumina cum eo in medio domus in qua ſunt cantatrices & puellæ. & eſt mirabile & probatum.

Si vis facere quòd in ſtrato hominis appareant pediculi ſcaturientes vt non poſsit homo dormire, tunc proiice in lecto eius pondus vnciæ vnius vel mediæ Alkakengi, & ſi acceperis pilos Aſturis, fiet inde licinium, quod quando accenditur vident ſeinuicem omnes infirmos ex vehementia infirmitatis & extenuationis.

Accipe locuſtam citrinam, & exicca ipſam, & tere, & pone in panno exequiarum, & incende ipſum oleo ſambucino, in quocunque loco fueris, erit quod tibi dixi & mirabile.

Quando vis vt videaris totus ignitus à capite vſque ad pedes & non læderis: accipe maluauiſcum album, confice cum albumine ouorum, deinde; line cum eo corpus tuum, & dimitte donec exſiccetur, & deinde line te cum alumine, & poſtea pulueriza ſuper illud

ſulp

ſulphur ſubtile.inflammatur enim ignis in eo & non lædit, & ſi facis ſuper palmam,poteris tenere ignem ſine lęſione.

Si vis vt res proiiciatur in ignem & non comburatur, accipe gluten piſcis partem vnam & aluminis æquiualēs illi permiſceatur totum, & fundatur ſuper ipſum acetum vini, & commiſceatur cum eo quicquid vis, proiice in ignem, line cum hoc linimento, non comburetur.

Si vis facere contrarium,ſcilicet imaginem aliquam hominis aut alterius, & quando ponitur in aqua accenditur, & ſi extraxeris eam, extinguetur, accipe calcem non extinctam & permiſce eam cum aliquantulo ceræ & oleo ſiſami & napta, id eſt, terra alba & ſulphure, & fac ex illo imaginem: nam quando tu roborabis aqua accenditur ignis.

Si vis facere,vt quando aperis manus tuas ſuper lampade extinguatur lumen, & quando claudis eas ſuper eam accen

accenditur, & non ceſſat illud facere. accipe ſpeciem quæ dicitur ſpuma Inda, tere eam & deinde confice eam cum aqua camphoræ, & line cum ea manus tuas, deinde aperi eas in facie lampadis delebitur lumen eius, & claude & reaccenditur.

Si vis videre rem ſubmerſam & profundam in nocte, & non occultetur tibi pluſquàm in die legis libros de nocte nigra. Vnge faciem tuam cum ſanguine veſpertilionis, & erit quod dico.

Si vis albificare aliquid, ſuffumiga illud ſulphure.

Si vis vt arbor citri proiiciat omnes fructus vt cadant, accipe quinque partes ſulphuris citrini, & quinque nigri, & duo albi, & ſinabrium, tere omnia & permiſce & ſuffumiga, & cadent omnes fructus, forte eſt in alijs arboribus.

Si vis ſtatim interficere ſerpentem, accipe ex ariſtolochia rotunda quantum vis & tere illam bene, & accipe

ran

ranam ſilueſtrem vel campeſtrem, & contere ipſam & commiſce eam ariſtolochiæ, & pone cum eo aliquid ex incauſto, & ſcribe cum eo in charta aut aliquod quod plus amas & proiice ad ſerpentes.

Si vis portare in manu tua ignem vt non offendat, accipe calcem diſſolutam cum aqua fabarum calida, & aliquantulum magranculis, & aliquantulum maluaueſci, & permiſce illud cum eo bene, deinde line cum eo palmam tuam, & fac ſiccari, & pone in ea ignem, & non nocebit.

Dicunt Philoſophi, calx tale non comburit in igne, & glutem piſcis ſaluat ab igne, & alumen iamenum & ſanguis ſalamandræ & fuligo furni vel lebetis: quando igitur ex iſtis omnibus aut quibuſdam fit linimẽtum non offendit ignis albumen oui & maluauiſcum habent iuuamentum in hoc.

Si vis vt tota domus appareat plena ſerpentibus, accipe de pinguedine

dine ſerpentis, & parum ſalis in ea pone, & accipe pannum exequiarum, & ſcinde ipſum in quatuor fruſta, deinde pinguedinem, & pone ipſam in omni panno: ſi ſic facias quatuor licinia, & accende ea in quatuor angulis domus cum oleo ſambucino, & in lampade noua, & fiet quod dixi.

Licinium quod cùm accenditur in domo, videbis res volantes virides vt paſſeres & aues, accipe pannum exequiarum recentem, & pone in eo cerebrum auis, & pennas caudæ eius, & inuoluendo fac eis licinium, & pone ipſum in lampade noua viridi, accende ipſam in domo cum oleo oliuæ, & quæ res erunt in domo fiant virides valde, & videbitur quaſi volant virides & nigræ.

Vt domus videatur tota viridis & plena ſerpentibus & imaginibus timoroſis, accipe cutem ſerpentis & ſanguinem alterius ſerpentis maſculi, & adipem alterius ſerpentis, aggrega illa

tria, & pone ea in panno exequiarum, & accende ipſa in lucerna noua.

Si vis facere candelam vel licinium quæ cum accenditur, agitatur & ambulat, accipe cutem lupi & cutem canis, & fac ex vtriſque licinium, & accende ipſum cum oleo oliuæ, & ſtatim mouebitur.

Quando vis accendere lucernam ex qua valde timeat eam, accipe pannum lini nouum album, & fac ex eo licinium, & pone in concauitate eius cutem ſerpentis & ſalem groſſum, & ſacra ipſum oleum oliuæ, & da cui vis, & ſtatim cum accenſum fuerit ipſum, trepidabit, & timebit valde.

Dicunt Philoſophi, quòd ſinciput eſt prima pars capitis, & ex ſincipite hominis parum poſt mortem generatur vermis, cúmque prætereunt ei dies ſeptem vermes illi ſunt muſcæ, & poſt quatuordecim dies fiunt dracones magni, quorũ vnus ſi momorderit hominẽ

moriet

morietur ſtatim: quòd ſi tu acceperis ex ea, & coxeris illud cum oleo, & feceris ex eo candelam in lucernam eris cum licinio ex panno exequiarum, videbis ex eo rem magnam, & formas quæ narrari non poſſunt cum timore forti.

Experimentum mirabile quod facit homines ire in ignem ſine læſione, vel portare ignem, vel ferrum ignitum ſine læſione in manu. Recipe ſuccum biſmaluæ & albumen oui, & ſemen pſilij & calcem, & pulueriza & confice cum illo albumine oui ſuccum raffani commiſce, ex hac confectione illinas corpus tuum vel manum, & dimitte ſiccari, & poſtea iterum illineas, & poſt hoc poteris audaciter ſuſtinere ignem ſine nocumento.

Si autem velis vt videatur ardere illud linitum, aſperge de ſulphure viuo bene puluerizato, & videbitur comburi. cum accendetur ſulphur, & nihil ei nocebit: ſi flammam candelæ, quam

quis tenet in manu colophoniam vel picem græcam inſufflaueris ſubtiliſsimè tritam, mirabiliter auget ignem, & vſque ad domum porrigit flammam.

Vt ignem illæſus portare poſsis cum aqua fabarum calida calx diſſoluatur, & modicum terræ rubeæ de miſlina, poſtea parum maluauiſci adiicias, quibus in ſimul coniunctis vel commiſtis palmam illinas, & diſiccari permittas: & ſic ignem quolibet illæſus portare poteris. Et eſt verum & experimentatum.

Aquam ardentem ſic facias, recipe vinum nigrum, ſpiſſum, potens & vetus, & in vna quarta ipſius diſtemperabis viuæ calcis, ſulphuris viui, ſubliſsimè puluerizati tartari de bono vino & ſalis communis albi groſsi, poſtea pones in cucurbita bene lutata, & deſuper poſito alembico diſtillabis aquã ardentem quam ſeruare debes in vaſe vitreo.

Ignem græcum ſic facias, Recipe ſulphur

phum viuum, tartarum, ſarcocollam, picolam, ſal coctum, petroleum, & oleum commune fac bullirę bene, & ſi quid imponitur in eo accenditur, ſiue lignum ſiue ferrum, & non extinguitur niſi vrina, aceto vel arena.

Si vis facere quòd ceſſet omne mirabile, reſpice alias cauſas, ſcilicet agens, ſufficiens, & patiens, quoniam ſi vtrunque reſpicis non miraberis, quia videbis tantam aptitudinem eſſe in vna ſufficientia alterius quod non facit admirari: quando enim vides quòd aqua frigida accendit ignē, & non extinguit ipſum, ſi tu reſpiceres cauſam agentem, mirareris ſemper, quia eſſet efficiens conueniens ad hoc, ſed quando tu reſpicis materiam illius effectus, vt puta quia eſt calx & ſulphur quod eſt valde inflammabile, ita quòd nimium agens inflammat ipſum, tu vides quòd nihil eſt mirabile.

Similiter quando res aliqua ſi comburitur igne mirabile eſt quando vna

de cauſis inſpicitur ſola. Sed quando ſcitur natura patientis aut debilitas agentis, nihil mirum : maxima ergo radix experimentorum natutalium eſt in hoc, ſcilicet vt eligam materiam paratiſsimam ad aliquid, & hoc debile agens aut fortiſsimum, & materiam valde indiſpoſitam, & faciunt ſimiliter homines aſpicere ad illam cauſam quæ non videtur poſſe illud facere, & de illa nihil dicunt. Et tu nota iſtud quòd ſecundum iſtum modum incidit multitudo experimentorum multorum mirabilium: & de hoc narrabo tibi quædam iſtorum, vt confirmeris in virtute prædicta, & ſcias etiam excogitare ingenia experimentorum.

Si vis facere carbunculum, vel aliquam rem lucentem in nocte: recipe nocticulas lucentes quàm plurimas, & ipſas contritas pone in ampulla vitrea, & claude in fimo equino calido ſepelias, & dimitte morari per quindecim dies, poſtea diſtillabis ex eis aquam

per

per alembicum: quam repone vaſe de cryſtallo aut vitro. Tantam enim præſtat claritatem, quod in loco obſcuro quilibet poteſt legere & ſcribere: quidam faciunt hanc aquam ex noticulis felle teſtudinis, felle muſtelæ, felle furonis, & canis aquatici ſepeliunt in fimo, & diſtillant ex eis aquam.

Aquam ardentem ſic facias, recipe ſerpentinam quam diſtillabis per alembicum velut aqua ardens exibit: etiam miſce vino aut cui vis, & accenditur ſi appropinquas ei candelam.

Ignis volans: accipe libram vnam ſulphuris, libras duas carbonum ſalicis, libras ſex ſalis petroſi: duetria ſubtiliſſime terantur in lapide armorei, poſtea aliquid poſterius ad libitum in tunica de papyro volanti, vel tonitruum faciente ponatur.

Tunica ad volandum debet eſſe longa gracilis puluere illo optimè plena, ad faciendum verò tonitruum breuis groſſa & ſemiplena.

Ad congregandum mures vel ſerpentes, Accipe ſerpentem in aliquo vaſe multis foraminibus perforato incluſum, & accende ignem de ſtipulis in circuitu, ſtatim ſerpens ſibilabit, ad cuius clamorem omnes concurrunt. Et ſic etiam de muribus intelligatur.

Nota, quòd ſi coxeris vnum ſerpentem vel vermem, & de graſſa illius vermis detur alicui comedere, intelliget quando canunt. Hoc probatum eſt.

Dicitur etiam quòd herba ſaponaria lauat maculas vnctuoſas de pannis.

ALBERTI MAGNI DE proprietatibus Herbarum, Lapidum, & Animalium quorundam.

Finis.

*

BIBLIOTECA NAZ. VIT. EMANUELE ROMA

ALBERTI MAgni vita ex Tritthemio.

ALBERTVS epiſcopus Ratiſponēſis, ordinis fratrũ prædicatorum, natione Teutonicus, patria Sueuus, ex Langingen oriũdus, vir in diuinis ſcripturis valde ſtudioſus & eruditus, atq; in ſeculari Philoſophia nulli ſuo tempore ſecundus, ingenio ſubtilis, eloquio ſcholaſticus, vita & conuerſatione deuotus, atque ſan-

ctiſsimus:qui propter doctri nam & eruditionem, Magnus dictus eſt. Docuit ſacras literas, & philoſophiã Ariſtotelicam multis annis, primò Parrhiſiis, poſteà Coloniæ: vbi inter alios Thomã de Aquino habuit egregium diſcipulum. Ad epiſco patum deinde Ratiſponenſis eccleſiæ adſumptus, cùm illum aliquot annis gubernaſſet, deſeruit, & amore ſtudii ſalutaris ad conuentum ſuum Coloniam reuerſus eſt, vbi vſque ad finem vitæ docendo & ſcribendo

perſ

perſeuerauit. Scripſit multa & penè infinita opuſcula. Claruit Parrhiſiis anno M. CC.LVII. Moritur ſub Rodulpho Imperatore, Anno Domini M.CC.LXXX. indictione VIII. ætatis ſuæ anno. LXXX. ſepultus in medio chori cõuentus ſui Colonienſis. Et non ſurrexit poſt eum vir ſimilis ei, qui in omnibus literis, ſcientiis & rebus tam doctus & eruditus & expertus fuerit. Quòd autem de Necromantia accuſatur, iniuriam patitur vir Deo dilectus.

Anni piculosi 7. 14. 21. 28 35 42 49 63 81

Domus

♋ ☽ | ♌ ☉ | ♈ ♏ ♂ | ♉ ♎ ♀ | ♊ ♍ ☿ |
♐ ♓ ♃ | ♑ ♒ ♄ |

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITT... ...UELE

B. C.

REST. LIBRO ANTICO
Cav. Giovanni D' Giacomo
Tel. 71550 - PESCARA
1975